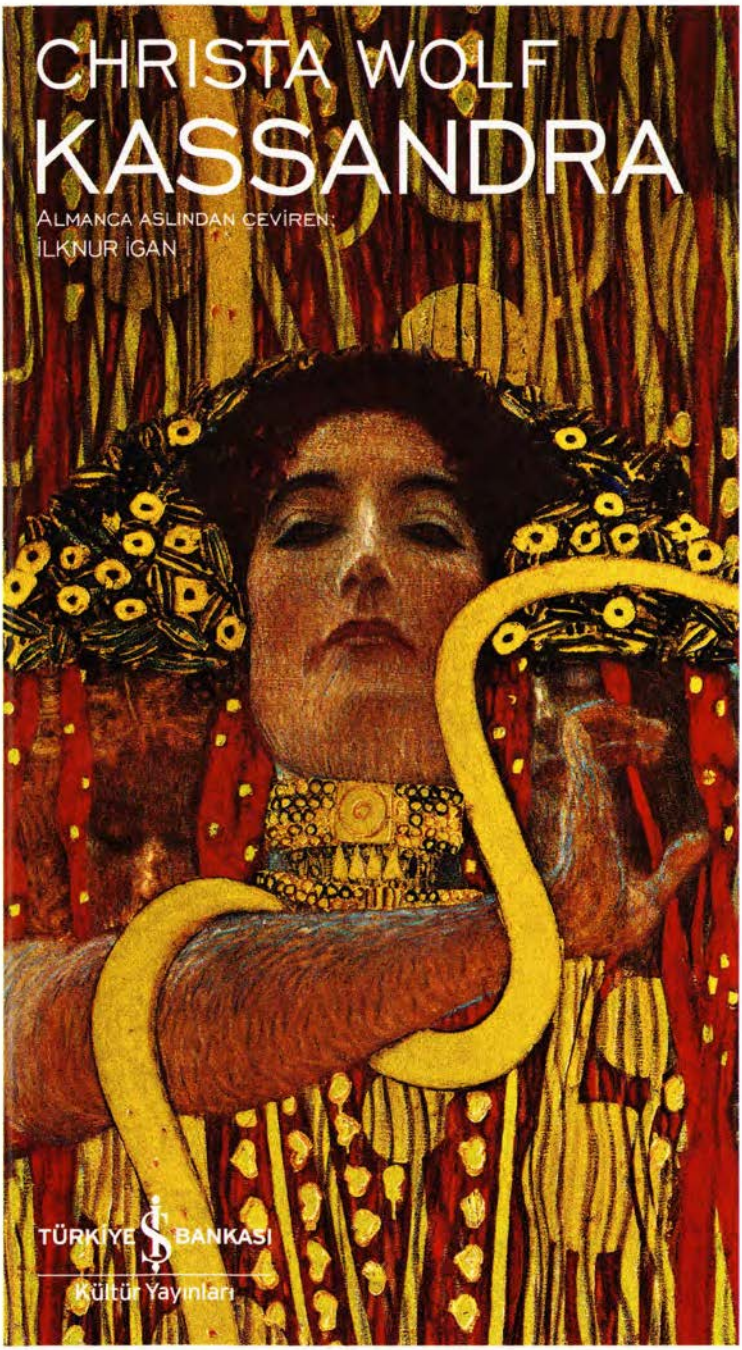
Modern Klasikler Dizisi - 143

CHRISTA WOLF
KASSANDRA

Almanca aslından çeviren:
İlknur İgan



Türkiye İş Bankası
Kültür Yayınları

CHRISTA WOLF
KASSANDRA

ÖZGÜN ADI
KASSANDRA

COPYRIGHT © SUHRKAMP VERLAG FRANKFURT AM MAIN 2008
ALL RIGHTS RESERVED BY AND CONTROLLED THROUGH SUHRKAMP VERLAG BERLIN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2018
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM OCAK 2020, İSTANBUL

ISBN 978-625-7999-39-7

BASKI: AYHAN MATBAASI
Mahmutbey Mah. 2622. Sokak No:6/31 Bağcılar/İstanbul
Tel. (0212) 445 32 38 Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: İLKNUR İGAN

1959 yılında İstanbul'da doğdu. Avusturya Kız Lisesi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu, İÜ Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü, Köln Üniversitesi Germanistik Bölümü'nde öğrenim gördü. 1986-1991 yılları arasında Köln'de Almanya'nın Sesi Radyosu'nda yapımcı ve çevirmen olarak görev aldı. Heinrich Böll, Heinrich Mann, Franz Kafka, Stefan Zweig, Joseph Roth, Lou Andreas-Salomé, Uwe Timm, Bernhard Schlink, Christa Wolf, Arno Gruen gibi yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

Modern
Klasikler
Dizisi - 143

Christa Wolf

Kassandra

Almanca aslından
çeviren: İlknur İgan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Yine sarsıyor beni bedenler çözen Eros, güzelliği can yakan, azgın, karanlık bir hayvan.

Sappho

Burada olmuştu. O, burada durmuştu. Şimdi başları olmayan taş aslanlar ona bakmışlardı. Bu kale –bir zamanlar zapt edilmez, şimdi bir taş yığını– gördüğü son şeydi. Çoktandır unutulmuş bir düşman ve yüzyıllar, güneş, yağmur, rüzgâr aşındırmışlardı kaleyi. Aynı kalan, gökyüzü. Derin mavi bir kütle. Yüksek, engin. Yakında, dün olduğu gibi bugün de yola yönünü veren Kyklop duvarları. Altından kan sızdırmayan kapıya doğru. Karanlığa doğru. Sunağa doğru. Ve yalnız.

Bu anlatıyla ölüme doğru gidiyorum.

Burada tükeniyorum, bitkin, hiçbir şey; yapmış ya da bırakmış, istemiş ya da düşünmüş olabileceğim hiçbir şey beni başka bir hedefe götüremezdi. Beni diğer herhangi bir duygudan daha derin, kendi korkumdan daha derin dolduran, yıpratan, zehirleyen, ölümsüz olanın biz ölümlüler karşısındaki kayıtsızlığı. Onların buzdan soğukluğunun karşısına küçük sıcaklığımızı çıkarmak, umarsız bir teşebbüs. Beyhude uğraşıyoruz onların zulümlerinden kaçmaya, uzun süredir biliyorum bunu. Fakat geçen gece, yolculuk-

ta, fırtına gökyüzünün dört bir yanından gemimizi dağıtmakla tehdit ederken, palamarla bağlı olmayan hiç kimse tutunamazken, Marpessa'nın kendisini ve ikizleri direğe ve birbirlerine bağlayan düğümleri gizlice çözüşüne tanık olduğumda, diğer sürüklenenlerle bilinçsiz, düşünmeksizin uzun halata asılarak kendimi onların üstüne attığımda, yani Marpessa'yı kendisinin ve çocuklarımın hayatını fırtınanın umursamazlığına terk etmekten alıkoyduğumda ve bunun yerine çıldırmış insanlara teslim ettiğimde, Marpessa'nın bakışlarından kaçarak tekrar inleyen, kusan Agamemnon'un yanındaki yerime çöktüğümde sormak zorunda kaldım kendime bizi hayata bağlayan bağların nasıl dayanıklı bir iplikten dokunduğunu. Marpessa'nın, eskiden de bir kere yaptığı gibi benimle konuşmak istemeyen Marpessa'nın yaşamakta olduklarımıza benden, ki ben kâhindim, daha hazırlıklı olduğunu gördüm, çünkü ben gördüğüm her şeyde haz buluyordum, umut değil! Ve görmek için yaşamaya devam ediyordum.

İnsanların silahlarının hep aynı kalması ne tuhaf – Marpessa'nın suskunluğu, Agamemnon'un öfkesi. Bense silahlarımı terk ettim giderek, yapabileceğim tek değişiklik buydu.

Niçin mutlaka istemiştim kehanet yetisini?

Kendi sesimle konuşmak için; hepsi buydu. Daha fazla, daha başka bir şey istemedim. Gerekirse kanıtlayabilirim bunu, fakat kime? Küstah ve aynı zamanda ürkek, arabayı çevreleyen yabancı halka mı? Gülmek için bir neden varmış gibi; kendime karşı kendimi haklı gösterme eğilimim tükenmiş olmalı.

Marpessa susuyor. Çocukları görmek istemiyorum artık. Onları önümde bir örtünün altında saklıyor.

Mykene'nin üzerinde de aynı Troya'nın üzerindeki gök, yalnızca boş. Sır parlaklığında, zapt edilmez, çıplak. İçimde, düşman ülkenin üzerindeki gökyüzünün boşluğuna denk düşen bir şeyler var. Başıma gelen her şey içimde dengini

buldu. Beni saran ve ayakta tutan giz bu, bunun üzerine hiç kimseyle hiçbir şey konuşmadım. Ancak burada, hayatımın en uzak kıyısında kendime karşı bunu böyle adlandırabiliyorum. İçimde herkesten bir şeyler taşıdığım için hiç kimseye bütünüyle ait olmadım ve dahası bana duydukları nefreti de anladım. Bir defasında, "eskiden", evet, büyülü sözcük bu, Myrina ile bunu konuşmak istemiştim, imalar ve yarım cümlelerle. Kendimi rahatlatmak için değil, rahatlamak diye bir şey yoktu. Ona borçlu olduğuma inandığımdan yaptım bunu. Troya'nın sonunun geldiği açıktı, yitmiştik. Aineias adamlarıyla birlikte kaçmıştı. Myrina onu hakir görüyordu. Ve ben ona Aineias'ı anladığımı –hayır yalnızca bunu değil, onu tanıdığımı– söylemeye çalışıyordum. Ben oymuşum gibi. Sanki içinde çöreklenmiş, düşüncelerimle onun ihanet kararlarını besliyordum. "Hain," demişti iç kalede hendekteki çalılara baltayla öfkeli darbeler indiren, beni dinlemeyen Myrina. Belki de hiç anlamıyordu ne söylediğimi, çünkü kafesin içine hapsedildiğimden beri alçak sesle konuşuyorum. Ses değil, herkesin sandığı gibi acı çeken ses değil. Tını. İlan edişin tınısı yitti. Bereket versin ki yitti.

Myrina bağırdı. Tanıdığım hemen herkesten geçmiş zamanda söz etmek zorunda olmam tuhaf, yaşlı değilim oysa. Aineias'tan değil, hayır. Aineias yaşıyor. Fakat bütün erkekler öldüğünde bir erkek yaşıyorsa korkak mı olmalı o? En son kalanları ölüme sürmektense onlarla birlikte memleketinin topraklarına, İda Dağı'na çekilmesi politikadan fazla bir şey miydi? Geride kalanlar olmalıydı –bunu sorguluyordu Myrina– niçin öncelikle Aineias ve adamları olmasın?

Onunla birlikte niçin ben olmayayım? Soru şekillenmiyordu. Aineias, soruyu bana sormak isteyen, vazgeçmişti sonunda sorusundan. Tıpkı benim ona ancak şimdi söyleyebileceğim şeyi, o zaman ne yazık ki bastırmış olduğum gibi. En azından bunu düşünmek, hayatta kalışımın nedeni. Kısa bir süre için hayatta kalışımın. Marpessa'nın taşıdığını bildiğim

hançeri istemeyişim. Ki onu bana az önce kadını, kraliçeyi gördüğümüzde sadece bakışlarıyla sunmuştu. Bakışlarımla geri çevirdim. Beni Marpessa'dan daha iyi tanıyan kim var? Artık hiç kimse yok. Güneş öğleyi geçti. Akşam olana dek kavrayacaklarım benimle birlikte yok olacak. Yok olacak mı? Bir kez oluşan düşünce, bir başkasında varlığını sürdürür mü? Mesela şu kendisine rahatsızlık verdiğimiz cesur araba sürücüsünde?

Dillerini anladığımı bilmeyen kadınların "Gülüyor," dediklerini duydum. Ürküntüyle uzaklaştılar benden, her yerde aynı şey. Aineias'tan söz ederken gülümsediğimi gören Myrina dik kafalı olduğumu haykırmıştı. Kolumu boynuna sarmıştım, susana kadar ve birlikte Skai Kapısı'nın yanındaki duvardan güneşin denizde batışını görünceye kadar öyle kalmıştık. Birlikte son kez böyle durduğumuzu biliyorduk.

Acı denemesi yapıyorum. Ölüp ölmediğini kontrol etmek için doktorun bir uzvu deşmesi gibi hafızamı deşiyorum. Biz ölmeden önce acı ölüyordur belki. Eğer bu böyleyse birilerine aktarmalı, ama kime? Benimle birlikte ölmeyecek olan hiç kimse benim dilimi konuşmuyor burada. Acı denemesi yapıyorum ve her biri farklı olan vedaları düşünüyorum. Sonunda birbirimizi, vedalaşmayı fark edip etmeyişimizden tanıyorduk. Bazen hafifçe elimizi kaldırıyor, bazen kucaklaşıyorduk. Aineias ve ben, birbirimize bir daha dokunmamıştık. Derinliğini ölçemediğim gözleri çok uzun bir süre üzerimde kaldı. Bazen Myrina ile konuştuğum gibi konuşuyorduk, ki o kadar uzun süredir sustuğumuz isim nihayet söylensin: Penthesileia.

Myrina'nın üç dört yıl önce zırhlı kafilesiyle Penthesileia'nın yanında bu kapıdan geçtiğini görüşüm. Şaşkınlık, etkilenme, hayranlık, dehşet, utanç ve evet, hatta rezilce bir keyif – bağdaşmaz duyguların kendime dahi utanç veren bir gülme nöbetine yol açan hücumu. Myrina'nın da onayladığı gibi öylesine duyarlı olan Penthesileia beni hiçbir

zaman bağışlayamadı. Yaralanmıştı. Bana karşı soğukluğunun nedeni yalnızca buydu, başka hiçbir şey değil. Ve Penthesileia'nın öleceğini bilmeme rağmen yaptığım barış çağrılarının tamamen içten olmadığını Myrina'ya itiraf ettim. Nereden biliyordun? diye sordu Myrina eski şiddetinden kalma bir çıkışla, fakat ben Penthesileia'yı artık kıskanmıyordum. Ölüler birbirlerini kıskanamazlar. Penthesileia ölmek istediği için öldü. Yoksa Troya'ya niçin geldiğini düşünüyorsun? Onu yakından izlemek için nedenim vardı ve bunu gördüm. Myrina susuyordu. Beni, ondaki diğer her şeyden çok keyiflendiren, o varken hiçbir zaman dile getirmediğim, ama alelacele ona yetiştirilen kehanetlerime duyduğum nefretti. Bir keresinde öldürüleceğimden emin olduğumu söylediğimde diğerlerinden farklı davrandı, hoşgörü göstermedi bana. Böyle sözler etme hakkını nereden buluyormuşum? Cevap vermedim, gözlerimi kapadım mutluluktan. Nihayet onca uzun zamandan sonra yeniden benim bedenim. İçimde o kızgın batış yeniden. Bir insan karşısında gösterilen zayıflık yeniden, bütünüyle. Nasıl ilgi duyuyordum ona. Önemsememişim onu, Penthesileia'yı, erkekleri katleden kadın savaşçıyı. Nasıl? Yoksa Myrina'nın ondan daha az adam öldürdüğüne mi inanıyordum? Hele, Penthesileia'nın ölümünden sonra, onun öcünü almak için...

Evet canım, bu başka bir şeydi ama.

Anlamış olduğum şey, senin Penthesileia için duyduğun yakıcı kederdi, katı direncindi, ne sanıyorsun ki? Onun sarışın yelesine ellerimi dolamama izin verinceye ve böylelikle uzun zamandır bunun için duyduğum isteğin ne denli güçlü olduğunu anlayıncaya kadar zedelemediğim bir temas korkusu, derinlere sinmiş bir ürkekliği vardı Penthesileia'nın. Öleceğim anda gülümsemeni düşünüyordum ve artık hiçbir sevecenlikten kaçınmadığım için korkuyu uzun zamandır ardımda bırakmıştım. Şimdi kopkoyu üzerime geliyor yine.

Myrina, onu, kendi kendini yiyip bitiren karanlık Penthesileia'nın yanında aydınlık, cesur, tutkuyla yanarken gördüğüm anda kanıma girmişti. Bana sevinç de acı da getirse bırakamazdım onu; ama şimdi, yanımda olmasını istemezdim. Troya'nın erkekleri benim karşı çıkışıma rağmen Yunanların atını şehre alırken silahlanan tek kişinin o olduğunu –bir kadın– gördüm sevinçle, o acayip hayvanın yanında nöbet tutma kararını destekledim, ben de silahsız yanında kaldım. Gece yarısına doğru tahta attan çıkan ilk Yunanın üstüne atılışını gördüm sevinçle, yine bu tersine dönen anlamıyla, sevinçle, evet: Sevinçle, aynı darbeyle düştüler ve öldüler. Ben güldüğüm için canımı bağışladılar, deliliği bağışladıkları gibi.

Gördüklerim yeterli değildi henüz.

Daha fazla konuşmak istemiyorum. Tüm alışkanlıklarım ve gururum kül oldu, yeniden yeşerebilecekleri yerler tahrip edildi içimde. Ne başkalarına ne kendime karşı acıma yok artık. Hiçbir şey kanıtlamak istemiyorum. Şu kraliçenin Agamemnon'un kırmızı halıya adımını attığı sıradaki gülüşü, bütün kanıtları aşıyor.

Kim, ne zaman sesini yeniden bulacak?

Kafatası acıdan çatlayan biri olacak o. Ve o zamana kadar, ona varıncaya kadar yalnızca boyun eğenlerin haykırışları, emirleri, iniltileri ve kabullenişleri. Aralarında adımı tekrarlayarak sessizce arabanın çevresinde dolanan galiplerin güçsüzlüğü. Yaşlılar, kadınlar, çocuklar. Zaferin vahşeti hakkında. Onların kör gözlerinde daha şimdiden gördüğüm sonuçları hakkında. Körlükten mustarip, evet. Bilmek zorunda oldukları her şey gözlerinin önünde cereyan edecek ve onlar hiçbir şey görmeyecekler. Tam anlamıyla böyle bu.

Yaşamım boyunca denediğim şeye şimdi ihtiyacım olabilir. Duygularımı düşünceyle yenmek. Eskiden sevgiydi, şimdi korku. Yorgun atların ağır ağır tepeden yukarı çektiği araba kasvetli duvarların arasında durduğunda korku

düştü içime. Bu son kapının önünde. Gökyüzü yırtıldığında ve güneş benim ve her şeyin üzerinden uzaklara bakan ve her zaman bakacak olan taş aslanlara vurduğunda. Korkuyu zaten tanıyorum, fakat bu başka bir şey. Belki de ilk kez oluşuyor içimde, hemen yine yok olmak üzere. Özüm şimdi şekil alıyor.

Kendime de yönelen merakım şimdi tamamen özgür. Bunu anladığımda avazım çıktığı kadar bağırdım – yolculuk sırasındaydı, serpintiyle sırılsıklam, deniz yolculuğunun etkisiyle bitkin, herkes gibi perişanken ve kim olduğumu hepsi bildiğinden, bana karşı hiç de dostça davranmayan diğer Troyalı kadınlardan yayılan buharın ve iniltilerin verdiği sıkıntı içinde. Kalabalığa karışmak bana hiç nasip olmadı, çok geç arzu ettim bunu, tanınmak içinse çok fazla şey yaptım geçmiş hayatımda. İnsanın kendi kendini suçlaması da önemli soruların birikmesini önlüyor. Şimdi soru, tohumun kabuğunda büyümesi gibi büyüyordu ve sıyrılıp karşıma dikildiğinde bağırdım avazım çıktığı kadar, acıdan ya da hazdan:

Niçin mutlaka istemiştim kehanet yetisini?

Kral Agamemnon'un, o "çok kararlı" (tanrılar!) Agamemnon'un o fırtına gecesi beni diğer gövdelerin yumağından tutup çekeceği tuttu, çığlığım o ana denk geldi ve başka bir açıklamaya gerek kalmadı. Korkudan kendini kaybetmiş durumda, Poseidon'u ona karşı benim kışkırttığımı haykırdı. Yolculuktan önce Poseidon'a en iyi atlarından üçünü kurban etmemiş miydi? Ya Athena? diye sordum buz gibi. Ona ne kurban ettin? Benzinin attığını gördüm. Bütün erkekler bencil birer çocuk. (Peki ya Aineias? Saçmalık. Aineias yetişkin bir insan.) Alay mı? Bir kadının gözlerinde? Bunu kaldıramazlar. Eğer benden korkmuş olmasaydı beni öldürmüştü bu muzaffer kral; istediğim de buydu. Bu insan beni her zaman bir büyücü gibi gördü. Poseidon'u yatıştırmalıymışım! Beni burna itti, kollarımı yukarı kaldırtarak

uygun bulduğu bir duruşa getirdi. Dudaklarımı kıpırdattım. Zavallı alçak, ha burada boğulmuşsun ha evine döndüğünde öldürülmüş, fark eder mi?

Eğer Klytaimnestra tahayyül ettiğim gibi biriyse, tahtı bu hiçle paylaşamazdı. Tahayyül ettiğim gibiydi. Dahası nefret dolu. Henüz Klytaimnestra'ya tahakküm ettiği zamanlarda, bu korkak, bütün böylelerinin yaptığı gibi onu yeterince hırpalamış olmalı. Yalnızca erkekleri değil, daha zoru, kadınları da tanıdığımdan kraliçenin beni bağışlayamayacağını biliyordum. Bakışlarıyla bunu bana peşinen söylemişti.

Nefretim yitip gitti, ne zaman? Yokluğunu duyuyorum olgun, dopdolu nefretimin. Biliyorum, bir isim onu yeniden uyandırabilir, ama bu adı şimdilik aklıma getirmemeyi tercih ediyorum. Bunu bir yapabilseydim. Bu adı kendi hafızamdan değil yalnızca, hayatta kalan bütün insanlarınkinden de silebilseydim. Kül edip akıllarımızdan çıkartabilseydim, boşuna yaşamamış sayardım kendimi. Akhilleus.

Annem aklıma gelmemeliydi şimdi, başka bir gemide Odysseus'la başka sahillere doğru yol alan Hekabe. Kim aklına gelenlerden sorumlu tutulabilir? Onu çekip aldıklarında yüzündeki karmaşa. Ağzı. İnsanlar var olduğundan beri okunmuş en ağır lanet Yunanlara yöneltildi ve bunu onların üzerine gönderen annem Hekabe. Haklı çıkacak, yalnız beklemeyi bilmeli. Lanetin yerine gelecek, diye bağırdım ona. O zaman adım, bir zafer çığlığı, son sözü oldu. Gemiye adım attığımda içimde her şey dilsizleşmişti.

Gece fırtına, ben onu "def edince" dindi; yalnızca tutsaklar değil, Yunanlar, artık katılaşmış, yırtıcı kürekçiler bile önümde ürkek ve saygılı eğildiler. Agamemnon'a, eğer beni yatağına almak için zorlarsa gücümü yitireceğimi söyledim. Bıraktı beni. Agamemnon gücünü yitirmiş çoktan, geçen yıl çadırında kalan kız söyledi bana. Agamemnon kızı, dillendirilmemesi gereken bu sırrı ele vermesi halinde bir bahaneyle askerlere taşlatmakla tehdit etmiş. O zaman onun savaştaki

aşırı gaddarlığını birden anladım, Nauplia'yı geçip düzlükteki uzun tozlu yolda ilerleyerek Argos üzerinden nihayet iç kaleye vardığımızda, Mykene'ye, karısına yaklaştıkça niçin giderek suskunlaştığını da anladım. Zayıf düştüğünde karısının ona anlayış göstermesini gerektirecek hiçbir şey yapmamıştı. Klytaimnestra eğer Agamemnon'u öldürürse kim bilir onu hangi sıkıntıdan kurtaracak...

Yaşamaktan anlamadıklarını; gerçek felaketin, asıl ölüm tehlikesinin bu olduğunu – bütün bunları zamanla anladım. Ben, kâhin! Priamos'un kızı. Böylesine yakınımda olan bir şey karşısında, kökenim ve makamım arasında seçim yapmak zorunda oluşum karşısında ne kadar uzun zaman kör kalmışım! Eğer vazgeçilmez isem insanlarımda uyandırmak zorunda olduğum ürpertiden ne kadar uzun zaman dehşet duymuşum! O ürperti, denizi aşıp benden önce ulaşmış buraya. Buradaki insanlar –Troyalılarla karşılaştırdığımda çocuksu, savaşı yaşamadılar çünkü– duygularını gösteriyorlar; arabaya, yabancı nesnelere, ganimet silahlara, atlara dokunuyorlar. Bana değil. Memleketinin insanlarından utanır gibi görünen sürücü onlara adımı söyledi. O zaman alışkın olduğum şeyle karşılaştım: Ürpertileriyle. Sürücü, savaşa katılmayanların da en iyileri olmadığını söylüyor. Kadınlar tekrar yaklaşıyor. Bana teklifsizce kıymet biçerek başıma ve omuzlarıma attığım örtünün ardını görmeye çalışıyorlar. Güzel olup olmadığımı tartışıyorlar; yaşlılar güzel olduğumu iddia ederken gençler buna karşı çıkıyorlar.

Güzel mi? Ürkünç olan ben mi? Troya'nın batmasını isteyen ben?

Denizleri aşan söylenti, bu kez de benden önce gidecek. Yunan Panthous haklı çıkacak. Fakat sen yalan söylüyorsun canım, demişti bana, Apollon Tapınağı'nda usule uygun hareketlerle töreni hazırlarken, Troya'nın batacağı kehanetinle yalan söylüyorsun bizlere. Bunu bildirerek batışımızda kendi sürekliliğini yaratıyorsun. Buna birazcık yuva sıcaklığın-

dan daha fazla ihtiyacın var şimdi. Adın kalacak. Bunu sen de biliyorsun.

İkinci bir kez tokatlayamazdım onu. Panthous kıskançtı, kindardı ve sivri dilliydi. Haklı mıydı acaba? Yine de işitilmedik olanı düşünmeyi öğretti bana: Bizim batışımızdan sonra dünya varlığını sürdürebilirdi. Bu düşüncenin benim için ne kadar sarsıcı olduğunu ona göstermedim. Bizim neslimizle insanlığın söneceği fikrine nasıl kaptırabilmiştim kendimi? Yenilen kavmin esir kadınlarının yenen kavmin üreme gücünü nasıl artırmak zorunda olduklarını bilmiyor muydum? Bütün diğer Troyalı kadınlar gibi –erkekler zaten böyleydi– ölümü soyumuza bulaştırmaktan başka bir şey yapamayışım, kral kızının azameti yüzünden miydi? İnsanın kendisinde fark ettiği özellikleri, doğuştan gelen ve neredeyse hissedilmeyenlerden ayırt etmeyi ancak sonraları ve zahmetle öğrendim. Uyumlu, alçakgönüllü, gösterişsiz olmak; kendimle ilgili olarak yarattığım, her yıkımdan neredeyse zarar görmeden çıkan görüntüye aitti bunlar. Dahası onlar kendini gösterdiğinde yıkımı ardımda bırakmış olurdum. Acaba kendi özgüvenimi kurtarmak için –çünkü gurur, dürüstlük, gerçeğe bağlılık da dahildi görüntüye– yakınlarımın özgüvenini çok mu zedelemiştim? Onlara gerçekleri tüm katılığıyla söyleyerek bende açtıkları yaraları mı ödetmiştim? Yunan Panthous, sanırım, benim hakkımda böyle düşünmüştü. O kendisini tanıyordu, çok geç fark ettiğim gibi güçlükle tahammül ediyordu kendisine ve her davranış, her kaçınma için tek bir nedeni, öz sevgiyi geçerli sayarak kendini korumaya çalışıyordu. Dünyanın düzeninin, aynı anda hem kendine hem başkalarına yararlı olabilmeyi engellediği inancı onu çok derinden etkilemişti. Hiçbir zaman, asla, yalnızlığında bir gedik açılamazdı. Fakat bugün biliyorum ki, beni kendisine benzer ya da eş bulmaya hakkı yoktu. Başlangıçta, evet, olabilirdi, Marpessa'nın gurur olarak adlandırdığı sadece bir bu noktada da

olsa. Kendim olabilme ve böylelikle diğerlerine daha yararlı olabilme mutluluğu; bunu yaşama fırsatını buldum. Ve kişi değiştiğinde bunu çok az insanın fark ettiğini de biliyorum. Annem Hekabe beni çok erken tanıdı ve ondan sonra pek sorun etmedi kendisine. Bu çocuğun bana ihtiyacı yok, dedi. Bu yüzden hayranlık ve nefret duymuştum ona. Babam Priamos'un ise bana ihtiyacı vardı.

Arkama döndükçe gülümseyen Marpessa'yı görüyorum. Durum ciddileştiğinden bu yana onu hemen hemen hep gülümserken görüyorum. Çocuklar, Marpessa, kurtulamayacaklar, benim çocuklarım onlar. Tabii ki düşünüyorum. –Biliyorum, diyor.– Kurtulmak isteyip istemediğini söylemiyor. Çocukları ondan koparark almak zorunda kalacaklar. Belki kollarını kırmak zorunda kalacaklar. Benimkiler olduğu için değil – çocuk oldukları için. Sırada önce ben varım, Marpessa. Hemen kraldan sonra. – Marpessa yanıtlıyor beni: Biliyorum. – Senin gururun Marpessa, benimkini bile gölgede bırakıyor. – Ve karşılık veriyor gülümseyerek: Bu böyle de olmalı, efendim.

Kaç yıldır bana efendim diye hitap etmemişti. Beni götürdüğü yerde, efendi, rahibe değildim. Bunu öğrenebilmiş olmak, ölümü kolaylaştıracak benim için. Kolaylaştırmak mı? Ne söylediğimi biliyor muyum?

İlgisini istediğim bu kadın beni sevmiş miydi? Hiçbir zaman öğrenemeyeceğim bunu. Önceleri hoşa gitmek isteğiydi bu, herhalde, bir zamanlar içimde bir şeyler hoşa gitmeyi talep etmişti. Sonraları onu tanımak isteğiydi. Bana kendini unutacak kadar hizmet ettiğinden belli bir mesafeye ihtiyaç duymuş olabilir.

Korku şu anki gibi yatıştığında, aklıma uzakta kalanlar geliyor. Niçin Mykene'li esirler aslanlı kapılarını şu anda algıladığımdan daha heybetli tasvir etmişlerdi? Kyklop duvarları olduğundan daha ulu, halklarını olduğundan daha güçlü ve kindarmış gibi anlatmışlardı? Bütün esirler gibi istekli

ve taşkın, bana ülkelerini anlatmışlardı. Düşman ülkeyle ilgili bunca ayrıntılı bilgiyle niçin ilgilendiğimi hiçbiri sormamıştı. Ve yeneceğimizden kendim dahi emin olduğum bir zamanda bunu niçin yapmıştım? Düşmanı yok etmek ama tanımamak mı gerekirdi? Beni onları tanımaya iten neydi, o şoku yaşamaya: Onlar da bizler gibi! Bunu nasılsa kendime saklamak zorunda değil miydim? Nerede öleceğimi mi bilmek istemiştim? Ölmeyi düşünüyor muydum? Herkes gibi zafer sarhoşu değil miydim?

Ne kadar çabuk ve derinlemesine unutuyor insan.

Savaş insanlarını şekillendiriyor. Böyle, savaş tarafından oluşturulmuş ve parçalanmış bir şekilde tutmak istemiyorum onları hafızamda. Son ana kadar Priamos'un zaferlerini şarkılara döken şarkıcının ağzına bir tane indirmiştim; onursuz, alçak yaltakçı! Hayır. Düşmüş, dengesini yitirmiş babamı unutmak istemiyorum. Çocukken bütün insanların üstünde sevdiğim kralı da. Gerçekleri pek ciddiye almayanı. Hayal dünyasında yaşayabileni; devletini ayakta tutan koşulları olduğu gibi onu tehdit edenleri de cesurca göğüsleyemeyeni. Bunlar onu ideal bir kral yapmıyordu, ama o ideal kraliçenin kocasıydı, bu durum ona özel haklar sağlıyordu. Hâlâ görüyorum, sık sık hamile kalan annemin yanına her gece gidişini, sevecenlikle gülümseyerek onun bir tahtı andıran ahşap koltuğunun kıyısına bir tabure çekişini. Bu benim en eski anımdır, çünkü babasının sevgilisi ve bir sürü kardeşin arasında politikaya tek ilgi duyanı olarak ben, onların yanında oturup konuştuklarını dinleme ayrıcalığına sahiptim; çoğunlukla Priamos'un kucağında, elim Yunanın mızrağının delip geçtiğini gözlerimle gördüğüm o hassas omuz başında (Aineias'ın da en sevdiğim yeri). Yabancı prenslerin, kralların ve şehirlerin isimlerini; ticaretini yaptığımız ya da ünlü gemilerimizle Hellespontos'tan geçirerek taşıdığımız malların isimlerini, gelirlerimizin miktarını, kullanıma göre dağılışlarını babamın titiz temiz kokusuyla karıştıran ben;

ölen prensler, sefalete düşen ya da tahrip edilen şehirler, bozulan ya da yağmalanan mallar: Bendim o, bütün çocukları arasından ben, babamın iddiasına göre şehrimize ve ona ihanet eden.

Dünyadaki her şey için artık yalnızca geçmiş zamanın dili. Şimdiki zaman dili bu karanlık kale için söylenenlerle daraltılmış. Geleceğin dilinde ise tek bir cümle var benim için: Bugün öldürecekler beni.

Adam ne istiyor? Bana mı sesleniyor? –Acıkmış olmalıymışım.– Ben değilim acıkan, o. Atları çözmek, evinde, sabırsızlıkla kendisini çevreleyen insanlarının arasında olmak istiyor artık. – Kraliçesini takip etmeliymişim. Nöbet için değil korumak için beni bekleyen iki muhafızla kaleye girmeliymişim iç rahatlığıyla. – Onu korkutmak zorunda kalacağım. – Evet, diyorum ona, gideceğim. Ama şimdi değil. Bırak kısa bir süre daha kalayım burada. Durum şu ki, diyorum ve onu üzmemeye çalışıyorum: Bu kapıdan geçtiğimde ölmüş sayılırım.

Eski şarkı: İnsanları ürküten ve öfkelendiren kötülük değil, kötülüğün açıklanmasıdır, kendimden biliyorum. Ve eylemi yapandan ziyade onu söze dökeni cezalandırırız. Bunda da diğer her şeyde olduğu gibi aynıyız. Farklılık bilip bilmemekte.

İstisna olmaya alıştığımdan kendimi diğerleriyle aynı kefeye koymamaya çalıştığım için geç öğrendim bunu. Rahibeliğimi merasimle takdis ettiği günün akşamı Panthous'a vurdum. Senin talihsizliğin, küçük Kassandra, demişti Panthous bana, babanın sevgili kızı olman. Biliyorsun ki, Polyksene daha uygundu. Bunun için hazırlanmıştı o, sen babanın desteğine güvendin. Ve görünüşe bakılırsa –bunu söylerken utanmazca gülümsedi– bir de kendi düşlerine.

Bu yüzden vurdum suratına. Bakışları delip geçti beni. Fakat yalnızca şunu söyledi: Ve şimdi de benim başrahip olmakla birlikte yine de bir Yunan oluşuma güveniyorsun.

Gerçeği görmüştü, ama bütünüyle değil, çünkü onun tahmin ettiğinden çok daha az bırakıyordum kendimi hesapların yönetimine. (Biz farkına varmasak dahi hesaplarımız da yönlendiriliyor, biliyorum, evet!) Bir önceki gecenin rüyası çağrısız gelmiş ve beni çok huzursuz etmişti. Panthous'la olan, ne olduğunu söyleyemeyeceğim uzak benzerliğine rağmen bana gelenin Apollon olduğunu hemen anlamıştım. Benzerlik daha çok gözlerinin o zaman "haince" diye adlandırdığım, sonraları –Panthous'ta Apollon'u bir daha hiç görmedim!– "temkinli" diyeceğim ifadesindeydi belki de. Panthous'un onu görmeyi öğrettiği biçimde, ışıkların pırıltısı içinde Apollon. Lirli güneş tanrısı, haince de olsa mavi gözler, bronz renkli ten. Apollon, kâhinlerin tanrısı. Benim hararetle istediğim şeyi biliyordu: Kehanet yetisi. Aslında sıradan bir şeymişçesine –algılamaya cesaret edemiyorum– hayal kırıklığına uğratan bir hareketle verdi bu yetiyi bana, sırf sonradan bana erkek olarak yaklaşabilsin diye ve sonra –sanırım duyduğum o korkunç dehşet yüzünden– etrafı farelerle çevrilmiş bir kurda dönüştü. Benimle baş edemeyince ağzıma tükürdü. Öyle ki, dilimde tarif edilmez iğrençlikte bir tat, dehşet içinde uyandım; o sırada gecelerimi geçirmek zorunda olduğum tapınak bölgesinden çıkarak iç kaleye, saraya, yatak odasına, annemin yatağına sığındım. Benim için duyduğu kaygıyla Hekabe'nin yüzünün değiştiği anın değeri ölçülemezdi, fakat hemen gücünü toparladı. Bir kurt. Niçin bir kurt? diye sordu serinkanlılıkla, bunu nereden çıkarıyorsun? Ve fareler neden? Kim söyledi bunu sana!

Apollon Lykeios. Sütanne Parthena'nın sesi. Hakkında bildiği karanlık hikâyeleri kimseye anlatmamam koşuluyla bana fısıldadığı kurtlar ve fareler tanrısı. Bu tezatlar tanrısının bizim, tapınaktaki karşı çıkılmaz Apollonumuzla aynı tanrı olabileceği hiç aklıma gelmemişti. Yalnızca Marpessa, Parthena'nın benimle yaşıt olan kızı biliyor ve benim gibi

susuyordu. Annem isim vermem için ısrar etmedi, çünkü onu huzursuz eden güneş tanrısının kurt suretinden ziyade benim onunla birleşmekten duyduğum korkuydu.

Bir tanrının yatma isteği bir ölümlü için onur verici değil miydi? Böyleydi bu. Ve hizmetine kendimi adadığım tanrının bana bütünüyle sahip olmak istemesi doğal değil miydi? Öyleydi. O halde? Eksik olan neydi? Bu rüyayı hiçbir şekilde, kesinlikle Hekabe'ye anlatmamalıydım. Beni gözetlemekten hiç vazgeçmedi.

Önceki yıl, ilk aylık kanamam daha henüz olmuşken, diğer kızlarla birlikte Athena'nın tapınak bölgesinde oturmamış mıydım – oturmak zorunda kalmamış mıydım! diye düşündüm o zamanki gibi ve önceki yıl olduğu gibi dehşetli bir utançla saçlarım diken diken oldu – ve her şey bilinen gidişine göre cereyan etmemiş miydi? Altında oturduğum serviyi, Yunanlar onu yakmamış olsaydı, gösterebilirdim, bulutların şekillerini tarif edebilirdim, gevşek bir sürü halinde Hellespontos'tan geliyorlardı. "Gevşek bir sürü." Bu tür çok budalaca sözcükler var, onlarla yitirecek zamanım yok artık. Ilgınları ve zeytinleri düşünüyorum yalnızca. Gözlerimi yummak, yapamıyorum artık bunu, bir zamanlar yapardım ama. Gözlerimi aralayıp, erkek bacaklarını kaydetmiştim zihnime. Sandaletli ayaklar ve onlarca erkek bacağı, hepsinin de onca farklı biçimde çirkin oluşu inanılacak şey değil. Bir gün içinde bıktıracak kadar çok erkek bacağı gördüm, kimse fark etmedi. Bakışlarını yüzümde, göğüslerimde hissediyordum. Diğer kızlara bir kez bile bakmadım, onlar da bana. Birbirimizle bir alışverişimiz yoktu, erkeklerin bizleri seçip bekâretimizi bozmaları gerekiyordu. Uykuya dalıncaya kadar uzunca bir süre parmak şaklatmalarını duydum ve farklı farklı tonlarda o sözcüğü: Gel. Çevrem boşalmıştı, diğer kızları birbiri ardından götürmüşlerdi; subayların, saray kâtiplerinin, çömlekçilerin, zanaatkârların, sürücülerin, mültezimlerin kızlarını. Boş-

luğu çocukluğumdan beri tanıyordum. Utancın iki türünü tanıdım: Seçilmenin ve kalakalmanın utancını. Evet, rahibe olacaktım, ne pahasına olursa olsun.

Öğleyin Aineias çıkageldiğinde onu uzun zamandan beri her grupta gördüğümü anladım. Doğruca bana geldi, bağışla dedi, daha önce gelemedim. Sanki sözleşmişiz gibi. Beni kaldırdı – hayır: Ben kalktım, bu konuda sonradan kavga ettik. Tapınak bölgesinin çok uzak bir köşesine gittik ve bu arada fark etmeden konuşmanın bittiği sınırı aştık. Kadınlarla giderek duygularımızdan söz etmeye başladığımızda Aineias'ı hiçbir zaman anmamam gururdan değildi, ürkeklikten de değildi yalnızca, hem de öyleydi. Her zaman tuttum kendimi, diğer kadınların yaptığını hiçbir zaman yapmadım, içimi dökmedim. Biliyorum, böylelikle aramızdaki sınırı hiçbir zaman tam olarak yıkmadım. Bizden beklenenleri Aineias da ben de annem Hekabe vasıtasıyla bildiğimizden, ama beklentileri yerine getirmeye ikimiz de kendimizi muktedir görmediğimizden ve yapamayışımızın suçunu her birimiz kendisinde aradığından, onlara tapınak bölgesinin sınırında geçen o öğle sonrasını, o ve diğer ayrıntıları aktarmadığım için kimin tarafında olduğumu bilemeyen ve savaş uzadıkça vahşileşen erkeklerinden aynen düşmandan korktukları kadar korkan kadınlarla aramda Aineias'ın hiç anılmayan adı duruyordu. Sütanne, annem ve rahibe Herophile birleşme sırasındaki görevler konusunda beni iyice uyarmışlardı, fakat aniden araya girdiğinde sevginin görevi dışlayacağını akıllarına getirmemişlerdi. Öyle ki, Aineias'ın yalnızca benim beceriksizliğimin neden olabileceği beceriksizliği karşısında ne yapacağımı şaşırmış ve gözlerimden yaşlar boşanmıştı. Genç, çok gençtik ikimiz de. Nasıl öpmüş, okşamış, nasıl dokunmuştu bana, ne istese yapardım, ama o hiçbir şey istemez gibiydi; bir şeylerden dolayı bağışlamalıydım onu, ama ne için. Akşama doğru uykuya daldım, hâlâ hatır-

lıyorum; rüyamda, Aineias'ı dingin mavi suyun üzerinde bizim sahillerimizden ve gemi ufka doğru uzaklaştıkça yolcularla aramızda yayılan dev ateşten uzaklaştıran bir gemi görmüştüm. Deniz yanıyordu. Gerçekliğin farklı ve daha kötü görüntüleri üstünü örtmüş olsa da bu görüntü bugün de hâlâ gözlerimin önünde. Çok isterdim bilmeyi (neler diyorum ben! Çok istemek! Bilmek! Ben mi! Evet, sözcükler doğru), barışın, mutluluğun ortasında – evet, böyle konuşuyorduk! Farkına varmaksızın böyle rüyalar görmeme nasıl bir huzursuzluğun neden olduğunu bilmeyi çok isterdim.

Bağırarak uyandım, Aineias korkmuştu, beni sakinleştiremeyip anneme götürdü. Çok sonraları, bütün bu sahneyi etkisi yitinceye dek gece gündüz tekrar tekrar yaşamak zorunda kaldıktan sonra, annemin ona her şeyin yolunda gidip gitmediğini soruşuna ve Aineias'ın yalnızca "evet"le yanıtlayışına hayret ettim. Hekabe'nin ona –hepsinden tuhafı– teşekkür edişine; utanarak, ama niçin bilmiyorum. Onu gönderişine. Beni rahatlatan ve bütün soruları, bütün hayalleri dağıtan bir içki hazırladıktan sonra beni bir çocuk gibi uykuya yatırışına çok sonraları hayret ettim.

İnsanın bir olayı, artık düşünme imkânı olmadığı bir zamanda, hangi işaretlerle nasıl yanılmaz bir şekilde kavradığını sözcüklerle anlatmak çok zor. Aineias ufkumda yitti, ilk kez bir mozaik tamamlandı. Kor gibi yanan bir nokta olarak kalacak içimde Aineias, adı keskin bir sancı, olabildiğince alıştırıyorum kendimi buna. Fakat sütanne Parthena'nın, artık büyümüş olduğum için benimle vedalaşıp kızı Marpessa'yı hizmetime verirken yarı saygı yarı kinle kendi kendine mırıldandığı bilmecemsi cümleyi anlamak isteğinden uzak tuttum kendimi: Demek ki ihtiyar kendi bildiğini yaptı yine, bu kez, belki de kızcağızının iyiliği için. Sonra bana o da her şeyin yolunda gidip gitmediğini sordu. Ve ben her zaman yaptığım gibi rüyamı anlattım ona, ilk kez

bir insanın sözcüklerim karşısında betinin benzinin attığını gördüm. (Nasıldı? Ürkütücü mü? Kışkırtıcı mı? Yineleme isteği mi yaratıyordu? Beni suçladıkları gibi bu bet beniz atışını sonraları kullandığım doğru muydu?)

Kybele yardım et! diye fısıldadı sütanne Parthena. Aynen ölürken söylediği sözcüklerdi bunlar yanılmıyorsam, evet, Troya'nın yıkılışından az sonra ve yolculuktan az önce; biz tutsaklar korkunç sonbahar fırtınasına, kudurmuş kıyamet dalgalarına, çıplak kumsala doğru sürülürken. Kybele yardım et, diye inlemişti yaşlı kadın, fakat bir daha hiç uyanmamacasına uyutan bir içki sunarak ona yardım eden kızı Marpessa'ydı.

Kimdi Kybele?

Burada sütanne kendini geri çekmişti, bu adı anmanın ona yasak olduğunu görmüştüm. O da, ben de Hekabe'ye itaat etmek gerektiğini biliyorduk. Onun emirlerinin yarattığı şeyler bugün bana neredeyse inanılmaz geliyor, bir keresinde bunlar karşısında büyük bir öfkeyle isyan edişimi hafızamda çok zor canlandırabiliyorum artık. O zaman bana, beni yalnızca korumak istediğini söylemişti. Fakat küçümsemişti beni. Bu arada ben Kybele'yi görmüştüm.

O yoldan sonraları ne kadar çok geçtim, yalnız ve başka kadınlarla – Marpessa beni bir gece alacakaranlıkta, içten içe benim dağım diye benimsediğim, gözümden hiç yitirmediğim, sık sık tırmandığım ve tanıdığımı sandığım İda Dağı'na götürdüğünde neler hissettiğimi, Marpessa'nın beni çalılar bürümüş bir yardan geçirişini hiç unutmadım. Aslında yalnızca keçilerin tırmandığı patikalardan bir incirliği geçişimiz ve kendimizi aniden yabancı tanrıçanın bir grup esmer tenli, çoğu narin yapılı kadının dans edip tapındığı, genç meşelerle çevrili mabedinde buluşumuz. Aralarında sarayın esirlerini, iç kale duvarının öte yanındaki evlerden kadınları ve mağaranın girişinde, kökleri oyuktan içeri bir kadının kasık kılları gibi sarkan söğüdün altına çömelmiş,

ağır gövdesinin devinimleriyle dans edenleri idare edermiş gibi duran sütanne Parthena'yı gördüm. Marpessa geldiğimin farkına dahi varmayan –yeni ve incitici bir deneyim benim için– çemberin içine kaydı. Tempo giderek hızlanıyor, ritim yükseliyor, daha hareketli, daha davetkâr, daha hırçın bir havaya bürünüyordu. Tek başına dans edenler –bu arada Marpessa da; benim serinkanlı Marpessam– çemberin dışına itiliyorlardı. Dans onları utanç duygumu örseleyen sarsıntılarla kendilerinden geçirip iniltilerle kıvrandırarak biz diğerleri için görünmez olan şeyleri gördüren bir cezbeye kapıldıkları devinimlere sürüklüyordu; sonunda hepsi birbiri ardı sıra, en sondakilerden biri olarak da Marpessa, ağır ağır çökerek bitkin, yığılıp kaldılar.

Dehşet ve korku içinde oradan kaçtım, çevrede uzun süre yolumu bulamadım, gecenin geç bir saatinde eve vardım, yatağımı yapılmış, yemeği hazırlanmış, Marpessa'yı döşeğimin yanında beklerken buldum. Ve ertesi sabah sarayda, her zamanki gibi ifadesiz yüzler.

Neler oluyordu? Nerede yaşıyordum? Tek sandığım kendi gerçekliğim dışında, Troya'da daha ne kadar gerçeklik vardı? Görünür olanla olmayan arasındaki sınırı kim belirliyordu? Ve üzerinde öylesine güvenli yürümüş olduğum toprağın sarsılmasına göz yuman kimdi şimdi? – Kybele'nin kim olduğunu biliyorum! diye bağırdım anneme. Öyle mi, dedi Hekabe. İyi o zaman. Beni kim götürdü, sormak yok. Araştırma yok. Cezalandırma yok. Annem bir rahatlama, hatta bir zayıflık belirtisi mi gösteriyordu? Zayıflık gösteren bir anne benim ne işime yarardı? Endişelerini paylaşarak güvenimi kazanmak mı istiyordu? O zaman kendimi geri çektim –uzun bir süre daha– gerçek insanların temasından kaçındım. Ulaşılmazlığı istiyordum ve ihtiyacım vardı buna. Rahibe oldum. Ve Hekabe bu isteğimi destekledi. Evet. O beni, benim onu tanıdığımdan çok önce tanımıştı.

Babam, içtenlikli saatlerimizden birinde, Kraliçe Hekabe demişti, yalnızca hükmedilebilir olanlara hükmeder. Hükmedilmez olanları sever. – Bir anda bir başka ışığın altında gördüm babamı. Fakat Hekabe onu seviyordu. Kuşkusuz. O halde o, hükmedilemeyenlerdendi. – Ah, annem ve babam da gençtiler bir zamanlar. Savaş ilerledikçe, herkesin içini açığa vurdukça resim değişti. Priamos giderek daha yanına yanaşılmaz, daha katı, fakat bir o kadar da hükmedilebilir hale geldi, fakat artık Hekabe tarafından değil. Hekabe yumuşadı, ama direncini de çoğalttı. Priamos'u düşmandan önce oğullarının acısı öldürdü. Acıyla örselenen Hekabe ise mutsuzluk dolu bir yıldan diğerine sürüklenirken giderek daha duyarlı, daha canlı oldu.

Benim gibi. Ölüm saatlerimi yaşadığım şu anki kadar canlı olmamıştım hiçbir zaman.

Canlılıkla nitelediğim şey ne mi? Nedir benim canlı dediğim şey? En zor olandan kaçmamak, kendi görüntünü değiştirebilmek. Sözcükler, demişti, Panthous (o zamanlar henüz bir düşmandı benim için), hepsi sözcüklerden ibaret, Kassandra. İnsan hiçbir şeyi değiştirmiyor, kendini neden değiştirsin, özellikle kendi görüntüsünü?

Hayatımın bugün içimde dürülü duran yumağını geriye doğru açtığımda; savaşı, o kara kütleyi atlayıp yavaşça, özlemle savaş öncesi zamana vardığımda; rahibelik dönemim, ak bir kütle; – sonra daha da geriye: Genç kızlığıma – bu sözcüğe takılıp kalıyorum, daha da fazla onun görüntüsüne. O güzel görüntüye. Sözcüklerden çok görüntülere bağlandım hep, ilginç bu, belki de yaptığım işle çelişik, fakat daha fazla izleyebilmem olanaksız bunu. En sondaki, bir görüntü olacak, bir sözcük değil. Görüntülerden önce sözcükler ölüyor.

Ölüm korkusu.

Nasıl bir şey olacak? Zayıflık baskın mı çıkacak? Bedenim aklıma egemen mi olacak? Bilgisizliğimin, rahatlı-

ğımın, gururumun, korkaklığımın, tembelliğimin, utancımın pençesinden zorla elde ettiğim mevzileri ölüm korkusu güçlü bir darbeyle ele mi geçirecek? Yol boyunca şekillendirmeye çalıştığım ve sonunda bulduğum kararımı da –son ana kadar bilincimi yitirmemek– bir yana itmeyi başarabilecek mi?

Gemilerimiz –aptallık bu– onların gemileri, Nauplia koyunda rüzgârsız ve ayna düzlüğündeki suya demir attığında ve güneş dağ sırasının ardında kanla ağırlaşmış, dopdolu battığında; benim Troyalı kadınlarım, sanki ancak yabancı ülkeye adım attıkları an gerçekten esir düşmüşler gibi teselliyi umarsız gözyaşlarında ararken; sonraki günlerde Tiryns Kalesi'ne giden tozlu, sıcak, zahmetli yollardan ve kirli bir leke gibi duran Argos'tan geçerken, kümeler halinde koşuşturan kadınların ve yaşlıların hakaretleriyle karşılanıp onların eşliğinde yürürken, ama özellikle de kurak arazideki son yokuşlu bölgeyi geçip ardından tüm uğursuzluğuyla hâlâ çok uzakta duran çirkin bir taş yığını olan hedefimiz Mykene Kalesi göründüğünde; Marpessa bile iç geçirdiğinde, en tuhafı kralın kendisi, kararsız Agamemnon, yürüyüşü hızlandıracağına art arda molalar verdirtip her seferinde suskun, şarap içerek ve bana şarap sunarak bir zeytin ağacının gölgesinde (zeytin, en narin ağaç...) yanıma oturduğunda ve maiyetinden hiç kimse bunda bir tuhaflık bulmazken; uzun süredir artık hissetmez olduğum yüreğim moladan molaya biraz daha üzülüp, biraz daha katılaşıp, artık içine hiçbir şeyi sığdıramayacağım, sancıyan bir taş haline geldiğinde, kararım oluşmuştu. Eritilmiş, tavlanmış, dövülmüş ve bir mızrak gibi biçimlenmişti: Tanıklığımı talep edecek tek bir insan dahi kalmasa, tanık olarak kalmak istiyordum.

Ve kararım üzerinde bir kez daha düşünme fırsatı tanımak istemiyordum kendime. Oysa kararım, karşısında onu bir silah olarak kullanmak istediğim beladan daha belalı bir

şey değil miydi? Bu denenmiş araç, benim eski, çoktan unutulmuş belama yeniden gerçeklik kazandırmadı mı? Yani kendi içimde bölünmüş olduğumu, bu lanet olası Yunan arabasının içinde örtümün altında korkudan altüst olmuş oturan kendimi seyrettiğimi göstermedi mi? Korkudan eğilip bükülmemek, bir hayvan gibi böğürmemek için –adak hayvanlarının böğürtüsünü ben tanımasam kim tanıyacak– ben yine, son ana kadar, balta inene kadar... Başım, boynum... Bilincim uğruna, balta beni parçalamadan, son ana kadar ben kendimi mi parçalayacağım...

Bir yaratık haline dönmeyi niye kabullenemiyorum? Beni tutan ne? Artık kim görüyor beni? İnanmayan ben hâlâ bir tanrının bakışlarının odak noktası mıyım, çocukken, genç kızken, rahibeyken olduğum gibi? Hiç değişmeyecek mi bu?

Nereye baksam, ne düşünsem, ne bir tanrı ne bir yargı, yalnızca ben kendim. Benim kendim hakkımdaki yargımı yaratan kim; ölüme kadar uzanan, hatta onu da aşan katılıktaki bu yargıyı?

Bu da önceden belirlenseydi. Bu da iplere bağlı olsaydı, elimde tutmadığım, bir zamanlar ben olan o genç kızın hareketlerini tutamadığım gibi, istek ve özlem dolu görüntüler; ışıklı bir yerde tasasız, içten, umut dolu, kendine ve diğerlerine güven duyarak, kendine tanınan her şeyi hak ederek, özgür, ah, özgür davranan o genç, aydınlık kişi, evet özgür, ah özgürlük! Özgür değildi aslında, bağımlıydı. Yönlendirilen, idare edilen ve başkalarının belirlediği bir amaca itilen. Aşağılanan (eski günlerden bir sözcük): Bunu hepsi biliyordu. Panthous da. Yunan Panthous sır ortağıydı. Hekabe'nin ona gösterdiği değneği ve alın bağını gözünü bile kırpmadan onlara uzatmıştı. Apollon'u rüyamda gördüğüme inanmıyor muydu? Fakat evet. Evet, evet, küçük Kassandra, inanıyordu. Aptalca olan, onun rüyalara inanmamasıydı.

Sükûnetle Troya'nın batacağını söylediğim ve kanıt olarak hiçbir rüyayı göstermediğim gün, nihayet, diye bağırmış-

tı. Benim bildiğimi paylaşıyordu ama bu onu ilgilendirmiyordu. O, Yunan, Troya için değil, kendi hayatı için endişeleniyordu. Kendi hayatının zaten gereğinden fazla sürmüş olduğunu düşünüyordu. Hayatını sona erdirecek aracı uzun zamandan beri yanında taşıyordu. Ama onu kullanmadı. Bir gün daha fazla yaşayabilmek uğruna eziyet içinde öldü. Sanırım onu tam olarak tanımamıştık.

Oynanan oyunu sütanne Parthena da biliyordu kuşkusuz. Rahibe olmayı nasıl seçtiğimi; onun sayesinde Marpessa da biliyordu. Ama –ne kadar uzun zamandır düşünmemiştim bunu– rüyamın ve hayatımın anahtarını elime veren de oydu. Bana törensi bir havayla, eğer Apollon ağzına tükürdüyse demişti, bu geleceği okuma yetisine sahip olduğun anlamına gelir, ancak hiç kimse sana inanmayacaktır.

Kehanet yetisi. Bu oydu. Sıcak bir korku. Onu rüyamda görmüştüm. Bana inansalar da, inanmasalar da göreceklerdi. İnsanların, haklılığını kanıtlayan birine uzun vadede inanmak istememeleri olanaksız bir şeydi.

Kuşkucu annemi, Hekabe'yi bile kazanmıştım. Şimdi çok eski bir hikâyeyi anımsıyordu, sütanne Parthena'nın bunu hatırlatması gerekmişti, hiçbir zaman yalnızca rüyalara bağlı kalınmadı: İkiz kardeşim Helenos ve ben, ikinci yaş günümüzde Apollon'un korusunda uyuyakalmıştık, annemiz ve babamız bizi yalnız bırakmıştı, belki de ağır, tatlı şarabın verdiği keyifle hafif esrik kendisi de uyuyakalan sütanne de bize yeterince dikkat etmemişti. Ama bizi arayan Hekabe yanımıza geldiğinde kutsal tapınak yılanlarının nasıl bize sokulduklarını ve kulaklarımızı yaladıklarını korkuyla görmüştü. Ellerini şiddetle çırparak yılanları kaçırmış, aynı zamanda sütanneyle çocukları uyandırmıştı. Ama o zamandan beri bu iki çocuğunun tanrılardan kehanet yetisini aldıklarını biliyordu. Herkes bunun doğru olup olmadığını soruyordu ve olayı her anlatışında sütanne Parthena'nın inancı daha da pekişiyordu. Hekabe'nin gay-

retinin bende tatsız bir duygu yarattığını hâlâ hatırlıyorum. Çok küçük de olsa, fazladan bir şeyler yaptığını hissediyordum, ancak yine de benim ivedi olarak inanmak istediğim şeyi pekiştirdi: Priamos ve Hekabe'nin on iki kızından bir bana, Kassandra'ya tanrı tarafından kehanet yetisi verilmişti. Benim de tapınağında ona rahibe olarak hizmet etmemden daha doğal ne olabilirdi ki?

Polyksene... seni, şu anda benim de olduğum gibi, bir kurban olarak sürükleyip götürmelerinden önce sana söylemek istedim: Kendi yaşam çizgimi senin geri çekilişin üzerine kurduğumu, benden daha kötü, daha yeteneksiz olmadığını. Polyksene: Yaşamlarımızı değişmiş olsaydık da ölümlerimiz aynı olacaktı. Bu bir teselli mi? Teselliye ihtiyacın oldu mu? Benim var mı? Bana bakmıştın (bakmış mıydın?). Ben susuyordum. Seni sürükleyip götürdüler, insafsız Akhilleus'un mezarına. Akhilleus, hayvan.

Ah, keşke onlar sevgiyi bilmemiş olsalardı.

Ah, keşke savaşın ilk gününde, Akhilleus kardeşimiz Troilos'u boğarken öyle bakacağıma, o adı lanetlenip unutulması gerekeni kendi ellerimle boğazlamış olsaydım. Pişmanlık beni yiyip bitiriyor, azalmıyor Polyksene. Yunan Panthous beni tuttu, onları tanıyorum senden daha güçlüler, dedi. Onları tanıyordu. Ve beni. Ben hiçbir erkeği boğazlamamıştım. Polyksene, ben –izin ver gecikmiş itiraflarımın keyfini çıkarayım– ben Panthous'un payına düşmüştüm, onun rahibe olarak kimi –seni mi, beni mi– takdis edeceği daha belli değilken, ben onun payına düşmüştüm. Hayır, iki gözüm, bunu hiç konuşmadık. Her şey bakışlarla, kırık dökük cümlelerle ifade edildi. Düşünmeyi bile beceremediğim bir şeyi sana nasıl söyleyebilirdim: Rahibeliği bana bırak. Senin buna ihtiyacın yoktu, böyle düşünüyordum, yemin ederim. Aynı benim gibi, ancak tamamen farklı bir nedenle senin de buna ihtiyacın olduğunu görmüyordum. Senin sevgililerin olduğunu düşünüyordum. Ben yalnızdım. Onlara

sabah alacasında senin odandan çıkarlarken rastlıyordum. Ne kadar güzel olduğunu, daha da güzelleştiğini görüyordum; kumral, dalgalı saçlarınla Hekabe'nin kızları arasında saçları siyah olmayan bir sendin. Sütanneler ve saray hizmetçileri kendi aralarında senin babanın kim olabileceğini sorarlardı. Hayır – Priamos'un en sevdiği kızı olma şansın pek yoktu. Makamı benden kıskanmıyordun, bu beni öfkelendirdi. Niçin rahibe olmak istediğin sorusunu kendime soracak durumda değildim. Senin bu makamdan, benim beklediğimden çok farklı bir şey beklediğini anlamadım. Benden esirgenen sevinçlere bir ikame, saygınlık ve mesafe kazanmak değildi senin beklentin; kendini kendinden, sevgililerinin çokluğundan, çoktan hazırlanmış kaderinden korumaktı. Gri gözlerinle sen, zarif başınla, beyaz oval yüzünle, bıçakla çizilmiş gibi keskin saç bitim çizginle sen! Her erkeğin elini daldırmak istediği o saç selinle. Her gören erkeğin âşık olmadan edemediği sen, ne diyorum ben, âşık olmak! Âşık olmak değil, tutulmak ve yalnızca her erkek değil, bazı kadınlar da, Marpessa da sanıyorum, sürgünden dönüp de artık hiçbir erkeğe bakmayalı beri. Ve Akhilleus gibilerini kaplayan kara sevda ve çılgınlık karşısında "tutulmak" sözcüğü de çok zayıf kalıyor ve bütün bunlar için sen bir şey yapmadın – bunu teslim etmek gerekir... Evet, Polyksene, gecenin karanlığında koridorda yanılgıya düşmüş olmam pekâlâ da mümkün, yoksa her şeyi apaçık yapan sen, odandan süzüldüğünü gördüğüm gölge Aineias olsaydı onun asla yanına gelmemiş olduğuna dair çok sonradan niçin yemin edecektin bana? Ne kadar aptaldım. Bir kadından gelip diğerinin göğsüne el attıktan sonra da kaçan biri Aineias olabilir miydi hiç?

Ah, Polyksene. Nasıl da salınırdın? Güçlü ve kıvrak, aynı zamanda edalı. Bir rahibeden beklenmeyeceği gibi. – Niçin olmasın! demişti Pathous ve sonra tanrısı Apollon'un karakteri hakkında, ona nihayet Yunan toprağında, Delphi'deki

ana tapınağında hizmet ettiğinde edinmiş olduğu derinlemesine bilgiyi ortaya dökmüştü. Niçin olmasın, küçük Kassandra? Apollon, Musaların tanrısı aynı zamanda, öyle değil mi? – Beni yaralamasını iyi biliyordu Yunan. Tanrısının biz Küçük Asya halklarının gözünde sahip olduğu daha kaba hatları aslında barbarlara özgü bulduğunu hissettirmesini biliyordu.

Ancak bu, beni rahibe olmaya uygun bulmadığı anlamına gelmiyordu. Benim varlığımda rahibeliğe ters düşen karakter özellikleri bulunduğunu söylüyordu. Hangileri? Önce insanlar üzerinde etki kazanma arzum; bir kadın başka nasıl yönetebilirdi? Sonra, tanrılarla yakın bir bağ kurmak için duyduğum hararetli istek. Ve tabii, ölümlü erkeklerin yakınlaşma eğilimleri karşısındaki itici tavrım.

Yunan Panthous, yüreğimdeki yarayı bilmiyormuş gibi; bu yüreğe, kendisine, başrahibe karşı benim bile kavramadığım, çok ince, çok gizli bir düşmanlığı serpmek onun için hiç önemli değilmiş gibi davranıyordu. Yunancayı onun yanında öğrenmiştim. Bir erkeği kabul etme sanatını da. Yeni takdis edilmiş rahibe olarak tanrı heykelleri başında nöbet tuttuğum gecelerden birinde bana gelmişti. Ben Aineias'ı düşünürken Panthous maharetle, neredeyse hiç canımı yakmadan ve sevgi dolu denebilecek bir şekilde onun yapamadığı ya da yapmak istemediği şeyi yaptı. El değmemiş oluşum onu şaşırtmadı, bedensel acı karşısında duyduğum büyük korku da. Hiç kimseye, bana bile, o geceyle ilgili tek söz dahi etmedi. Ancak ben, içimde aynı insana karşı duyduğum nefret ve şükran hissiyle nasıl baş edeceğimi bilmiyordum.

O döneme ilişkin anılarım silikleşmiş, hiçbir duygu yoktu içimde. Polyksene bir yıl boyunca benimle tek kelime bile konuşmadı. Priamos savaş hazırlıklarını yaptı. Ben kendimi geri çektim. Rahibeyi oynuyordum. Yetişkin olmanın kendini kaybetme oyunundan ibaret olduğunu

düşünüyordum. Düş kırıklıklarına izin vermedim. Genç kızların tanrı huzuruna götürüldükleri töreni idare ettiğimde en küçük hataya dahi fırsat bırakmadım – beklediğim gibi korobaşı olarak yetiştirildim, her şeyi başardım. Dua esnasında gözlerimin önünde elinde liriyle ışık saçan bir tanrı görüntüsü yerine bir kurt, hatta bir fare sürüsü canlandığında önceleri cezalandırılmaktan korkarken, kendimi keyifle bu görüntülere terk ettiğimde hiçbir şey olmadığını fark ettim kısa zamanda. Panthous bana geldiğinde de tiksintiyi hazza dönüştürmek için diğer erkeği, Aineias'ı karşımda canlandırmak zorunda kalıyordum. Troyalıların bana gösterdiği saygı, o zamana kadar hiç yapmadığım ölçüde salt görüntülere dayalı bir dünyada yaşamamı sağlıyordu. Hayatımın nasıl benden uzaklaşıp gittiğini hâlâ görüyorum. Kentin surları üzerinde oturup görmeden önüme bakarken, sık sık, başaramıyorum diye düşünürdüm, fakat benim o hafif varlığımı böylesine zorlayan şeyin ne olduğunu soramazdım kendime.

Hiçbir şey görmüyordum. Kehanet yetisiyle aşırı zorlanmış bir halde, körleşmiştim. Ancak ortada olanı görüyordum, yani hemen hemen hiçbir şey. Tanrının yıllık rutini ve sarayın istekleri belirliyordu hayatımı. Şu da söylenebilir: Baskı altındaydım. Başka türlüsünü bilmiyordum. Görünürde kral evinin hikâyesini oluşturan bir olaydan diğerine sürüklenerek yaşıyordum. Bağımlılık yaratan olaylar; her zaman yeni olaylara ve nihayet savaşa aç bir bağımlılık.

Sanırım bu benim kavrayabildiğim ilk şeydi.

İKİNCİ GEMİ'ye ilişkin söylentiler bana çok geç ulaştı. Kardeşlerimin, onların arkadaşlarının, genç kölelerin, gün boyunca kurulda verilen kararların eleştirildiği, alaya alındığı, fısıldaşarak ya da yüksek sesle konuşulduğu o geniş çevresinden, yüreğimde vazgeçişin acısıyla uzaklaştırmıştım kendimi. Serbest akşamlarımda eski rahat hayatımı sürdür-

mek, kalenin iç avlularında ağaçların, çalıların dibine çömelmek, kendimi açık toprak borulardan şıpırdayan suyun bildik, sevilen sesine terk etmek, gökyüzünün solgunlaştığı, evlerin emdikleri gün ışığını tekrar yansıtmaya başladıkları saate kendimi bırakmak; kardeşlerimin, öğretmenlerin, dadıların, kölelerin hep aynı olan mırıltılarını, fısıldaşmalarını, laflamalarını önümden akıp gitmeye bırakmak bana yasaklanmış değildi. Bunların hepsini kendi kendime yasakladım rahibe olduktan sonra. Polyksene'nin beni kardeşler arasında karaladığına inandıktan sonra – böyle bir şeyi rüyasında bile düşünmemişti, bunu bana daha sonra söyledi, ben de inanmak zorunda kaldım; avare kardeşlerim arasında dedikodudan ve aile çekişmelerinden hoşlananlar benim aleyhimde yeterince konuştuktan sonra: Onlar karşısında tercih edilen olmak istiyordum, ancak kıskançlıklarına tahammül edemiyordum.

Bütün bunlar, çocukluğumun Troya'sı, artık yalnızca benim zihnimde yaşıyor. Ve ben bütün bunları, zamanım tükenmediği sürece yeniden canlandırmak istiyorum, tek bir taşı bile unutmak istemiyorum; ne bir ışık pırıltısını ne gülüşmeleri ne bir çığlığı. Zaman çok kısa olsa da, bütün bunlar gerçeğe sadık olarak içimde tekrar yükselmeli. Neyin olmadığını şimdi görüyorum, ne kadar güç oldu bunu öğrenmem.

Helenos. Ah Helenos, yaradılışı farklı, sureti aynı olan –erkek olsaydım– benim aynım. Keşke ben olsaydım, diye düşünmüştüm çaresizlikle, seni –beni değil! beni değil!– kâhin seçtiklerinde. Ah, müsterih ol kız kardeşim. *Augur** olmak, nasıl nankör bir iş. Kalkhas'ın söylediklerine harfi harfine uymak zorunda kalacak. Helenos kâhin değildi. Yetiye sahip değildi, bu yüzden merasime ihtiyacı vardı. Belki her ikimiz için düşünülmüş olan havailik ona düşmüş,

* Eski Roma'da rahip ve kâhin. (ç.n.)

bütün melankoli bana kalmıştı. Onun yerinde olmayı nasıl arzuluyordum. *Augur* karşısında bir rahibe neydi ki? Sunak taşında hayvanların iç organlarını incelemek üzere kadın giysilerine bürünürken ona nasıl hırsla bakardım. Küçük hayvanları mutfak için ayırırken çocukluğumdan beri tamamen alışmış olduğum kan kokusu karşısında, tüten iç organlar karşısında o nasıl tiksintisini bastırırdı. Keşke o olabilseydim. Keşke cinsiyetimi onunkiyle değişebilseydim. Cinsiyetimi yadsıyıp gizleyebilseydim. Evet, gerçekten bunları hissediyordum. Genç boğanın bağırsaklarına, ciğerine, midesine neredeyse hiç bakmayan ben, kurbanı ve rahibi sımsıkı çevrelemiş, yemek içmek bekler gibi bir sözcüğü bekleyen insanların gergin, heyecanlı yüzlerine bakıyordum. Kardeşim, güneş ve yağmur, ürünün serpilmesi ve telef olması, hayvanların ve çocukların yetiştirilmesi üzerine durağan, klasik açıklamalar yapıyordu. Nasıl farklı şeylerden söz etmek isterdim, söze bambaşka bir tonla girmeyi nasıl isterdim; o hiçbir şeyden haberi olmayanlara, o kanaatkârlara, çok başka şeyleri öğretebilirdim, yani... Yani? Neyi? O sıralar gözünü benden ayırmayan Panthous, beni inceden inceye sorguluyordu. Hep o bir şeyleri deşen soruları. İklimden, toprağın verimliliğinden, hayvan hastalıklarından, salgınlardan başka ne – insanları bütünleşmiş oldukları çemberin dışına mı çekmek istiyordum? İçinde kendilerini rahat hissettikleri, ötesinde hiçbir noktaya gözlerini çevirmedikleri çemberin dışına? Şiddetle karşılık verirdim: Başka bir şey tanımıyorlar çünkü. Yalnızca bu tür sorular sormalarına izin veriliyor çünkü.

Kim belirliyor bunu? Tanrılar mı? Koşullar mı? Kral mı? Ve sen kimsin onlara başka soruları getirecek? Sana tavsiyem, her şeyi olduğu gibi bırak Kassandra. Uzun süre geceleri bana gelmediğinde onu çok arıyordum. Panthous'u değil, "o işi". Ve o benim üzerime uzandığında – Aineias, yalnızca Aineias. Doğaldı bu. Mesafeli kaldığı için

her şeyi fark eden Yunan, bunu da fark etsindi, benim için önemi yoktu. Ancak, beni sırrımı açıklamaya zorlayacak bir araç yeryüzünde mevcut değildi. Helenos'a duyduğum kıskançlık dindi, her şeyin dindiği gibi, ne zaman, bilmiyorum. İnsanlara yeni sorular sorma aşkım azaldı, tamamen yitti. Sırrımı korudum. İnsanı yiyip bitiren sırlar vardır, insanı daha güçlü kılan sırlar vardır. Benimki dert getiren cinstendi, Aineias günün birinde gerçekten orada olmamış olsaydı, bu sırrın beni nerelere sürüklemiş olabileceğini kim bilebilir?

Çevremde toplaşmış, itişip kakışan Mykene'li kadınlar ne söylüyorlar? Gülümsüyor. Gülümsüyor muyum? Gülümsemenin ne olduğunu biliyor muyum ki ben? Aineias –sırtında babası ihtiyar Ankhises– bir avuç adamıyla önümden geçerek İda Dağı'na doğru uzaklaştığında gülümsemiştim, son kez. Tutsak düşen kadınların arasında beni arayıp tanıyamayışı önemli değil. Geldiğini ve gülümsediğini gördüm.

Bu yaşlı, kuru kadın benden ne istiyor, niçin bağırıyor? Gülmek neymiş yakında görürsün sen! Evet, diyorum. Bunu biliyorum. Çok yakında.

Bir muhafız gelerek tutsaklarla halk arasında her türlü ilişkiyi yasaklıyor. Bu kadar çabuk. Yunanların bu özelliği beni her zaman şaşırtmıştır: Yapılması gereken neyse, vakit geçirmeden yaparlar. Hem de hakkıyla. Bizde, saraydaki genç insanların alaycı anlayışı karşısında, tutsaklarla ilişkiye girme yasağının yalnızca kavranması bile kim bilir ne kadar zaman gerektirirdi. İtaat! İtaatin sözü bile edilemezdi. Bu noktada Eumelos bile başarısızlığa uğramıştı. Bizler sizi kurtarmak istiyoruz demişti bana buruk bir tonda oysa siz benim arkamdan kendi ayağınızın altındaki zemini kaydırıyorsunuz. Kendi tarzına göre haklıydı. Bizi istiyordu o, savaşın bizi gereksindiği gibi. Kazanmak için gerçek düşmanlarımız gibi olmalıydık. Oysa bizim için önemli değildi bu.

Nasılsak öyle olmak istiyorduk, tutarsız; bu, Panthous'un bizim için uygun bulduğu sözcüktü. Omuz silkerek söylemişti bunu, bıkmış. Böyle hiçbir şey yapılmaz, Kassandra. Yunanlarla başka türlü savaşmak gerekir. Bunu ondan iyi kim bilebilirdi? O da zaten Yunanların kararlılığından kaçmamış mıydı? Bu konuda konuşmuyordu. Kendisi için gerçekten önemli olan şeyi özenle gizli tutuyordu. Onun gerekçelerini haberlerden, söylentilerden ve gözlemlerden yola çıkarak şekillendirmek gerekiyordu.

Çok önceden fark ettiğim şey acı karşısında duyduğu korkuydu. Fiziksel yarışmalara kesinlikle fırsat vermiyordu. Fakat ben, acıya tahammül edişimle tanındığımı hatırlıyorum. Elini en uzun süre ateşin üstünde tutanın ben olduğumu. Yüzümü buruşturmadığımı. Ağlamadığımı. Bunu yaptığım zaman Panthous'un bırakıp gittiğini fark ederdim. Bunu, benim için üzüldüğüne yorardım. Sinirlerinin aşırı gerginleşmesindenmiş. Çok daha sonra, bir insanın acı karşısındaki tavrının geleceği hakkında bildiğim diğer bütün belirtilerden daha fazla ipucu verdiğini anladım. Acı karşısında kibrim ne zaman kırıldı? Savaşın başlangıcında kuşkusuz. Erkeklerdeki korkuyu gördükten sonra: Savaş karşısında duydukları korku, bedensel acı çekme korkusundan başka neydi ki? Korkularını inkâr etmek ya da acıdan, savaştan kaçmak için başvurdukları eskimiş numaralar. Ancak görünüşe bakılırsa Yunanların korkusu bizimkilerinkinden çok daha fazlaydı. Doğal, diyordu Panthous, onlar yabancı topraklarda savaşıyorlar. Siz evinizde. Kendisi, o yabancı, bizim aramızda ne arıyordu? Ona bunu sormak mümkün değildi.

Bilinen, kuzen Lampos'un Panthous'u İLK GEMİ'yle bir ganimet olarak getirdiğiydi. İlk gemi, bir ikincisi ve üçüncüsü de geldikten sonra, halk arasındaki "Delphi Gemisi" kavramını daha tarafsız bir tanımla değiştirmek için saraydakilerin kullanmaya başladıkları tanımdı. Bana, kral

kızına, rahibeye Troya'nın tarihini öğreten Aineias'ın babası Ankhises, durumu kısaca böyle toparlamıştı. Şimdi kulak ver bana kızım. (Ankhises'in uzun başı. Geniş alınlı, kel kafası. Alnındaki sayısız kırışık. Kalın kaşları, aydınlık kurnaz bakışları. Hareketli yüz hatları. Güçlü çenesi. Sık sık gülmek, daha da sık bıyık altından gülümsemek için açılan ya da gerilen keskin ağzı. Çalışmaktan kısa kalmış tırnaklarıyla ince güçlü elleri, Aineias'ın elleri.) Evet, kulak ver. Sorun çok basit aslında. Kral evinden bir amcaoğlu liman vekili olarak çok işe yarayan –ama hassas bir görev için kralın elçisi olarak?– şu Lampos, çok gizli bir misyon yüklenerek gemiyle Yunanistan'a gönderildi; baban tarafından diyelim, ama bunun kendi düşüncesi olduğundan kuşkuluyum, bence bu Kalkhas'ın fikriydi. Geminin kalkışında tezahürat yapılması için halkı limana toplamak yeterince aptalcaydı ya da dikkatsizlikti diyelim. – Ben, Ankhises de oradaydım. Sütannemin kucağında. Işık, coşku, bayraklar, pırıldayan su ve görkemli bir gemi: İlk anım. – İşte bunu başardık artık. Görkemli bir gemi. Gülümsememe izin ver. Mütevazı bir gemicik, neredeyse bir tekne diyeceğim. Eğer gerçekten görkemli bir gemiyi donatacak durumda olsaydık, onu kalkıp da Yunanistan'a göndermezdik. O zaman, ne usanç verici Yunanlara ne de onların kâhininin şahitliğine ihtiyacımız olurdu. Ne de Helen toprağından geçme gibi apaçık hakkımız olan bir şeyin tartışma konusu haline gelmesine izin verirdik. Yani kısaca sonuç: Yunanlar koşullar üzerinde uzlaşmadılar, Lampos Delphi'ye bizim gücümüzü neredeyse aşan adaklar götürdü, orada Panthous onu gördü, ona takılarak buraya geldi. Dönüşte tezahürat yapmaya gelen halka ganimet gibi takdim edilecek bir şey çıkmıştı. Ve bizim saray kâtiplerimiz –kendi içinde küçük bir halk– bunu sen de biliyor olmalısın, başarısızlığa uğramış bir girişimden büyük İLK GEMİ'yi yarattılar.

Of, of. Ankhises'in katı soğukkanlılığında yine de her zaman şiirsel bir yan vardı, ondan kendimi kurtaramıyordum. Ayrıca İKİNCİ GEMİ'yi idare edenler arasında olduğundan güvenilirliği tartışılmazdı. Fakat, hiçbir şeyin İLK GEMİ kadar tartışılmadığı avlularda her şey yine bambaşka bir görünüm alıyordu. O zamanlar genç, güçlü ama yumuşak yaradılışlı bir adam olan en büyük erkek kardeşim Hektor, Birinci Girişim için her türlü başarıyı kategorik olarak reddediyordu. Lampos, Delphi kâhinine bir rahibi peşine takmak için gönderilmemişti. Öyle değil mi? Ne için o halde? Hektor bunu yarı resmi olarak rahiplerden duymuştu: Lampos'un Pythia'ya Troya'nın bulunduğu tepenin halen lanetli olup olmadığını, kentin ve o sırada temel bir onarımdan geçirilen surlarının emniyette olup olmadığını sorması gerekiyordu. Akıl almaz bir düşünce! Gençler için Troya, kent ve adının ifade ettiği her şey, İda Dağı'nın, dağın kıyısında titreşen düzlüğün, doğal limanıyla körfezin oluşturduğu görünümün içinden, yeryüzünde buradan başka bir yerde tahayyül edilemeyecek Ate Tepesi'nden fışkırmıştı. Ve kentle birlikte –o koruyan, aynı zamanda hapseden– surlar, ki ilk karanlık zamanlarda yıkılmaz, fethedilmez olmaları için inşa edilmelerine tanrılar Apollon ve Poseidon da katkıda bulunmuştu. İnsanlar bunları konuşuyorlardı ve ben onlara istekle kulak veriyordum, karşıt düşünceleri de duyuyordum: Nasıl! Kuzen Lampos Apollon rahibi Panthous'a kapılıp Troya için hayati önem taşıyan bir sorunu Pythia ile görüşmeyi mi unuttu? Yani kâhinin uğur duası olmadan bitirilen surlar fethedilmez değil, tam tersi yıkılabilir mi olacak? Ve Skai Kapısı en zayıf nokta mı? Ya Panthous: Tutsak olarak değil de, kendi isteğiyle mi takip etti bizim, daha ziyade gösterişsiz bir insan olan amcaoğlumuzu? Ve Priamos bir yabancıyı Apollon rahipliğine uygun görecek kadar zayıflık mı gösterdi? Ki bu, dini sorunlarda Delp-

hi'nin üstünlüğünü kabul etmek demekti. En azından tanrı Apollon'a ilişkin sorularda.

Bütün bunlar öyle akıl almazdı ki. Öyle aptalcaydı. Öyle kötü uydurulmuş ki, bir çocuk olarak ben, ancak beni bunlardan uzak tutmalarını dileyebilirdim. Fakat konu öyle merak uyandırıcıydı ve ben, kulağıma çalınacak her söze öyle susamıştım ki, kendimi yine büyüklerin çevresine sokulmaktan, Hektor'un o zamanlar çok güçlü olan bacakları arasından süzülerek, ona yaslanıp çömelerek tek bir sözcük bile kaçırmamak için gayret etmekten kendimi alamıyordum. Ben doğuştan değil, iç avlularda anlatılanları dinleyerek Troyalı olmuştum. Kafeste tutsak otururken kulağıma çalınan kapı aralıklarındaki fısıldaşmalarla Troyalı olmaktan çıkmıştım. Şimdi, Troya'nın artık mevcut olmadığı şu anda yine bir Troyalıyım. Başka hiçbir şey değil.

Bunu kime söylüyorum.

Evet. Yalnızca iç avlularla olan içlidışlılığım, buralarda dolanan ve beni de kavrayan her kıpırtıyla tanışık oluşum, kulaklarımın hiç dinmeyen fısıldaşmalara tamamen açık olması sayesinde –başkaca hiçbir nedenle değil– hiç olmazsa başlangıçta Yunan Panthous'tan daha avantajlıydım. Hatta bir keresinde ona niçin burada –yani orada, Troya'da– olduğunu sormuştum. Sesine kattığı hafifmeşrep bir tonla, meraktan sevgilim, demişti. Ama Delphi kâhinini, dünyanın merkezini sırf merak yüzünden kim terk edebilir? – Ah benim küçük inançsızım. Bu merkezi tanımış olsaydın. – Beni sık sık anlamına çok sonra vardığım adlara boğardı. Troya'yı, kendi merkezimi gerçekten tanıdığımda onu anladım. Beni buradan uzaklaştıracak olan şey merak değil, dehşet olabilirdi. Ancak hangi gemiyle, nereye gidecektim?

Panthous'ta beni böylesine meşgul eden şeyin ne olduğunu gerçekten bilmiyorum. Onun adına bağlı olan, be-

nim ulaşamayacağım, çok uzak derinliklerden bir sözcük mü bu, çözülüp gitmek isteyen. Bir görüntü mü? Yüzen bir görüntü eskilerden, çok eskilerden, eğer dikkatimi usulca dolanmaya bırakırsam belki yakalayabileceğim bir görüntü. Aşağı doğru bakıyorum. Altımda uzanan dar sokakta sıkışmış, yüzleri yukarı bakan insanlardan bir alay sanki. Tehditkâr, açgözlü, vahşi. Keskin. Daha keskin. Evet: Sessiz, beyaz merkez. Beyazlar içinde bir oğlan, ipin ucunda genç, beyaz boğa. Bütün o vahşiliğin içinde beyaz dokunulmaz nokta. Ve beni kucağında tutan sütannenin gergin yüzü. Ve Panthous, ama bunu görmüyorum, bunu biliyorum, alayın başında Panthous, kendisi henüz neredeyse bir oğlan; çok genç, çok güzelmiş. Ve o alayı Skai Kapısı'na götürecek, boğayı kurban edip oğlanı serbest bırakacak: Şehri koruyan tanrı Apollon artık adak oğlanlar istemiyor. "Adak oğlan", sözcük bu işte. Bunlardan hiç görmüyorum artık Troya'da, oysa... Babam Priamos'un bu adak şeklini ortadan kaldırmak için Panthous'a ihtiyacı olmuştu. Ve savaşın dokuzuncu yılında Yunanlar Skai Kapısı'na saldırdıklarında –Yunanın oğlanı kurban etmediği– kapının düşmesi tehlikesi baş gösterdiğinde, Panthous'a hain dendi. Benim zararsız, kolay inanan halkım. Son zamanlarda hoşlanmıyordum artık ondan, Panthous'tan. İçimde onun harekete geçirdiği şeylerden hoşlanmıyordum.

Yaşayan görecek. Gizlice korkumun hikâyesini izlediğim düşüncesi uyandı bende. Ya da daha doğrusu korkumun dizginlerinden kurtuluşunun, daha kesin bir ifadeyle: Özgürleşmesinin. Evet, korku da özgürleşebilir aslında ve bu sırada korkunun her şeyin ve bütün ezilenlerin bir parçası olduğu görülür. Kral kızı korkmaz, çünkü korku zayıflıktır ve zayıflığın çaresi, çelik bir disiplinle yapılan alıştırmalardır. Deli korkar, korkudan delirmiştir. Tutsağın korkması gerekir. Özgür olan, önemsiz korkularını aşmayı ve diğer-

leriyle paylaştığı için artık çok gurur duymadığı o büyük, önemli korku karşısında ürkmemeyi öğrenir. – Formüller, evet, olabilir.

Ölüm yaklaştıkça çocukluğun, gençliğin görüntülerinin daha parlak, daha yakın olduğunu söyleyenler doğruyu söylüyor olsa gerek. Sonsuzluk kadar uzun bir süre bu görüntüleri gözümün önünden geçirmemiştim. İKİNCİ GEMİ'yi gerçek haliyle, Hekabe'nin deyişiyle bir korku oyunu olarak görmek ne kadar zordu, neredeyse imkânsızdı hatta. Olan biten neydi, Ankhises gibi, kâhin Kalkhas gibi adamları gemiye gönderecek kadar önemli miydi gerçekten durum. Ankhises, ihtiyar bir adam olarak geri döndü. Kalkhas hiç dönmedi. Doğru: Kralın kız kardeşi Hesione. Babam Priamos divan toplantısında sesine ağlamaklı bir coşku katarak Hesione dedi, kralın kız kardeşi Hesione, Spartalı Telamon tarafından kaçırıldı ve alıkonuldu. Divandakiler allak bullak birbirlerine baktılar. Demek, demek alıkonuldu diye alay etti Hekabe. Kaçırıldı. Her halükârda. Hesione Sparta'da adi bir tutsak değil. Öyle değil mi? Eğer gelen bilgiler doğruysa, bu Telamon onu eş olarak almış. Kraliçe yapmış, öyle değil mi? – Sorun kesinlikle bu değildi. Kaçırılan kız kardeşini geri almayı denemeyen bir kral saygınlığını kaybetmiş demekti. Ah, dedi Hekabe zehir gibi bir tonda. Sonra sustu. Yüce divanda tartışma çıkmıştı ve işin kötüsü babam beni dışarı gönderdi. Babamın çelişik duyguları bana geçti, midemde yoğunlaşan bir duyarlık, sütanne Parthena'dan "korku" olduğunu öğrendiğim titreşimli bir gerginliğe dönüştü. Bu kadar korkmana gerek yok kızcağızım. Bu çocuk hayal gücünü çok fazla zorluyor.

İKİNCİ GEMİ'nin ayrılışında bayraklar, el sallayışlar, coşku, ışıldayan su, parıldayan kürekler – elli tane diye not düştüler saymaktan başka bir şey beceremeyen saray kâtipleri kil levhaların üstüne. Geminin güvertesindeki erkeklere

kışkırtıcı mesajlar haykırılıyordu: Ya kralın kız kardeşi ya da ölüm! diye bağırıyorlardı geride kalanlar. Aineias yanımda duruyordu ve babasına doğru bağırdı: Hesione ya da ölüm! Korktum, ama korkmamam gerektiğini biliyordum: Aineias, tesadüfen kralın kız kardeşi olan yabancı bir kadın yüzünden babası için ölüm dilerken, benim ait olduğum kral evi adına davranıyordu. Dehşetimi bastırıp Aineias'ı takdir etmeye zorladım kendimi. Çelişkili duygular o zaman uyanmıştı içimde. Aineias'ta da – bunu bana daha sonra söyledi. Onu geri alma girişimi uzadıkça, yabancı kadının kendisi için bir o kadar önemsizleştiğini ve babası için duyduğu endişe büyürken kadından nefret etmeye başladığını söylemişti bana. Bunu bilemezdim. O zamanlardı, evet: Aineias'ın bana göründüğü rüyalar o zaman başlamış olmalı, beni tehdit ettiğinde keyif aldığım rüyalar. Bana acı veren, beni geriye dönüşü olmayan suçlara sürükleyen, çaresiz bir kendine yabancılaşmaya iten rüyalar. Ah, evet. Bağımlılığın ve korkunun nasıl oluştuğunu pekâlâ anlatabilirim. Ancak artık kimse bana bir şey sormuyor.

Rahibe olmak istiyordum. Kehanet yetisine sahip olmak istiyordum.

Parlak görünüşünün ardındaki korkunç gerçeği görmek zorunda kalmamak için hatalı yargılarımızı çabucak değiştiriyorduk. Henüz öfke duyabildiğim zamanlar beni öfkelendirmiş olan bir örnek: Ben de dahil olmak üzere İKİNCİ GEMİ'nin gidişini coşkuyla kutlamış olan bütün Troyalılar, sonradan, bozulmanın bu gemiyle başladığında ısrar ettiler. Ama nasıl bu kadar çabuk unuttular annelerinin ve sütannelerinin kucağında kendilerinin de içine işlemiş olanı, şehrimizin üstündeki uğursuz olaylar zincirinin, çoğu da mutsuz, değişik kralların hükümdarlık dönemlerinde yaşanan yıkımın, yeniden inşanın ve yeniden yıkımın gri bir geçmişte yittiğini. Tam da bu krallığın, tam da babam Priamos'un uğur-

suzluk zincirini kıracağına, Altın Çağı geri getireceğine dair onları umutlandıran, hepimizi umutlandıran neydi? Neden özellikle yanılgılara dayanan istekler sonunda içimizde ağır basar? Sonraları bende en rahatsız oldukları şey, bu uğursuz isteklerine kendimi bırakmamak için direnmem oldu. Yunanların yüzünden değil, bu direncim yüzünden kaybettim annemi, babamı, kardeşlerimi, dostlarımı, halkımı. Ve kazandım – hayır; dostlarımı düşünmek için buna gerçekten ihtiyacım olana kadar bekleyeceğim.

İKİNCİ GEMİ doğal olarak –birdenbire herkes böyle söylemeye başlamıştı!– kralın kız kardeşini, ama kâhin Kalkhas'ı da getirmeden nihayet geri döndüğünde, halk düş kırıklığı içinde bence neredeyse düşmanca (Spartalı'nın Troya'nın talebi karşısında gülüp geçtiği öğrenilmişti) homurdanarak limana toplandığında, babamın alnında karanlık bir gölge belirdiğinde, orada herkesin önünde son kez ağladım. Önceden gördüğü yenilgiye sevinemeyen Hekabe beni katı olmayan, ama kesin bir tavırla uyardı. Politik olaylar karşısında ağlanmaz. Gözyaşları insanın düşünme yeteneğini bulandırır. Eğer hasım kendini duygularına kaptırırsa –gülerse!– kendisi için daha kötüydü. Kralın kız kardeşini bir daha göremeyeceğimiz beş duyusu yerinde olan herkes için artık kesindi. Halk, her geminin yüksek beklentiler ve kaçınılmaz düş kırıklıkları içinde gidiş gelişine yine eşlik ederdi tabii. – Yönetenler kendilerine hâkim olmak zorundaydılar. – Annemin kuralları karşısında isyan ediyordum. Geriye baktığımda beni ciddiye almış olduğunu görüyorum. Babam bende yalnızca teselli aramıştı. Bir daha ortalık yerde hiç ağlamadım. Başkaları yokken de giderek daha seyrek.

Geriye kâhin Kalkhas meselesi kaldı? Neredeydi? Yolda ölmüş müydü? Hayır. Öldürülmüş müydü? O da değil. O halde Yunanlar onu tutsak etti. Halk buna inanabilirdi, bir süre inandı da, Yunanların kötü ününün pekişmesinin bir

sakıncası yoktu. Sarayın koridorlarında, bana ilk aktarıldığında yumruklarım öfkeyle sıkılı söylenmesini yasakladığım bir başka haber dolaşıyordu. Marpessa bu konuda ısrarlıydı. Bunun doğru olduğunu, kurulda söz konusu edildiğini söylüyordu. Ve ayrıca kral ve kraliçenin yatak odasında da. – Nasıl? Kalkhas Yunanlara mı sığındı? Bizim en gizli devlet sırlarından dahi haberdar olan saygın kâhinimiz sadakatsiz miydi? – Aynen böyleydi. – Haber yanlış olmalıydı. Öfkeyle Hekabe'ye gittim, düşüncesizlerin tavrıyla içim rahattı, annemi harekete geçmeye zorladım. Marpessa yanıma uğramaz oldu. Sütanne Parthena yaşlı gözler ve beni suçlayan bakışlarla dolaşıyordu. Etrafımı bir suskunluk çemberi sardı. Saray, yurdum olan yer, kendini geri çekiyordu benden, sevgili iç avlular karşımda dilsizleşmişlerdi. Haklılığımla yalnızdım.

İlk döngü.

Tanrılar ona yalan söyleme becerisini vermeyi unuttukları için her zaman inandığım Aineias'tı, her şeyi bana sözcüğü sözcüğüne doğrulayan oydu: Evet. Kâhin Kalkhas kendi isteğiyle Yunanların yanında kalmıştı. Aineias bunu yıllarla yaşlanmış olan babası Ankhises'ten edindiği güvenilir kanıtlar sayesinde öğrenmişti. İKİNCİ GEMİ'nin uğradığı başarısızlıktan sonra Troya'da, yola çıkmadan önce bulunduğu iyimser kehanetin hesabını vermeye zorlanacağından korkmuştu kâhin Kalkhas – geniş kapsamlı sonuçlar doğuran kararların nedenleri böylesine umarsızca basit olabiliyordu. Ankhises olayın tuhaf yanını da söylemişti Aineias'a: Kalkhas'ı iyimser kehanetlere zorlayan kralın ailesiydi. Körlemesine.

Ben başından beri Marpessa'nın gerçeği söylediğini biliyordum. Aineias'a bunu başından beri bildiğimi söylerken duydum kendimi. Bunu söyleyen ses bana yabancıydı ve bugün biliyorum, uzun zamandan beri biliyorum ki, sık sık boğazımda tıkanıp kalmış olan o yabancı sesin ilk kez onun

yanında çözülmesi bir rastlantı değildi. Beni parçalamaması için kendi isteğimle serbest bırakmıştım onu; ardından gelenleri denetlemek elimde değildi. Biliyordum, biliyordum, hep o yabancı, tiz, inildeyen, karşısında kendimi korumak zorunda kaldığım sesle bağırışım, korkan ama dayanan Aineias'a sarılışım. Dayanan, ah Aineias. Sendeleyerek, bacaklarım titreyerek yapışıp kaldım ona; parmaklarımın her biri istediğini yapıyor, elbiselerine asılıyor, parçalıyordu; ağzım çığlıkların yanı sıra, dudaklarıma, çeneme bulaşan bir köpük üretiyordu ve diğer tüm uzuvlarım gibi kontrol altında tutamadığım bacaklarım çekiliyor ve kesinlikle hissetmediğim, kötü, uygunsuz bir zevkle dans ediyorlardı, dizginlenemez durumdaydılar bana ait olan her şey gibi, dizginlenemez durumdaydım. Dört kişi beni zor tuttu.

Düştüğüm karanlığın içinde bir zafer kıvılcımı uçtu tuhaf biçimde – baskı altına alınmış düşüncelerimiz ve hastalıklarımız arasındaki hilekâr ittifakı tanımayanlar için tuhaf biçimde. Bu nöbetti ve yaşantım bir süre nöbet öncesi ve nöbet sonrası olarak ikiye bölündü – daha sonrakiler gibi kısa sürede geçersizleşen bir zaman birimi. Haftalarca ayağa kalkamadım, hiçbir uzvumu oynatamadım. Oynatmak istemedim. Marpessa gelmeliydi, bu verebildiğim ilk emirdi. Hekabe'nin dudakları hayır dedi. O zaman kendimi tekrar karanlığa bıraktım. Bir biçimde o sert ağır yapının, bilincimin iniş çıkışları benim elimdeydi. Benim – kimin: Benim – yeniden iyileşeceğim kesin değildi, kendimi dalgalanmaya bırakmıştım, acının duyulmadığı bir yer.

Bir keresinde, kendime geldiğimde karşımda duran Marpessa'nın yüzüydü, şakaklarımı sulandırılmış şarapla silen onun eliydi. Bu acı vericiydi, çünkü artık geri dönemezdim. Marpessa süzülmüştü, solgunlaşmış ve suskunlaşmıştı, benim gibi. Bilincimi bir daha yitirmedim. Bana yardım edilmesine izin verdim. Sağlıklı dedikleri duruma geliyordum.

Bir deniz kazazedesinin karayı araması gibi rahibelik makamını arıyordum. İçinde bulunduğu haliyle dünyayı istemiyordum. Ona hükmeden tanrılara hizmet etmeye adamak istiyordum kendimi: Bu isteğim bir çelişki barındırıyordu. Bunu anlamadan önce zaman tanıdım kendime, bu yarı körlük zamanlarını kendime hep bahşettim. Birdenbire görmeye başlamak – bu beni yıkıma götürebilirdi.

Örneğin Marpessa'ya ancak buraya doğru yapılan deniz yolculuğunda, o karanlık fırtına gecesinde her şey sona erdiğinde, o zamanlar ona ne yaptıklarını sorabildim. Olağanüstü bir şey değil, dedi. – Beni ahırlara gönderdiler. Ahırlara! At bakıcısı olarak en azından on-on iki kadar değişik halktan erkek kölenin yanına. Ahırların durumu herkesçe malumdu. Marpessa'nın niçin yanına artık tek bir erkek yaklaştırmadığını anlayabilirdim. İkizlerimi ona verişim, bana karşı fedakârlığını artırmayan, uzlaşmazlığını yumuşatmayan bir barış kefareti. Hiçbir şeyin onu tekrar iyileştiremeyeceğini bana her zaman hissettirdi. Beni anlıyor olması durumu daha da kötüleştiriyordu. Marpessa'nın kâhin Kalkhas'la ilgili gerçeği kendilerinden öğrenmiş olduğu saray kâtibi ve Hekabe'ye hizmet eden genç köle kız, Kral Priamos'un Hitit kralına gönderdiği ilk tutsak kafilesine katıldılar. Kalkhas'ın adını bir daha kimse anmadı, ne iyi anlamda, ne kötü.

Hararetle arzulanan armağanlara artık onları arzulamadığım zaman sahip olmaya ne kadar çok alıştım. Marpessa Yunanların Küçük Aias dedikleri şu Aias gözlerinin önünde ırzıma geçtiğinden beri –beni al, diye haykırmıştı yanlış duymadıysam– bana karşı sevecenliğinin kapılarını açmıştı. Ama artık hiçbir insanın sevgisini ya da dostluğunu istemediğimi biliyordu. Hayır.

İnsanın uzlaşmaz şeyleri bir araya getirmeye çalışmaması gerektiğini Hekabe bana daha önceden öğretmişti,

tabii boşuna. Baban, demişti bana, her şeyi istiyor. Ve her şeyi bir arada. Yunanlar mallarını bize ait olan Hellespontos'tan geçirmek için bir bedel ödemek zorundalar: Doğru. Bu yüzden Kral Priamos'a önem vermeliler: Yanlış. Kendilerini üstün hissettiklerinde ona gülüyorlarsa – bu onu neden etkilesin. Eğer bedelini ödüyorlarsa gülebilirler. Ve sen Kassandra, demişti Hekabe, dikkat et, babanın ruhuna çok fazla girmeyesin.

Çok yorgunum. Haftalardan beri deliksiz bir uyku uyumadım. İnanılır gibi değil, ama şimdi uykuya dalabilirim. Hiçbir şeyi erteleyemem artık, uykuyu da. Yorgun bir biçimde ölüme gitmek iyi değil. Ölülerin uyuduğu söylenir, doğru değil bu. Ölülerin gözleri açık. Ölü erkek kardeşlerimin Troilos'tan başlayarak kapattığım açılıp kalmış gözleri. Penthesileia'nın Akhilleus'un üzerinde donup kalmış gözleri; hayvan Akhilleus, bu onu çıldırtmış olmalı. Babamın açık ölü gözleri. Kız kardeşimin, Polyksene'nin gözlerini ölümde görmedim. Onu Akhilleus'un mezarına sürüklediklerinde gözlerinde yalnızca ölülerde görülebilecek bir bakış vardı. Aineias'ın gözlerinin ölüme değil, gelecek birçok gecede uykuya kapanacak olması – bir teselli mi bu? Teselli değil. Bir gerçek. Artık yalnızca korku ya da umutla renklenmeyen sözcükleri kullanabilirim.

Daha önce, kraliçe büyük kapıdan çıkarken içimde küçük bir umudun belirmesine izin vermiştim, çocukların yaşamını bağışlatabilirdim. Tek yapmam gereken gözlerinin içine bakmaktı: Kraliçe yapmak zorunda olduğu şeyi yapıyordu. Olayları o şekillendirmemişti. Kendini olayların durumuna göre ayarlıyordu yalnızca. Ya kocasını, o boş kafayı tamamen ortadan kaldıracaktı ya da kendisini feda edecekti: Yaşamını, hükümdarlığını, sevgilisini; eğer arka plandaki silueti iyi yorumlayabildiysem o da kendi kendisine âşık bir boş kafaydı. Yalnızca daha genç, daha güzel, gergin et. Bir omuz silkişiyle olanların benimle kişisel bir ilgisi olma-

dığını hissettirdi bana. Bir başka zamanda karşılaşsaydık, hiçbir şey birbirimize kardeşim dememizi engelleyemezdi; bunu Agamemnon'un, o sünepenin sevgi, özveri ve yeniden görüşme sevincini arayıp bulduğu hasmımın yüzünde okudum. Ve Agamemnon kırmızı halı yayılı basamakları öküzün mezbahaya koşması gibi tırmandı, bunu ikimiz de düşündük ve Klytaimnestra'nın dudak kenarlarında, benim dudaklarımdaki gülümseyişin aynısı belirdi. Haince değil. Acılı. Kaderin bizi aynı tarafa düşürmemiş olmasından dolayı. Onun da bildiğinden eminim: İktidarla bağlantılı olan o körlüğe o da düşecek. O da belirtileri görmeyecek. Onun da soyu yok olup gidecek.

Benim gördüğümü herkesin niçin göremediğini uzun zaman kavrayamadım. Olayların çıplak, anlamsız şekillerini niçin fark etmediklerini. Benimle dalga geçtiklerini düşünüyordum. Fakat kendi söylediklerine inanıyorlardı da. Bunun bir anlamı olmalı. Eğer hepimiz karınca olsaydık: Kör halkın tümü su birikintisine üşüşüyor, boğuluyor, hayatta kalabilen çok azı için köprü oluşturuluyor, onlar yeni halkın çekirdeği olacak. Karıncalar gibi her ateşe atıyoruz kendimizi. Her suya. Her kan seline. Yalnızca görmek zorunda kalmamak için. Neyi? Kendimizi.

Sanki sakin sakin duran bir geminin halatını çözmüşüm, gemi önü alınmaz bir akıntıya kapılmış yüzüyor aşağıya, geriye doğru. Çocukluğuma. Çocukken Aisakos adında bir erkek kardeşim vardı. Onu her şeyden çok severdim. O da beni. Benden daha çok bir tek genç, güzel karısı Asterope'yi severdi. Asterope lohusa yatağında öldüğünde o da yaşayamadı. Kendini kayalardan denize atıp durdu. Her seferinde muhafızları kurtardı, ta ki sonunda suda yitene dek; bir daha bulunamadı, denize gömüldüğü noktada Kalkhas'ın Aisakos'un dönüşmüş cismini gördüğü kırmızı boyunlu siyah bir dalgıçkuşu göründü ve hemen korunma altına alındı. Ben tek başıma –bunu nasıl unutabilirim: İlkiydi bu!– tek başıma

geceler günler boyu bağırarak, kasılmalar içinde yatağımda döndüm durdum. Eğer kardeşim Aisakos'un bir kuş olduğuna inanabilseydim, ama buna inanmıyordum, gariplikler tanrıçası Artemis'in onu dönüştürerek kardeşimin en derin özlemini yerine getirdiğine inanabilseydim bile: Kardeşimin yerine bir kuş istemiyordum. Ben Aisakos'u; sarayda bana bütün erkek kardeşlerimden farklı davranan, beni yalnızca sarayın iç avlularında değil, şehrin, iç kalenin etrafına yayılan, şimdi iç kale gibi birer harabe olan sokaklarında da omzunda dolaştıran kıvırcık saçlı, güçlü, sıcak tenli adamı istiyordum; onu o sokaklarda selamlayan herkes de artık ya ölmüş ya da tutsak düşmüştü. Bana "benim zavallı küçük kız kardeşim" diyeni, beni denizden esen rüzgârın zeytin ağaçlarının yapraklarını yalayıp gözlerimi acıtacak denli ışıldattığı açıklıklara giderken yanına alanı istiyordum. İda Dağı'nın yamaçlarındaki o köye, evine – evi oradaydı, çünkü babası Priamos'tu gerçi, ama annesi Arisbe'ydi –, genç ince karısı Asterope canımı yakan bir gülümsemeyle Aisakos'u selamlarken, otlar asılı küçük bir odanın karanlığında göz aklarının parladığını gördüğüm, bana o zamanlar çok yaşlı, aynı zamanda ürkütücü görünen Arisbe – giderken de beni yanına alanı istiyordum. Tekrar onu istiyordum, etiyle kemiğiyle onu, onu, onu, onu. Aisakos'u. Ve hiçbir zaman –ama bunu yalnızca düşünüyordum– çocuğum olmasın istiyordum.

Kendinde değil. Evet, bunu ilk kez o zaman duymuştum. Annem Hekabe, erkek kuvveti barındıran kollarıyla sarsılan, çekilen omuzlarımı duvara bastırıyordu – durmadan çekilen uzuvların, soğuk sert duvarın teması, ölüm karşısında yaşam, benim güçsüzlüğüm karşısında annemin gücü; genç bir kölenin sürekli başımı tutuşu ve sütanne Parthena'nın sürekli ağzıma döktüğü kahverengi acı su; sürekli ağır bir uyku ve düşler. Asterope ve Aisakos'un doğum sırasında annesiyle birlikte ölen çocuğu benim içimde büyüyordu. Geliştiğinde

onu dünyaya getirmek istemedim, tükürüp attım, bana tiksinti veren bir kurbağaydı bu. Yaşlı rüya yorumcusu Merops beni dikkatle dinledi. Sonra Hekabe'ye Aisakos'a benzeyen tüm erkekleri yakınımdan uzaklaştırmasını salık verdi. Hekabe, böyle bir şeyi nasıl düşündüğünü öfkeyle sormuş olmalı ihtiyara. O omuzlarını silkip gitti. Priamos yatağımın kenarına oturdu ve benimle büyük bir ciddiyet içinde devlet meselelerini konuştu. Benim sabahları onun yerinde, onun elbiseleri içinde kuruldaki yüksek kolçaklı koltuğa oturamayışıma çok hayıflanıyordu. Bana ilgi gösterdiğinde babamı her zamankinden çok seviyordum. Zorlukları kişisel bir sorun olarak kabul ettiğini sarayda herkes biliyordu, ben bunu bir güçlülük olarak görüyordum, diğerleri güçsüzlük. O zaman güçsüzlüğe dönüşüyordu işte.

Yorgun kafamda büyük bir hızla birbirini kovalayan görüntüler, sözcükler yetişemiyor. Zihnimde çok farklı anıları canlandıran izlerin şaşırtıcı benzerliği. İşaret ışıkları gibi parlıyor hep bu görüntüler. Priamos, Aisakos, Aineias, Paris. Evet. Paris. Paris ve bütün önkoşulları ve sonuçları net bir biçimde gözlerimin önünde duran ÜÇÜNCÜ GEMİ, oysa o zamanlar anlaşılmaz bir karmaşada neredeyse kendimi yitirmiş durumdaydım. ÜÇÜNCÜ GEMİ. Karmaşanın nedeni belki de geminin donatıldığı o sıralarda benim de rahibelik ayinine hazırlanıyor olmam; kendimi bu gemiyle özdeşleştirmiş, kaderimi onunkine bağlamış olmamdı. Gemiye ben de binebilmek için neler vermezdim. Yalnızca bu kez Aineias'ın yolculukta babası Ankhises'e refakat edeceğini bildiğimden değil; yalnızca, yolculuğun hedefinin insan gözlerinin önünde netleştirmeye çalıştıkça yeniden belirsizleşerek her seferinde olağanüstü beklentilere imkân tanıyor olmasından değil – hayır: Soyumuz tarihinin en nazik noktalarının yavaş yavaş gizinden sıyrılıp yitik yabancı bir kardeşin beklenmedik ortaya çıkışıyla kamçılanmış ve yolculuğa tamamen hazır duruma gelmiştim. Çocukken

ölmüş isimsiz bir kardeşin anısına düzenlenen oyunlarda yerini alan bu yabancı genç adam çok yakınıma nüfuz etmişti, fazlasıyla yakınıma; onu gördüğümde titrememem için onu tanımama gerek yoktu, güzelliği dayanılmaz biçimde yaktı beni, gözlerimi yumdum, güzelliğine daha fazla maruz kalmamak için. Bütün yarışları kazanmalıydı. Kazandı da: Yumruk dövüşünde önce birinci turu, kıskanan kardeşlerimin rica etmekten ziyade onu zorladıkları ikinci turu. Başına bir çelenk taktım, bundan beni kimse vazgeçiremedi. Tüm varlığım karşı karşıya gelmişti onunla. O fark etmedi bunu. Sanki yalnızca ona hizmet etmeye hazır bir gövdesi varmış, ama ruhu mevcut değilmiş gibi örtülü geliyordu yüzü bana. Kendi yakın değildi kendine. Bu değişmedi, eğer doğru düşünüyorsam, evet, bu değişmedi. Acaba bir prensin kendine yabancılığı büyük bir savaşa kapı açan anahtar mıydı? Bunu böyle göstereceklerinden korkuyorum. Bu tür kişisel nedenlere ihtiyaçları var.

Ben stadyumun içinde olduğumdan dışarıda olup bitenleri anlattırmak zorunda kaldım: Bütün çıkışlar sarayın muhafızları tarafından kapatılmıştı –ilk kez Eumelos adında genç bir subayın dikkati ve kararlılığıyla göze çarptığı söyleniyordu– sıkı denetimler. İçeride, çok yakınımda gördüm onu: Erkek kardeşlerimin en büyükleri, Hektor ve Deiphobos, korkmaktan ziyade şaşıran yabancıya yalınkılıç saldırdılar. Oyunlarda kazanacakların sırasının belli olduğunu, bir kuralı çiğnemiş olduğunu gerçekten kavramıyor muydu? Kavramıyordu.

Sonra stadyumun kabaran tehditkâr homurtusunu bastıran kulak tırmalayıcı ses: Priamos! Senin oğlun oradaki. Ve ben –niçin– aynı anda bunun gerçek olduğunu bildim. Ancak ondan sonra babamın erkek kardeşlerimin kılıçlarını donduran el hareketi. Donup kalmış annemin yaşlı çoban kendisine bir kundak bezi gösterdikten sonra başını sallayışı. Ve yabancının, adını soran krala verdiği mütevazı ce-

vap: Paris. – Kız kardeşlerimin bastırılmış gülüşleri: Çanta, torba idi bu yeni kardeşin adı. Evet, dedi yaşlı çoban, kral ve kraliçenin oğlunu, küçücükken dağdan aşağı götürürken içinde taşıdığı torba. Torbayı gösterdi, kendisi kadar yaşlıydı, daha eski değilse eğer. Sonra toplumsal olaylarımız için (bir zamanlar) tipik olan ani bir değişimle zafer alayının saraya gidişi, ortasında Paris. Bir dakika. Bu, kurban edilecek oğlanın ortasında beyazlar içinde yürüdüğü bir başka alaya benzemiyor mu? Heyecanla şakıyan bir kız kardeş sürüsünün içinde ben yine suskunum; acılarım ve yaralarım yine deşilmiş.

O zamanlar öylesine bir hırs içindeydim, her şeyi bilmek istiyordum, çünkü söz konusu olan Paris'ti. Sanırım böyle bir şeyler de söyledim. Talihsizce. Neyse. Sonraları, olayların karşımda açıklık kazanmaları gerektiğine inanmadım artık. O gençlik yıllarında olayların peşinden koşuyordum. Sesimi çıkarmadan, Kral Priamos'un kızı olarak karşımda bütün kapıların açılmasını, bütün dillerin çözülmesini peşinen bekleyerek. Vardığım yerde kapılar yoktu, yalnızca mağara benzeri barınakların önüne asılmış postlar. Öğretilmiş nezaketim, Paris'i, esasen Hekabe'nin hemen bütün çocuklarını ana kucağındayken devralmış üç sütanneye –çok yaşlı, pasaklı, buruşmuş kadınlar– ısrarlı sorular sormamı engelliyordu. Beni yönlendiren Marpessa, onun karşısındaki utancım olmasaydı başka biri olurdum. Nehrimiz Skamandros'un sarp yamaçlarındaki mağara evleri; kapı önlerinde toplanan, sahile benek benek yayılan, nehirde çamaşır yıkayan karışık halkı ilk kez yakından gördüm, yaşamlarını neyle sürdürdüklerini keşfetmek olanaksızdı; tehditkâr değil, yalnızca yabancı bir suskunluk kapanı içinden geçer gibi geçtim aralarından; Marpessa dört bir yana selamlar verip, her taraftan seslenişlerle karşılanırken, aralarına iç kalede olsa sertçe karşılık vereceği, burada gülümseyerek geri çe-

virdiği müstehcen lafların da karıştığı seslenişler. Kralın kızı bir köleyi kıskanabilir mi? Evet, kafamı kurcalayan sorulardan biriydi bu. Hâlâ hatırladığıma göre Marpessa'nın en güzel yanının yürüyüşü olduğunu gördüm, bacaklarını kalçalarından kuvvetle hareket ettiriyor, sırtını dimdik tutuyordu zahmetsizce. Başının üstünde toplanmış iki örgü halindeki koyu saçları. Üç yaşlı anaya bakan genç kızı da tanıyordu. Oinone, kadınlarının güzelliğiyle tanınmış bu bölgede bile göze çarpan çekiciliğiyle çok genç bir yaratık; "Skamandros kıyısında", sarayda ilk kadın için zamanı gelen erkekler arasında bir parolaydı, bunu erkek kardeşlerimden duymuştum.

Üç sütanneye gerçek adımı söyledim gururla. Marpessa bunu yapmamamı tavsiye etmişti. Nasıl? Bu üç ihtiyar benimle alay etsindi kolaysa! Ah, ihtiyar pasaklılar. Priamos'un bir oğlu mu? Hah! Onlarcasını dünyaya getirmişlerdi. On dokuz diye düzelttim, o zamanlar aile onuruna önem veriyordum. İhtiyarlar sayıya karşı çıktılar, kendi aralarında da tartıştılar. Sayı saymasını kesinlikle bilmediklerini söyledi Oinone gülerek. Oinone, Oinone; bu ismi ihtimal ilk kez duymuyordum. Kim söylemişti bu adı? Bir erkek sesi. Paris. – Sarayda mı rastlamıştım daha önce Oinone'ye? İç kale çevresinden ne zaman uzaklaşsam, o belirsiz, çoğunlukla da yaralayıcı olayların içinde kalıyordum. Sütannelere gereğinden daha katı bir tonla, Priamos'un onlarca oğlundan niçin belli birinin bakılıp büyütülmemiş olabileceğini sordum. Bakılmamış mıydı? Bu üç yaşlı hilekâr, sözcüğün kendisini bile bilmez görünüyorlardı. O, hayır, mutlaka öyle değildi. Kendi zamanlarında böyle bir şey olmamıştı. En azından bildikleri kadarıyla. Sonunda biri neredeyse hülyalı bir sesle konuştu: Evet, Aisakos yaşamış olsaydı! Aisakos mu? Yıldırım hızıyla ardını sordum. Üçlü bir suskunluk. Oinone de susuyordu. Marpessa susuyordu. Hayatımdaki en suskun insan oydu. O!

Saray da suskundu. Bir suskunluklar sarayı. Hekabe öfkesini bastırarak susuyordu. Sütanne Parthena, korkusunu açıkça göstererek susuyordu. Suskunluk türlerini gözleyerek öğreniyordum. Kendim, susmanın ne denli yararlı bir silah olduğunu çok sonraları öğrendim. Bildiğim sözcüklerden birini evirip çevirip durdum: Aisakos, ta ki bir gece ikinci bir isim içinden sıyrılıncaya değin: Arisbe. Aisakos'un annesi değil miydi Arisbe? Hâlâ yaşıyor muydu?

Sonraları çok denediğim bir şeyi ilk kez öğrendim, unutulanların birbirlerinden haberdar olduklarını. Troya'nın kapıları önünde kurulan, doğu-batı ticaretinin bereketlendiği sonbahar pazarında, rüzgâr hızıyla unutulanların arasına karışan sadakatsiz kâhin Kalkhas'ın kızı akıllı Briseis'le karşılaşmam rastlantı değildi; ve ona aptalca bir soru sordum, beni hâlâ tanıyıp tanımadığını. Beni kim tanımıyordu ki? Briseis olağanüstü parlak dokumalarını yaymıştı. Eskiden beri inatçı, aynı zamanda tutkulu biri olan Briseis, bana istekle ve tarafsızlıkla Arisbe'yi bulabileceğim yeri anlatmak için müşterilerini bekletti. Arisbe aynı pazarda çömlekçilerin sırasındaydı. Gittim, kimseye bir şey sormadan yüzlere baktım. Arisbe yaşlı bir Aisakos gibi görünüyordu. Daha yanına yaklaşmadan onu İda Dağı'nın eteğindeki kulübesinde ziyaret etmemi söyledi mırıldanarak. Geleceğimi haber almıştı demek. Demek ki gözlenmeden adım dahi atamıyordum. Bu arada, beni takip eden Priamos'un gözcüleri ise dikkatimi bile çekmiyordu, genç, aptal bir kızdım o zamanlar. Biri –Yunan Panthous tabii ki– onları bana ilk kez gösterdiğinde, öfkeyle babama koştum, karşımda kralı buldum, o maskeyi. Gözcüler mi? Bunu da nereden çıkarıyordum? Delikanlılar koruyucuydular sadece. Onlara ihtiyacım olup olmadığınaysa ben değil kendisi karar verirdi. Saklayacak bir şeyi olmayanın kralın gözünden çekinmesine de gerek yoktu.

Bildiğim kadarıyla Arisbe'ye yalnız gittim.

Yine şehrin bitişiğindeki bu değişik, hatta karşıt dünya, taş saraydan ve şehir hayatından farklı olarak, evet bitki gibi boy atan ve üreyen, bereketli, sanki saraya ihtiyaçları yokmuş gibi, sanki ondan, dolayısıyla benden de kopuk yaşar gibi kaygısız o karşı dünya. Beni tanıyor, lakayt selamlıyorlardı, ben ama selamlara biraz fazla telaşlı karşılık veriyordum. Sarayda benden sakınılan bilgiler için oraya gitmek küçültücüydü benim için. "Sakınmak" diye uzun zaman düşündüm, kendilerinde olmayan bir şeyi benden sakınmalarına imkân olmadığını kavrayana kadar. Yanıt aradığım ve sarayla olan, insanlarımla olan içsel bağımı giderek daha fazla zedeleyen soruları anlamıyorlardı bile. Bunu çok geç fark ettim. Bilmek isteyen yabancı yaratık artık içimde çok derinlere işlemişti, ondan kurtulmam mümkün değildi.

Arisbe'nin kulübesi ne kadar yoksul, ne kadar küçük. Büyük, güçlü Aisakos burada mı yaşamıştı? Baharlı kokular, duvarlarda ve tavanda asılı bitki demetleri, ortada açık ateşin üstünde buharı tüten mayi. Alevler parlamakta ve tütmekteydi, bunun dışında karanlık egemendi. Arisbe'nin tavrı ne dostçaydı ne değildi, ama ben dostça davranılmaya alışmıştım ve buna ihtiyacım vardı. Tereddüt etmeksizin istediğim bilgileri verdi bana. Evet. Şimdi Paris diye çağırdıkları o oğlanın doğumundan önce çocuğun üzerinde bir lanet olduğunu haber veren Aisakos olmuştu, benim üvey kardeşim, ilahi yetileri olan kâhin. Beni omuzlarında taşıyan aynı iyi niyetli Aisakos muydu bu? Hiç etkilenmemiş olan Arisbe devam etti: Fakat, olay Hekabe'nin gördüğü düşten kaynaklanmıştı tabii. Arisbe'ye inanacak olursam, Hekabe Paris'in doğumundan kısa süre önce, içinden alev alev yanan sayısız yılanın çıktığı bir odun parçası doğurduğunu görmüştü düşünde. Kâhin Kalkhas bunu, Hekabe'nin doğuracağı çocuğun tüm Troya'yı alevlere boğacağı şeklinde yorumlamıştı.

Duyulmadık şeyler. Nerede yaşıyordum ben?

Arisbe, ateşin başında kötü kokular salan kazanı karıştıran külçe yığını, borazanı andıran sesiyle anlatmaya devam etti. Her şeye rağmen Kalkhas'ın yorumu itirazsız karşılanmamıştı. Hamile kraliçenin bu düşü kendisine de ulaştırılmıştı. Aceleyle, kimin tarafından, diye sordum. Ve o kaçamak bir tonla yanıtladı: Hekabe tarafından. Arisbe uzun zaman düşündükten sonra düşe farklı bir yaklaşım getirebilmişti. Kendim de düş görmekte olduğuma inanarak, öyle mi diye sordum sertçe: Korkulu düşler içinde, bunları resmi kâhinin yorumuna rağmen kocasının, kralın eski karısına anlatan anne Hekabe – hepsi delirmiş miydi? Yoksa çocukken hep korktuğum gibi değiştirilmişler miydi? – Aslında bu çocuğun, yılanlar tanrıçasına, her evin ateşinin koruyucusu olarak haklarını yeniden kazandırmaya yazgılı olabileceği şeklindeydi benim yorumum, dedi Arisbe. Kafa derim çekilir gibi oldu, burada duyduklarım tehlikeli olmalıydı. Arisbe gülümsedi ve Aisakos'a olan benzerliği acı verici bir hal aldı. Yorumunun Kral Priamos'un hoşuna gidip gitmediğini bilmiyordu. Bu bilmeceyle gönderdi beni. Bu kulübenin benim gerçek evim olması için nelerin geçmesi gerekti.

Yine de babama başvurmak zorundaydım şimdi. Olaylar o noktaya varmıştı ki, ben de diğer herkes gibi önceden haber göndermek zorundaydım. Haftalardan beri peşimde olan genç insanlardan biri şimdi suskun ve net, Priamos'un kapısı önünde duruyordu. Adı neydi? Eumelos mu? Evet, dedi Priamos. Becerikli bir adam. Meşgul olduğu izlenimini vermeye çalışıyordu. İlk kez aramızdaki yakınlığın kadınlarla erkekler arasında çoğunlukla olduğu gibi onun beni tanımamasından, benimse onu tanımamdan kaynaklandığı düşüncesine kapıldım. Kendisinin bende görmek istediği kişiyi tanıyordu o yalnızca, o görüntü de sessiz kalmalıydı. Priamos'u gerçek bir faaliyet içinde görmekten her zaman hoşlandım, ama güvensiz ve bu güvensizliğini oyalanmalar

ardında saklamaya çalışan halinden değil. Kışkırtıcı bir tavırla Arisbe'nin adını verdim. Priamos köpürdü: Kızı ona karşı entrikalar mı çeviriyordu? Kadın entrikaları sarayda bir kez söz konusu olmuştu. Paris'in doğumu öncesinde. Bir kısmı onu tehlikeli oğlanın ortadan kaldırılması için ikna etmek isterken diğerleri, tabii bu arada Hekabe de, seçilmiş olarak gördükleri aynı oğlanı kurtarmaya çalışıyorlardı. Seçilmiş! Yani babasının tacının halefi, başka ne olacak ki?

Bu cümle gözlerimin önündeki bir örtüyü kaldırdı. Nihayet çocukken algıladıklarımı kavradım: Kapalı ya da huzursuz ifadeler, babanın etrafına örülmüş bir dışlama, hatta nefret çemberi; bilinçle yıkmaya çalışmıştım onu: En sevilen kız çocuğu! Anneye karşı yabancılaşma, Hekabe'nin katılaşması. Peki, şimdi? Paris yaşıyordu. Evet, dedi Priamos. Çoban onu öldürmeyi göze alamadı. Bahse girerim, kadınlardan rüşvet almıştır. Her neyse! Benim olağanüstü oğlum öleceğine Troya düşsün bakalım.

Afallamıştım. Priamos neler kuruyordu? Ve Paris yaşarsa, Troya niçin düşsündü? Ve kral, çobanın kendisine kanıt olarak getirdiği köpek dilini bir bebeğinkinden ayırt etmemiş miydi? Bir ulak, heyecan içinde Sparta Kralı Menelaos'un geldiğini bildirdi, sabah alacasından beri gelişini gözlediğimiz gemi onun gemisiydi o halde. Hekabe girdi içeri, devlet meseleleriyle meşgul, beni fark etmemiş gibi görünüyordu: Menelaos. Biliyor musun? O kadar da kötü değildir belki de.

Ben çıktım. Sparta'daki veba salgınını durdurmak düşüncesiyle garip bir biçimde bizim kahramanlarımızın mezarları başında kurban vermek isteyen konuğu ağırlamak için saray elinden gelenin en iyisini yaparken, tapınakta resmi seremoniler hazırlanırken, ben karmaşık hoşnutluğumu koruyordum. Hoşnutlukla içimde yayılan soğukluğu hissediyordum. Duyarsızlığın hiçbir zaman bir aşama, hele

hele yardım hiç olmadığını henüz bilmiyordum. Ruhumun kurumuş kanallarına yeniden duyguların hücum etmesi ne kadar sürdü. Yeniden doğuşum bana yalnızca, yaşam denilen bugünü vermedi kırgınlıklarla, antipati ya da sempatiyle ve Priamos kızının tüm lüks duyarlıklarıyla zedelenmemiş bir geçmişin kapılarını da yeniden açtı. Konuğa verilen şölen sırasında kız ve erkek kardeşlerim arasında bana ayrılan yerde nasıl da zafer duygusuyla kurularak oturuyordum. Benim kadar yanıltılmış biri artık onlara hiçbir şey borçlu değildi. Diğer herkesten fazla bilmeye hakkım olduğunu düşünüyordum. Onları cezalandırmak için gelecekte hepsinden fazlasını bilmeliydim. Güç sahibi olmak için rahibe olmak? Tanrılar. Bu en uç noktaya kadar getirmeniz gerekti beni, ağzımdan o basit cümleyi çıkarabilmek için. Bana saldıran cümlelerin, işi ne zor son ana kadar. Başkalarını hedefleyen cümleler ne kadar kolay ve hızlı biçimleniyor. Arisbe bir kez bana her şeyi açık seçik söylemişti, bu ne zamandı, Marpessa.

Savaşın ortasında söyledi, dedi Marpessa. Biz kadınlar uzun zamandan beri akşamları İda Dağı'nın yamaçlarında mağaraların önünde toplanıyorduk. Yaşlı sütanneler de hâlâ yaşıyor ve dişsiz ağızlarıyla kıkırdıyorlardı, o zaman Marpessa, sen bile gülümsemiştin beni hedef alır şekilde. Bir ben gülmüyordum. Eski kırılganlığım içimde tekrar kabarıyordu, o zaman Arisbe, suratımı asacağıma bana düşüncelerini süslemeden açıklayan insanlar olduğu için sevinmem gerektiğini söylemişti. Kral evinin hangi kızı böyle bir talihe erişmişti ki. Doğru, dedim, bırakalım bunu. Sanıyorum ki, her şeyden çok Arisbe'nin espri anlayışını seviyordum. Mağaranın önündeki kuru ağaç gövdesi üzerinde haşmetli vücuduyla çömelip sopalarıyla bize tempo tutuşu unutulmayacak bir görüntüydü. Kim inanırdı bize Marpessa, savaşın ortasında kalenin dışında biz sırdaşlardan başka kimsenin bilmediği yollarda her gün düzenli olarak

buluştuğumuza, Troya'daki herhangi bir gruptan daha fazla bilgiye sahip olarak durumu görüştüğümüze, önlemler üzerinde tartıştığımıza (ve bunları uyguladığımıza); ama aynı zamanda yemekler pişirip, yiyip içerek birlikte gülüp söylediğimize, oynadığımıza, öğrendiğimize kim inanırdı. Sahile diktikleri tahta siperlerin ardında pusuya yatan Yunanların bize saldırmadıkları aylar oldu her zaman. Hatta Yunan donanmasıyla karşı karşıya, Troya kapıları önünde büyük pazarın kurulduğu da oldu. Hem tezgâhların arasında prenslerden birinin –Menelaos, Agamemnon, Odysseus ya da iki Aias'tan biri– görünüp çoğunlukla tanımadıkları malları gözden geçirerek kendileri ya da karıları için kumaş, deri, kap kacak ya da baharat almaları ender bir görüntü değildi. Klytaimnestra'yla kısa bir süre önce karşılaştığımda onu hemen elbisesinden tanımıştım: Talihsiz Agamemnon'u pazarımızda ilk kez gördüğümde bu elbisenin kumaşını bir köle peşi sıra taşıyordu. Hemen tavrında hoşuma gitmeyen bir şeyler dikkatimi çekmişti, hükmeder gibi bir tavırla Arisbe'nin tezgâhında kendine yol açtı, müşkülpesent bir ifadeyle seramikleri oradan oraya iterken en güzel vazolardan birini kırdı ve Arisbe'nin bir lafı üzerine aceleyle parasını ödeyip seyredenlerin gülüşmeleri arasında maiyetiyle birlikte oradan uzaklaştı. Onu gördüğümü görmüştü.

Bunun öcünü alacak, dedim Arisbe'ye ve Yunanların ünlü donanma kumandanının özgüvenden yoksun bir zavallı oluşu beni çok rahatsız etti. Güçlü bir düşman çok daha iyidir. Bazen küçük bir esinti büyük bir olayı aydınlatır. Birdenbire bir Yunan kaçağın anlattığı ve halkın, düşmanı bir canavar olarak görmemesi için Priamos'un emriyle yayılmasını yasaklanan olayın doğru olabileceğini, doğru olması gerektiğini kavradım: Yani bu adamın, Agamemnon'un, kendi öz kızını, İphigeneia adındaki genç kızı, yola çıkmadan önce Artemis Tapınağı'nda kurban ettirdiğini. Tüm bu savaş yılları boyunca ne kadar sık düşünmek zorunda kaldım İphi-

geneia'yı. Bu adamla yapmaya tenezzül ettiğim tek konuşma kızıyla ilgiliydi. O fırtına gecesinden sonraki gün gemideydik, ben güvertede duruyordum, o da yanımda. Koyu mavi gökyüzü ve geminin, pürüzsüz yeşil-mavi denizde bıraktığı köpük çizgisi. Agamemnon'a İphigeneia'yı sordum açıkça. Ağladı, ama kederden ağlar gibi değildi, korku ve zayıflık vardı ağlamasında. Bunu yapmak zorunda kalmıştı. Neyi, diye sordum soğuk bir tavırla, kelimeyi söylemesini istiyordum. Sırtını döndü. Onu kurban etmek zorunda kalmıştı. Bu değildi duymak istediğim. Ama "katletmek", "kıymak" gibi kelimeler katillere ve kıyımı uygulayanlara yabancıdır. Kendimi konuşma tarzımla da onlardan ne kadar uzaklaştırmıştım. Sizin Kalkhas istedi bu kurbanı benden uygun bir rüzgâr için, dedi yakınarak Agamemnon. Ve sen ona inandın, dedim ona. Ben pek inanmadım, diye sızlandı. Hayır, inanan ben değildim. Diğerleri, prensler. Her biri beni, kumandanı kıskanıyordu. Her biri kin doluydu. Bir önder, bir batıl inançlılar sürüsü karşısında ne yapabilir ki? Beni rahat bırak, dedim. Önümde Klytaimnestra'nın öcü duruyordu koskocaman.

O zamanlar, bu talihsiz yaratıkla ilk karşılaşmamdan sonra, hiçbir rahip Priamos'tan böyle bir kurban isteyemezdi, dedim Arisbe'ye. Arisbe gözlerini açarak baktı bana, o zaman aklıma Paris geldi. Aynı şey miydi bu? Gerçekten aynı şey miydi bir bebeği gizlice öldürtmekle bir genç kızı açıkça öldürtmek? Ve ben bunun aynı şey olduğunu görmüyor muydum? Bu, bana, kız çocuğa değil de Paris'e, erkek çocuğa yönelik olduğu için mi? Daha çok zamana ihtiyacın var canım, dedi Arisbe.

Çok zamana ihtiyacım vardı. Ayrıcalıklarım ve kendi insanlarıma olan, sahip olduğum ayrıcalıklardan bağımsız bağlılığım, en gerekli muhakemeleri yapmamı engelliyordu. Tören alayı sırasında konuğumuz Menelaos ile birlikte Pallas Athena'ya yeni esvaplarını götürürken kral ailesinin

takındığı katı gururlu tavrın bana utanç vermesinden neredeyse korku duydum. Yanımda, alayla gülümsediğini gördüm Panthous'un. Kralla mı alay ediyorsun, diye sordum sertçe. O zaman gözlerinde ilk kez korkuya benzer bir şeyler gördüm. Ve üzerine biraz büyükçe bir kafa oturtulmuş çok kırılgan bir vücudu olduğunu fark ettim. Beni niçin "küçük Kassandra" diye çağırdığını kavradım. O an vazgeçti bundan. Aynı şekilde geceleri beni ziyaret etmekten de. Uzun bir süre geceleri kimse ziyaret etmedi beni. Bu benim için acı verici oldu tabii, kendimi çapraşık bir şekilde özgürleştirdiğim rüyalardan nefret ettim, ta ki bütün bu duygular saltanatı aslında olduğu şeye, saçmalığa dönüşüp hiçlikte çözülene kadar.

Söylemesi kolay, ama ne yapabilirim, geride kaldı artık. Sarayın dünyasından dağların ve ormanların dünyasına geçişim aynı zamanda trajediden, özü insanın kendisine trajik olarak yaklaşmaması olan burleske geçişim oldu. Trajik olarak yaklaşmamak ama önemli biri saymak – evet, ayrıca niçin olmasın. Ama asla saraydaki yüksek kesimin yaptığı gibi trajik değil. Yapmak zorunda olduğu gibi. Bencilliklerini kendilerine karşı başka nasıl haklı gösterebilirlerdi ki. Aldıkları keyfi, ona trajik bir arka plan kazandırmaktan başka nasıl daha fazla çoğaltabilirlerdi ki? Burada onlara titizlikle yardım ettim, kendi tarzımda, yani son derece inandırıcı. Konuğa verilen şölen sırasında patlayan cinnet – başka ne daha korkunç, dolayısıyla daha iştah açıcı olabilirdi. Utanmıyorum. Artık utanmıyorum. Ama bunu unutmayı da başaramadım. Menelaos'un –aynı zamanda ÜÇÜNCÜ GEMİ'nin– Troya'dan ayrılışının hemen öncesinde kralın sofrasında oturuşum, sağımda kardeşler arasında "Karanlık Bulut" diye çağırdığımız Hektor, solumda inatla susan Polyksene. Karşımda sadakatsiz Kalkhas'ın kızı akıllı Briseis'le oturan, insanda sevme isteği uyandıran gencecik kardeşim Troilos: Kendisini, gururumu okşayan bir şekilde

tam da benim koruyuculuğuma bırakmış bir çift. Masanın başında Priamos, Hekabe, artık kimsenin "konuk" dememesi gereken ziyaretçi Menelaos. Ne demek? Kim yasakladı ki bunu? Eumelos, deniliyor. Eumelos mu? Eumelos kim? Ah, evet. Şimdi saray muhafızları emrine verilmiş olan, şu kuruldaki adam. Ne zamandan beri sözcüklerin nasıl kullanılacağına bir subay karar verir oldu? Kendilerine "kralın takımı" diyenler Spartalı Menelaos'u konuk olarak değil, casus ya da provokatör olarak görmeye başladıklarından beri. Müstakbel düşman olarak. Onu bir güvenlik ağıyla sardıklarından beri. Yeni bir sözcük, bunun için eskisinden, "konuk" sözcüğünden vazgeçilmişti. Nedir sözcükler? "Konuk"ta ısrar edenler, bu arada ben de, bir anda bizden kuşkulanıldığını hissetmeye başladık. Ama saray muhafızları yalnızca şölen zamanları parlak üniformalarıyla kralı çevreleyen küçük bir gruptu. Bu değişecek, hem de temelden, diye ant verdi Eumelos. Kim? Eumelos. Bu adı hâlâ tanımayana artık iyi gözle bakılmıyordu. Eumelos, küçük bir kâtiple Giritli bir kölenin oğlu. Herkesin –saray çevresinden herkesin– birdenbire becerikli bulduğu adam. Hak ettiği mevkide bulunan becerikli bir adam. Ama bu becerikli adam, olmayan bu mevkii kendisi için yaratmıştı. Peki ne olmuş? Bu her zaman böyle değil miydi? Eumelos'un vecizeleri saray görevlileri arasında dolaşıp duruyordu, kardeşim Troilos ve Briseis'le birlikte alaya aldığımız anlamsız sözler. Artık Troya'nın sokaklarında saray muhafızlarının armasını taşıyan genç adamlara rastlıyordum, diğer gençlerimizde görmeye alıştığımızdan farklı tavırlar takınmaya çalışan genç adamlar. Azametli. Gülecek halim kalmamıştı. Kimilerinin beni izleyeceğini düşünecek kadar aptalım, dedim Panthous'a. Onlar seni izleyecek kadar aptal, dedi Panthous. En azından bana geldiğinde. Yunan Panthous'un Menelaos'la bir komplo kurmasından kuşkulanılıyordu,

göz hapsine alınmıştı. Ona yaklaşan herkes ağa düşüyordu. Ben de düştüm. İnanılır gibi değildi: Gökyüzü kararmıştı. Etrafımda oluşan uğursuz boşluk.

Akşamları yemekte gruplaşmalar gözle ayırt edilebiliyordu, bu yeniydi. Bana fark ettirmeden değişmişti Troya. Annem Hekabe, bu Eumelos'un tarafında değildi. Eumelos kendisine yaklaştığında Hekabe'nin yüzünün nasıl taşlaştığını görüyordum. Aineias'ın çok sevilen babası Ankhises, karşı tarafın önderliğini almış görünüyordu. Şaşkına dönmüş Menelaos'la dostça ve açıktan açığa konuşuyordu. Priamos ise herkesin hakkını vermek ister gibi görünüyordu. Fakat Paris, benim sevgili kardeşim Paris, Eumelos'un tarafına geçmişti bile. Dal gibi ince, güzel delikanlı o at suratlı, cüsseli adama katılmıştı.

Paris üzerinde uzun uzun düşünmem gerekti. Eğer doğru yorumluyorsam, her zaman kendisine önem verilmesini istedi. Ön plana çıkmak için mücadele etmesi gerekti. Yüzü nasıl da değişmişti, daha gergindi şimdi, burnunun çevresindeki gerginleşmiş hat yüzünü tümüyle çarpıtıyordu. Hekabe'nin diğer kızlarıyla oğullarının koyu renkli başları arasında onun sarışın bukleleri. Paris'in belirsiz kökeni hakkındaki söylentileri Eumelos nasıl da susturmuştu: Elbette ki Paris, kral ailesinin kanını taşımaktaydı, saygıdeğer kraliçemiz Hekabe'nin ve bir tanrının, Apollon'un oğlu. Birisi tanrısal kökenine değindiğinde Paris'in yaptığı yapmacıklı baş hareketi hepimiz için sıkıntı vericiydi, çünkü bir insanın tanrısal kökene sahip olduğu iddiasının bir kıyaslama olarak anlaşılması gerektiği sarayda herkesin malumuydu. Tapınakta kadınların kızlıklarının bozulması seremonisinden sonra dünyaya gelen bütün çocukların tanrısal kökenli olduğunu bilmeyen var mıydı ki? Ve hele birisi Paris'in adıyla –torba, torba– alay etmeye kalkışsın, bu veliaht Hektor bile olsa anında saray muhafızlarının tehditkâr bakışlarıyla karşılaşıyordu. Fakat alay bizim en sevdiğimiz topluluk oyu-

nuydu. Yani, çobanın Paris'i taşımış olduğu harap torbanın Apollon Tapınağı'nda tanrının yayıyla lirinin yanına asılması tasarısıyla alay etmemeli miydik? Hayır. Rahibe Herophile, bana tahammül edemeyen o ince dudaklı, kösele yanaklı kadın, tanrının taciz edilmesini engelledi. Ama Eumelos'un tayfası, Paris'in Troya'ya geri döndüğünde girdiği güney kapısına doldurulmuş bir dişi ayının yerleştirilmesini kabul ettirdi: Ana babasının terk etmiş olduğu kral çocuğu Paris'i bir dişi ayının emzirdiğinin nişanesi olarak.

Bir de zavallı kardeşimizin bir yığın kıza gereksinim duyuyor olması vardı. Doğru: Erkek kardeşlerimin hepsi hoşlarına giden kızları alırlardı, saray mutlu dönemlerinde kral oğullarının gönül hikâyelerine hoşgörüyle bakardı ve çoğunlukla alt tabakalardan olan kızlar ya da köleler, kardeşlerimin talebi karşısında kendilerini ne özellikle yüceltilmiş ne de aşağılanmış hissederlerdi. Hektor örneğin, temkinli davranırdı, görkemli, ağır vücudu daha ziyade dinlenmeye düşkündü, daha sonra hepimiz hayretle onun nasıl kendi eğilimlerinin tersine savaş için hazırlandığını gördük. Ve Adromakhe için, bu ikisini birbirinden ayırt etmek zordu. Nasıl da koşuyordu –tanrılar!– hayvan Akhilleus onu kalenin çevresinde kovalarken.

Hiçbirimiz, hiçbir kâhin o gece olacaklarla ilgili hiçbir önsezi hissetmedi. Tüm ilgilerin üzerinde toplandığı kişi Eumelos değildi, Paris hiç değildi, hatta konuk Menelaos bile değildi: Saray gözlerini Troilos ile Briseis'e, bu çifte çevirmişti ve bu ikiliye gözü takılan her insan ister istemez gülümsüyordu. Briseis Troilos'un ilk aşkıydı ve Troilos Briseis'in aynı zamanda son aşkı olacağını söylediğinde, kimse bundan kuşku duymuyordu. Troilos'tan daha büyük değil, ama daha olgun olan Briseis, mutluluğunu kavrayamaz gibi görünüyordu, babası bizi terk ettiğinden beri hiç neşelendiği görülmemişti. Biçimli başını taşıyan kuğu gibi boynuyla göz

alan o çevik, yumuşak güzel Oinone ise, Paris'in dağlardan getirdiği ve mutfaktakilerin taptığı Oinone ise kaygılı görünüyordu. Sofrada hizmet ediyordu, kral ve kraliçeyle konuk ona düşmüştü, gülümsemek için kendisini nasıl zorladığını görüyordum. Koridorda onu bir kupa şarabı bir yudumda içerken yakaladım. İçimdeki sarsıntı çoktan başlamıştı, ama hâlâ başarabiliyordum. Çevremize yaklaşanlara bakmaya bile tenezzül etmeden nesi olduğunu sordum Oinone'ye. Şarap ve duyduğu kaygı karşımdaki çekingenliğini silmişti. Solgun dudaklarıyla Paris'in hasta olduğunu ve ilaçlarının hiçbirinin ona faydası olmadığını söyledi. Saray hizmetkârlarının önceki hayatında bir su perisi olduğuna inandıkları Oinone, bütün bitkileri ve bunların insan bedeni üzerindeki etkilerini bilirdi, sarayda hastalananların çoğu ona giderdi. Oinone, Paris'in hastalığının kendisine yabancı olduğunu ve korktuğunu söyledi. Paris kendisini seviyordu, belirtiler açıktı, ama kollarında bir başka kadının adını sayıklıyordu: Helena, Helena. Aphrodite vaat etmiş Helena'yı ona. Ama sevgili Aşk tanrıçamız Aphrodite, bir adamın kollarına sevmediği –hatta tanımadığı– bir kadını atsın, olacak iş miydi bu? Sırf kadınların en güzeli oymuş diye ona sahip olmaya kalkışmak. Sırf ona sahip olmakla bütün erkeklerin en birincisi sayılacağını düşünmek, bu mümkün müydü?

Oinone'nin titreyen sesinin ardında açıkça Eumelos'un kısık, saldırgan sesini duydum, içimdeki sarsıntı şiddetlendi. Her insanda olduğu gibi bedenim bana da sinyaller gönderiyordu; diğer insanlardan farklı olarak bunları görmezden gelecek durumda değildim. Uğursuzluktan korkarak, bazılarının daha sessizleştiği, diğerlerinin, Eumelos'tan yana olanların daha gürültülü, daha atak bir havaya büründüğü salona geri döndüm. Zaten çok fazla içmiş olan Paris, Oinone'den ısrarla bir bardak daha şarap aldı, bardağı bir dikişte içtikten sonra yanında oturan Menelaos'a yüksek sesle

güzel karısı Helena'dan söz etmeye başladı. Artık çok genç olmayan, göbeklenip kelleşmeye meyilli, sakin tabiatlı, serinkanlı bir adam olan Menelaos, soruları Hekabe'nin görülmemiş bir öfkeyle konuşmasını yasaklamasına yol açacak kadar küstahlaşıncaya değin Paris'i kibarca yanıtladı. Salon bir ölüm sessizliğine bürünmüştü. Bir tek Paris ayağa fırlayarak bağırdı: Nasıl! Susmalı mıydı? Yine mi? Hâlâ mı? Kendini ezdirmeli miydi? Mümkün olduğunca göze batmamalı mıydı? Ah, hayır. O zamanlar çoktan geçmişti. O Paris, susmak için geri dönmemişti. Kralın kız kardeşini düşmanlardan geri alacak olan oydu. Eğer onu vermezlerse, bir diğerini, daha güzelini bulacaktı. Daha gencini. Soylusunu. Zenginini. Bu ona vaat edilmişti, herkes bileydi.

Böyle bir sessizlik Troya Sarayı'nda daha önce hiç hüküm sürmemişti. O güne kadar geçerli olan bir ölçünün orada aşıldığını herkes hissediyordu. Ailemizin bir üyesi bu şekilde konuşmamıştı hiçbir zaman. Ben ama. Yalnızca ben görüyordum. Ya da "görüyor" muydum? Nasıldı? Hissediyordum. Yaşıyordum, evet, bu kelime uygun düşüyor; çünkü eğer "görüyorsam", "gördüysem" bu bir yaşantıydı, yaşantı hâlâ: O anda başlamış olan, bizim yıkımımızdı. Zamanın durması, kimse için istemem bunu. Ve mezar soğukluğu. Benim ve herkes için sonsuz yabancılaşma gibiydi. O korkunç işkence ses olarak içimden kopup bedenimi delerek, yırtarak serbest kalana değin. Islık çalan, en tiz perdelerde ıslık çalan, damarlarımdaki kanı donduran, saçlarımı dimdik eden küçük bir ses. Nasıl da genişledi, güçlendi, korkunçlaştı; tüm uzuvlarımı sarsmaya, oynatmaya, titretmeye başladı. Ama buna hiç aldırmadı ses. Benden bağımsız, üzerimde salınıyor, bağırıyor, bağırıyor, bağırıyordu. Eyvah, diye bağırıyordu. Eyvah, eyvah. Çıkarmayın gemiyi yola!

Sonra bir perde düştü düşüncemin üzerine. Bir uçurum açıldı. Karanlık. İçine düştüm. Korkunç bir şekilde hırılda-

mış olmalıyım, ağzımdan köpükler akmış olmalı. Annemin bir işareti üzerine muhafızlar –Eumelos'un adamları– beni koltukaltlarımdan kucaklayıp götürmüşler, salon hâlâ o kadar sessizmiş ki, yerde sürüklenen ayaklarımın sesi duyulmuş. Tapınak doktorları üşüşmüşler başıma, Oinone'yi yanıma bırakmamışlar. Odama kapatılmışım. Şölenin şaşkın konuklarına dinlenmeye ihtiyacım olduğu söylenmiş. Kendime gelmeliymişim, nöbetin önemi yokmuş. Kardeşlerim arasında aklımı kaçırdığım söylentisi rüzgâr hızıyla yayılmış.

Bana anlatıldığına göre halk sabahın erken saatlerinde Menelaos'un ayrılışını ve ÜÇÜNCÜ GEMİ'nin yola çıkışını tezahüratlarla kutlamış, dağıtılan kurban etinin ve ekmeğin başına üşüşmüştü. Akşam şehir gürültüye boğulmuştu. Penceremin açıldığı iç avluya tek bir ses sızmıyordu, bütün geçişler kapatılmıştı. Penceremden gördüğüm gökyüzü gece gündüz simsiyahtı. Yemek istemiyordum. Sütanne Parthena küçük yudumlar halinde eşek sütü akıtıyordu dudaklarımın arasından. Bu bedeni beslemek istemiyordum. Ölümün sesinin içinde çöreklendiği bu mücrim bedeni açlığa, kurumaya terk etmek istiyordum. İkiyüzlü davranma işkencesinin sonu olarak delilik. Oh, dehşetli tadını çıkarıyordum bunun, ağır bir örtüye bürünür gibi bürünüyordum deliliğe, katman katman bırakıyordum kendimi ona. Aşım ve suyumdu delilik. Koyu süt, acı su, ekşi ekmek. Kendime dönmüştüm yeniden. Ama ben yoktum.

İnsanın yıkımını getirecek şeyi açığa çıkarmak zorunda olması: Korkudan korkmak. Deliliği sürdürmeye son veremiyordum, beni emip püskürten, emip püskürten o nabız gibi atan uçurum. Küçük parmağımı dahi oynatamadığım o sıralardaki kadar kendimi zorladığımı hatırlamıyorum. Nefesim kesiliyordu, havasız kalıyor, dilim dışarda solumaya çalışıyordum. Yüreğim sert ve delice bir hızla atıyordu, yarışmalarda mücadele eden savaşçıların yüreği gibi yaşam

ve ölüm arasında mücadele eden iki rakip, ruhumun ölgün coğrafyasını savaş alanı olarak seçmişlerdi. Beni bunun verebileceği acıdan koruyan yalnızca delilikti. Böylece ben deliliğe sarılıyordum, o da bana. İçimin ta derinliklerinde deliliğin ulaşamadığı yerde, varlığına göz yumma hakkını kendimde gördüğüm bir bilinç barınıyordu: Her deliliğin içerdiği esprili bir çizgi. Bunu fark edip yararlanmasını bilen kazandı mücadeleyi.

Hekabe sert, Priamos korkulu, kardeşlerim ürkek, sütanne Parthena acıma duygusu içinde, Marpessa kapalı, yanıma geliyorlardı – hiçbirinin yararı yoktu bana. Hele Panthous'un görkemli çaresizliği. Kendimi daha derinlere bırakıyordum, küçük hamlelerle, deneye deneye. Oradakilerle bağım çok inceydi, her an kopabilirdi. Dehşet verici bir gerilim. Ürkütücü hayallere daha fazla yer açıp, duyularımı daha gerilere çekmeyi göze almak zorundaydım. Bu eğlenceli bir oyun değil, bunu asla söylemem. Karşılaşmaya kimsenin hazır olmadığı hayallerle dolu yeraltı dünyasına gidişin bedelini ödemek zorunda insan. Haykırıyor, kendi kirim içinde dönüp duruyordum. Yüzümü tırmalıyor, kimseyi yanıma yaklaştırmıyordum. Üç erkeğin gücü vardı bedenimde – o güne değin hangi karşı güç tarafından bastırılmış olduğunu anlamak mümkün değildi.

İçinde büyük bir saman öbeğinden başka bir şey bırakmadıkları odamın duvarlarına atıyordum kendimi. Bir şeyler yediğim zaman, hayvanlar gibi ellerimle yiyordum. Pis saçlarım başımın çevresinde çalı gibi olmuştu. Hiç kimse –ben dahil– bunun nasıl biteceğini bilmiyordu. Saplanıp kalmıştım.

Bir gün odama giren gölgeye karşı da haykırdım. Bir köşeye büzüldü ve benim sesimin dayanabildiğinden daha uzun kaldı orada. Ben sessizleştikten epeyce sonra, onları böyle cezalandıramazsın, dediğini duydum. Onca uzun zamandan sonra ilk insani sözlerdi bunlar ve anlamlarını kav-

ramam sonsuzluk kadar sürdü. O zaman bir kez daha haykırdım. Gölge yitti. Geceleyin, berrak anlarımdan birinde düşündüğümde, bilemedim: Gerçekten gelmiş miydi yoksa beni çevreleyen deliliğe ait yüzlerden biri miydi? Ertesi gün yine geldi. Demek ki gerçekti. Arisbe'ydi bu.

Bir gün önce söylediklerini hiçbir zaman tekrarlamadı, böylece onu anladığımı bildiğini gösterdi bana. Onu boğazlayabilirdim, fakat benim kadar güçlüydü ve korkusuzdu. Onu ele vermeyerek –sütanne Parthena'nın onu gizlice yanıma bıraktığını fark etmiştim– ona ihtiyacım olduğunu belirttim. Delilikten kurtulmanın benim elimde olduğuna inanır görünüyordu. Bunun için söylendim ona. Ona vurmaya çalıştığım elimi sıkıca tuttu ve kendine acımaktan vazgeç, dedi sertçe. Derhal sustum. Benimle kimse böyle konuşamazdı.

Saklanmayı bırak Kassandra, dedi. İç gözünü aç. Bak kendine.

Bir kedi gibi tısladım ona. Gitti.

Ve baktım kendime. Hemen değil. Gece olana kadar bekledim. Çatırdayan samanların üstüne uzanıp, muhtemelen Oinone'nin dokuduğu bir örtüyle örtünene kadar bekledim. İsimleri kabulleniyordum demek. Oinone. Onlardan biri. Bana karşı oynanan oyuna o da katılmıştı. Sevgili kardeşimi, Paris'i, güzel sarışını almıştı benden. Bu su perisinin sihir sanatı olmasa kendime çekebileceğimi. Pislik Oinone. Acı veriyor muydu bana? Evet veriyordu. Bir parça daha yaklaştım yüzeye, acıyı gözlemlemek için. İnleyerek bıraktım kendimi acıya. Ellerimi örtüye geçirdim, acının beni silip süpürmemesi için sarıldım ona. Hekabe. Priamos. Panthous. Yanılmanın diğer adları. Mağduriyetin. Kanmanın. Nasıl da nefret ediyordum onlardan. Nasıl da hadlerini bildirmek istiyordum onlara.

Yine yanımda oturan Arisbe, güzel, dedi. Ya sen nasılsın?

Nasıl ben? Kime karşı çiğnedim yasaları? Ben, zayıf varlık? Tüm bu güçlülerin karşısında?

Nasıl izin verdin onların güçlenmesine?

Soruyu anlamadım. Tekrar yemeye içmeye başlayan, kendine "ben" diyen yanım, soruyu anlamadı. Delilik esnasında egemen olan, "ben"in alt etmiş olduğu diğer yanıma ise artık soru yöneltmiyordu. Pişmanlık duymaksızın uzaklaşamadım delilikten, içimdeki göz, yolunu şaşırmış karanlık sulardan yüzeye çıkan yabancı bir varlığa yabancılaşmadan bakamadı. Arisbe'ye borçlu olduğum ve onayladığım minnet bir nebze olsun nankörlük ve inkâr içermiyordu, kendisi de başka türlüsünü beklemez gibiydi. Bir gün kendi kendine gereksiz olduğunu ilan etti ve ben taşkınlık içinde bazı şeyleri unutmayacağımı söylediğimde, kuru bir biçimde, hayır, dedi, unutacaksın. – Başkalarının benim hakkımda kendi bildiğimden fazlasını bilmeleri beni her zaman rahatsız etmiştir.

Benim hakkımdaki düşüncelerini o kadar çabuk netleştiremediklerini Arisbe bana yıllar sonra anlattı. Dayanakları ne olacaktı ki: Egemen olanlarla uzlaşmaya olan eğilimim mi, yoksa aydınlanma açlığım mı? "Onlar!" Onlar zaten vardı ve benim hakkımda net bir düşünceye varmaya çalışıyorlardı. Çocuk olma, dedi Arisbe. İtiraf et: Gereğinden uzun bir zaman ikisine de sahip olmak istedin.

Doğru, böyleydi. Sonunda yaşama dönüyor, dediklerini duydum, yani: Onlara dönüyordum. Kapana. Bana, yabancı bir insan türünün alışkanlıkları gibi tuhaf ve suni gelen âdetleriyle sarayın ve tapınağın günlük yaşamına. Apollon sunağında bir kuzunun kanını ilk kez yeniden kurban kâsesine doldururken, bu edimin anlamı yok olup gitmişti; korku içinde, bir cinayete katıldığımı düşünmüştüm. Kassandra, çok uzaklardaydın dedi beni gözleyen Panthous. İnsanın geri dönüşte her zaman aynı şeylerle karşılaşması yazık. Bu anın, bu cümlenin dışında, Panthous daha içine kapalı bir hal almıştı. Niye olduğunu hemen kavradım: Troya'da bir Yunan olmak artık hiç keyifli değildi.

Eumelos'un adamları boş durmuyordu. Saray kâtiplerinin ve tapınak hizmetkârlarının arasında yandaşlar kazanmışlardı. Yunan bize saldırdığında düşünsel olarak da silahlanmış olmalıydık. Düşünsel silahlanma ise düşmanı (henüz tek bir Yunan bile gemilere adım atmadan "düşman"dan söz edilmeye başlanmıştı) kötülemek ve düşmanın yararına çalışma ihtimali olanlar –örneğin Yunan Panthous gibi– karşısında sürekli kuşku duymaktı. Ya da sadakatsiz Kalkhas'ın kızı Briseis. Briseis geceleri sık sık benim yatak odamda ağlıyordu. Troilos'u tehlikeye atmamak için ondan ayrılmaya bile razıysa da, Troilos gitmesine izin vermiyordu. Tehlike altındaki bir çiftin koruyucusu olmuştum birden. Genç erkek kardeşim Troilos'a, kralın oğluna düşman kesilmişlerdi, kendi zevkine göre bir sevgili seçtiği için: Akıl alır iş değildi. Hımm, diyordu Kral Priamos, kötü, çok kötü. Hekabe bana soruyordu: İkisi sende gecelediklerinde sen nerede uyuyorsun? Onun odasına gitmemi önerdi. Gizlice.

Ama nerede yaşıyorduk! Kesin olarak hatırlamalıyım: Troya'da savaştan söz eden tek bir kişi var mıydı? Hayır. Olsaydı cezalandırılırdı. Büyük bir iç huzuru ve masumiyetle hazırlanıyorduk savaşa. İlk belirti: Kendimizi düşmana göre ayarlıyorduk. Niçin ihtiyaç duyuyorduk ki ona?

ÜÇÜNCÜ GEMİ'nin geri dönüşü, tuhaftır, hiç etkilemedi beni. Geceleyin gerçekleşen bir dönüş, bunun için çaba gösterilmişti; buna rağmen halk ayağa kalktı, meşaleler yükseldi, ama yarı karanlıkta yüzleri kim tanır, kim sayar, kim birbirinden ayırt eder onları. İleri yaşına kadar bir delikanlı gibi devinen, tanınmaması mümkün olmayan Ankhises oradaydı, her zamankinden daha fazla acelesi varmış gibi görünüyor, hiçbir açıklama yapmıyordu, Eumelos'un kendisine refakat etmesine izin vermedi ve sarayın içinde kayboldu. Asıl beklemem gereken genç adamlar oradaydı, kim ama? Aineias mı? Yoksa Paris mi? Bunlardan hangi-

si için çarpmaya başlamıştı yine de yüreğim. Yanlarına hiç kimse yaklaşmıyordu. İskele çevresi ilk kez çember altına alınmıştı, Eumelos ve adamları tarafından. Kral evinin sakinlerini bilgilendirmek için sabahleyin Paris'in bu gemiyle gelmediği söylendi. Sparta'da kralın kız kardeşi kendisine teslim edilmeyince, tehdidini gerçekleştirmek zorunda bırakılmıştı. Kısacası, Menelaos'un karısını kaçırmıştı. Sparta kralının eşi. Yunanistan'ın en güzel kadını: Helena. Onunla birlikte dönüyordu Troya'ya dolambaçlı bir yoldan.

Helena. Bu isim bir tokat gibi çarptı hepimize. Güzel Helena. Daha aşağısına razı değildi küçük kardeş. Bu böyle bilineydi. Biliniyordu. Sarayla tapınak rahipleri arasındaki koşuşmalara, gece gündüz yapılan toplantılarla bir haberin nasıl bir mızrak gibi dövülmüş, sert, parlak şekillendirildiğine ben tanığım: Troyalı kahraman Paris, sevgili tanrıçamız Aphrodite'nin buyruğuyla Yunanistan'ın en güzel kadınını gösterişçi Yunanın elinden almış ve böylece kız kardeşinin kaçırılmasıyla kudretli Kralımız Priamos'un haysiyetine sürülen lekeyi temizlemişti.

Halk sevinç çığlıkları atarak sokaklarda koşturuyordu. Bir haberin gerçeğe dönüştüğünü görüyordum. Ve Priamos yeni bir unvan kazanıyordu. "Kudretli Kralımız." Sonraları, savaşın durumu giderek umutsuzlaştıkça, "Kudretliler Kudretlisi Kralımız" diye çağrılacaktı. Amaca uygun güncellemeler, diyordu Panthous. İnsan bir şeyi çok fazla tekrarlarsa sonunda ona inanırmış. Evet, diye yanıtlıyordu Ankhises soğuk bir sesle. Sonunda. En azından söz savaşını durdurmayı düşünüyordum. Hiçbir zaman "Baba" ya da en fazla "Kral Priamos"tan başka bir hitap kullanmadım. Ama ölüm sessizliğinin hüküm sürdüğü o salonda böyle sözlerin sarf edildiğini gayet iyi hatırlıyorum. Senin için mümkün bu Kassandra, dediklerini duyuyordum. Doğruydu. Onların lüksü ölüm ve cinayetten daha fazla krallarının çatılan kaşları ve Eumelos'un aşağılamaları karşısında

korkmaktı. Benimse biraz öngörü, birazcık da inat sahibi olma lüksüm vardı. Cesaret değil, inat.

Ne kadar uzun bir süredir eski zamanları düşünmemiştim. Doğru: Yaklaşan ölüm bir kez daha tüm yaşamı harekete geçiriyor. On yıllık savaş. Savaşın nasıl çıktığı sorusunu tamamen unutmak için yeterince uzun bir zamandı on yıl. Savaşın ortasındayken, insan onun nasıl sona ereceğini düşünüyor yalnızca. Ve yaşamı erteliyor. Eğer bunu çok kişi yaparsa, içimizde bir boşluk oluşuyor, savaşın akın edip doldurduğu. Başlangıçta benim de yaşananların geçici olduğu duygusuna kendimi bırakışım, asıl gerçekle henüz karşılaşmadığımı sanışım; hayatı akıp gitmeye bırakışım: Bana her şeyden fazla acı veren bunlar. Sağlığıma kavuştuğuma inandıklarından beri, Panthous beni yine ziyaret ediyordu. Sevgi fasıllarında –ama bende denediklerini böyle tanımlamamalıyım, bunların sevgiyle bir ilgisi yoktu– istemediğim, yeni bir yüceltme belirtisi seziyordum, hastalığımdan önce ona hiç bu kadar çekici gelmemiş olduğumu itiraf etti. Değişmiştim. Aineias benden kaçıyordu. Tabii, dedi sonradan, değişmiştin.

Aramızda olmayan Paris, türkülerde övülüyordu. İçimde korku pusuya yatmıştı. Yalnızca benim içimde değil. Kralın sofrada anlattığı bir düşü, istenmeden yorumladım: Birbiriyle savaşan iki ejderha, birinin göğsünde, altından dövülmüş bir zırh vardı, diğeri keskin bir mızrak taşıyordu. Yani biri yara almaz ve silahsız, diğeri silahlı ve kin dolu, ama yaralanabilir. Sonsuz bir mücadeleyi sürdürüyorlardı.

Sen kendi kendinle bir kavga içindesin, dedim babama. Kendi kendini muhasara altında tutuyorsun. Kendini felç ediyorsun.

Neden söz ediyorsun rahibe, diye yanıtladı Priamos resmiyetle, Panthous rüyamı çoktan yorumladı: Altın zırhlı ejderha benim tabii, kral. İyi silahlanmış tehlikeli düşmanımla

başa çıkabilmek için silahlanmalıyım. Demircilere silah üretimini artırmaları için çoktan emir verdim.

Tapınakta bağırdım: Panthous! Ne olmuş, dedi, onların hepsi canavar Kassandra. Yarı canavar, yarı çocuk. Hırslarını kovalayacaklar biz olmadan da. Yollarına çıkmak gerekli mi? Bizi ezip geçsinler diye mi? Hayır. Ben kararımı verdim.

Sen içindeki canavarı beslemeye karar verdin, onu tahrik etmeye. Hain, maskemsi gülümsemesi. Fakat ne biliyordum ki bu adam hakkında?

Savaşın ne zaman başladığını bilmek mümkün. Fakat ön savaş ne zaman başlar? Eğer bunda bir kural geçerliyse, aktarılmak zorunda bu. Kile, taşa kazınarak aktarılmalı. Ne yazılı olurdu orada? Diğer cümleler arasında şu dururdu: Kendi yandaşlarınızın sizi yanıltmasına izin vermeyin.

Aylar sonra tuhaf biçimde bir Mısır gemisiyle dönen Paris, güverteden sımsıkı örtünmüş birini indirdi. Artık alışılmış olduğu üzere Eumelos'un adamlarının kurduğu güvenlik çemberinin ardında geri püskürtülen halk nefesini tutmuş susuyordu. En güzel kadının görüntüsü, her birinde tek tek öyle parlak oluşmuştu ki, onu görecek olsalar gözleri kamaşacaktı. Çekingen, sonra coşkun korolar oluştu: He-lena. He-le-na. Helena kendini göstermedi. Şölen sofrasına da gelmedi. Uzun deniz yolculuğu onu bitap düşürmüştü. Paris başka biri olmuştu artık, Mısır kralından seçkin armağanlar getirmişti, olağanüstü şeyler anlatıyordu. Taşkın, süslü hareketlerle, herhalde çok esprili bulduğu bir şekilde elini kolunu sallayarak konuşuyor, konuşuyordu. Birçok defa güldü. Anlattıklarını gülerek onayladı pek çok kişi, o artık bir erkek olmuştu. Gözlerimi ondan alamıyordum. Bakışlarını yakalamam mümkün değildi. Güzel yüzüne o eğri çizgi nereden gelmişti, hangi keskinlik yumuşak hatlarını aşındırmıştı?

Sokaklardan saraya daha önce hiç duymadığımız bir uğultu sızıyordu, havalanmak için toplanan bir arı kovanı-

nın tehlikeli uğultusu benzeri. Krallarının sarayında Güzel Helena'nın dolaştığı düşüncesi insanların aklını başından almıştı. O gece Panthous'u geri çevirdim. Öfke içinde bana zorla sahip olmaya çalıştı. Aslında yakınımızda olmayan sütanne Parthena'yı çağırdım bağırarak, Panthous gitti, bozguna uğramış bir yüzle, kötü küfürler savurarak. Maskenin ardındaki çiğ et. Bazen güneşten üstüme simsiyah dökülen kederi, kendimden saklamaya çalıştım.

İçimdeki her zerre, Güzel Helena'nın Troya'da olmadığı düşüncesini dışlıyordu. Diğer saray sakinleri bunu kavradıklarını açığa vurduklarında. Güzel boyunlu, sevimli Oinone'yle ikinci kez sabah alacasında Paris'in kapısı önünde karşılaştığımda. Paris'in görünmez güzel karısı Helena çevresinde efsane yaratanlar mahcubiyet içinde kendi kendilerine çözülürken. Ben, yalnızca ben, sanki bir baskı altında gibi sık sık Helena'nın adını andığımda bütün bakışlar yere çevrilirken; hatta hâlâ iyileşememiş gibi davranıp ona bakma isteğimi belirttiğimde geri çevrilirken; ben bile düşünmek istemiyordum henüz akıl almaz olanı. Senin karşında insan kendini bazen çok çaresiz hissedebiliyor, gerçekten de, demişti Arisbe bana. Her umut kırıntısına sarılıyordum; ve ağır sözlerle kraliçelerini geri isteyen Menelaos'un heyetini kim bir umut kırıntısı olarak görebilirdi. Onu geri almak istemeleri, bana burada olduğunu kanıtlıyordu. Duygularımda kuşkuya yer yoktu: Helena'nın Sparta'ya geri dönmesi gerekiyordu. Fakat, kralın bu talebi geri çevirmek zorunda olduğunu da açıkça görüyordum. Bütün yüreğimle, onun yanında, Troya'nın tarafında olmak istiyordum. Kurulda bütün gece hâlâ niçin tartışıldığını kesinlikle anlayamıyordum. Paris, yüzü yemyeşil, bir mağlup gibi konuştu: Hayır. Onu vermeyeceğiz. Paris, kendine gel, diye bağırdım. Sevinmen gerekir! Bakışları, nihayet bakışları bana döndü, nasıl acı çekiyordu. Bu bakış bana kardeşimi geri verdi.

Evet, sonra hepimiz savaşın başlamasına neyin vesile olduğunu unuttuk. Savaşın üçüncü yılındaki krizden sonra savaşçılar da Güzel Helena'yı görme isteğinden vazgeçtiler. Giderek daha fazla kül, yangın, çürüme tadı bırakan bir adı hâlâ ağızdan düşürmemek için bir insanın sahip olabileceğinin üstünde bir direnç gerekirdi. Helena'yı bıraktılar ve kendi canlarının derdine düştüler. Fakat savaşın başlamasına alkış tutabilmek için bu ada ihtiyaçları olmuştu. Bu isim onları olduklarından daha yükseklere çıkarmıştı. Gözden kaçırmayın, dedi Ankhises bize, Aineias'ın öğretmeyi seven ve savaşın sonu belli olduğunda bizi başlangıcı üzerinde düşünmeye zorlayan babası, bir kadını seçtiklerini gözden kaçırmayın. Ünü ve zenginliği bir erkek figürü de sağlayabilirdi. Ama güzelliği? Güzellik uğruna savaşan bir halk! Paris kendisi gelmişti pazar meydanına, isteksiz görünüyordu ve Güzel Helena'nın adını atmıştı halkın önüne. Aslında aklının başka yerde olduğunu fark etmemişti insanlar. Ben fark ettim. Sıcak karından niye bu kadar soğuk söz ediyorsun, diye sordum ona. Benim sıcak karım mı? oldu alaycı yanıtı. Kendine gel, kardeşim. Ah tanrılar: Helena diye biri yok.

Bunu daha öğrenmeden teslim olmuştum: Evet, ona inanıyordum. Uzun zamandan beri korku kemiriyordu içimi. Bir kriz diye düşünüyordum hâlâ aklım başımda, ama o sesi duyuyordum çoktan, eyvah, eyvah, eyvah. Bağırdım mı, yoksa yalnızca fısıldadım mı bilmiyorum: Biz yittik. Eyvah, biz yittik.

Ardından neyin geleceğini biliyordum artık, koltukaltlarımdan sıkıca kavranmam, beni kavrayan erkek elleri, metalin metal üstünde şıkırtısı, ter ve deri kokusu. Bugünkü gibi bir gündü, sonbahar fırtınası denizden ara ara gelerek derin mavi gökyüzüne bulutları, ayakların altına taşları sürüklüyordu; aynı burada, Mykene'deki gibi, evlerin duvarları, yüzler, sonra daha kalın duvarlar, saraya yaklaştığımızda

neredeyse hiç insan yoktu. Tıpkı burası gibi. Bir tutsağın Troya Kalesi'yle nasıl karşılaştığını öğrendim, bunu unutmamayı emrettim kendime. Unutmadım, ama çok uzun zamandan beri o yolculuğu düşünmedim de. Neden? Bana utanç veren o yarı bilinçli kurnazlıktan dolayı belki de. Çünkü, bağırdığımda neden biz yittik! diye bağırdım. Neden Troyalılar, Helena yok! diye bağırmadım. Biliyorum, o zaman da biliyordum: İçimdeki Eumelos yasaklamıştı bunu bana. Beni sarayda bekleyen Eumelos'a haykırdım sonra: Helena yok! Fakat o bunu zaten biliyordu. Bunu halka söylemeliydim. Olanların anlamı: Ben, kâhin, saraya aittim. Ve Eumelos bunu çok iyi biliyordu. Bir de yüzünde alay ve küçümseme ifadesinin belirdiğini görmek beni iyice deli etti. Nefret ettiğim Eumelos ve sevdiğim babam yüzünden kaçınmıştım devlet sırrını yüksek sesle haykırmaktan. Kendimden vazgeçişimin içindeki o küçük hesaplılık zerresi. Eumelos içimi okuyordu. Babam okuyamıyordu. Kral Priamos kendi kendine acıyordu. Bunca karmaşık politik sorun içinde bir de ben! Kendince cesaretli bir davranış göstererek muhafızları yolladı. Sonra yorgun bir halde, eğer böyle devam edersem, beni hapsettirmekten başka yapacak bir şeyi kalmayacağını söyledi. O zaman içimde doğan bir düşünce: Henüz değil. – Ne istiyordum, tanrı aşkına! Pekâlâ. Bu çetrefil Helena hikâyesi üzerine benimle daha önce konuşulmalıydı. Tamam, tamam, burada değildi. Mısır kralı, Helena'yı Paris'in, bu aptal oğlanın elinden almıştı. Ama bunu sarayda herkes biliyordu, niçin ben öğrenmemiştim? Asıl sorun, şimdi ne yapılacağıydı. Küçük düşmeden bu işin içinden nasıl çıkardık?

Baba, dedim, bir daha onunla hiç konuşmadığım bir tonla, yalvarırcasına. Bir hayalet uğruna verilen bir savaş ancak kaybedilebilir.

Neden? Kral tüm ciddiyetiyle soruyordu bana: Neden? Yalnızca ordunun hayalete olan inancını yitirmemesine dik-

kat etmek gerekir, dedi. Neden hemen savaş?! Her zaman bu büyük laflar neden? Bize saldıracaklar, diye düşünüyorum ve biz de kendimizi savunacağız. Yunanlar kafalarını çarpıp geri çekilecekler. Bir kadın için, ne kadar güzel olursa olsun –ki ben buna inanmıyorum– kanlarını dökmeyeceklerdir.

Neden olmasın ki! Artık haykırıyordum bunu. Diyelim Helena'nın bizde olduğuna inanıyorlar. Ya kral soyundan bir adamın bir kadın yüzünden, ister güzel olsun ister çirkin, incinmesini hiçbir zaman hazmedemeyecek yaradılıştaysalar? Bunu söylerken aklımda onu geri çevirdiğimden beri benden nefret eder görünen Panthous vardı. Ya hepsi böyleyse?

Saçmalama, dedi Priamos. Bizim altınımızı istiyorlar. Ve Dardanelles'ten serbest geçiş hakkı. – Bunun pazarlığını yap o zaman, diye önerdim. – Bir bu eksikti. Vazgeçilmez mülkümüz ve hakkımız için pazarlık etmek! – Kralın savaşı yadsıyan bütün gerçekler karşısında körleşmiş ve sağırlaşmış olduğunu anlamaya başladım, onu sağır ve kör eden kumandanın söyledikleriydi: Kazanıyoruz. Baba, diye rica ettim, hiç olmazsa Helena bahanesini ortadan kaldır. İster burada olsun, ister Mısır'da, tek bir Troyalının bile ölmesine değmez o. Söyle bunu Menelaos'un ulaklarına, konuk armağanları ver onlara ve bırak barış içinde gitsinler. – Aklını kaçırmış olmalısın çocuk, dedi gerçek bir hiddetle kral. Hiçbir şey anlayamıyor musun artık? Sarayımızın onuru söz konusu olan.

Benim için de aynı şeyin önemli olduğunu söyledim ona yeminle. Saplanıp kalmıştım. Onlar da ben de aynı şeyi istiyorduk. Ve sonra ilk kez hayır demek nasıl özgürlüktü: Hayır, ben başka bir şey istiyorum. Gelgelelim o zaman kral bana, haklı olarak, hemen inanmıştı. Çocuk, dedi, beni kendine çekerek; çok sevdiğim o kokuyu içime çektim. Çocuk. Şimdi bizimle olmayan bize karşı çalışıyor demektir. O

zaman Güzel Helena üzerine bildiklerimi gizli tutmaya söz verdim ve yanından ayrıldım, beni rahat bırakmıştı. Koridorda muhafızlar hareketsiz duruyordu, yanından geçerken Eumelos önümde eğildi. Tapınakta, bravo Kassandra, dedi Panthous bana. Şimdi ben de ondan nefret ediyordum. Kendi kendinden nefret etmek çok zor bir şey. Düşman, Yunan, bütün kötü duygularımızı üstüne çekmeden ve biz onun karşısında birleşmeden önce Troya'da çok fazla nefret ve bastırılmış bilgi birikmişti.

Kışa doğru kayıtsızlaşmış ve suskunluğa gömülmüştüm. En önemli olan şeyi söyleyemediğim için başka bir şey de gelmiyordu aklıma. Gözlerini üstümden ayırmayan annem ve babam birbirleriyle ve benimle teklifsizce konuşuyorlardı. Duygudaşlığımı kazanmak için çaba göstermeyi sürdüren Briseis ve Troilos cansızlığımı anlamıyorlardı. Arisbe'den hiç ses yoktu. Aineias'tan hiç ses yoktu. Marpessa suskundu. Her yanda beni gözden çıkarmaya başlamışlardı, kendinden vazgeçenin bulduğu kaçınılmaz karşılık. İlkbaharda, beklenildiği gibi savaş başladı.

Savaş sözcüğünü kullanmaya izin yoktu. Baskın sözcüğünün daha uygun olduğu öngörülmüştü. Ve biz, garip bir biçimde, hazırlıklı değildik buna. Ne istediğimizi bilmediğimiz için Yunanların amacını da gerçekten gerekçelendirmeye çalışmamıştık. "Biz" diyorum, uzun yıllardan sonra tekrar, "biz", felaketin içinde anne ve babamı tekrar kabullenmiştim. O sıralar, Yunan donanması ufukta belirdiğinde, korkunç bir görüntüydü. Yüreklerimiz çöktüğünde. Delikanlılarımız yalnızca deri bir kalkanla korunmuş, gülerek düşmana karşı, kesin olan ölüme doğru giderken o zaman bundan sorumlu olan herkese şiddetle lanet ettim. Bir savunma çemberi. Bir korunma hattının gerisinde ilerleme! Hendekler! Bunların hiçbiri yoktu. Aslında strateji uzmanı değildim, ama savaşçılarımızın düzlük kumsalda açıkça

düşmanın önüne sürüldüklerini ve yok edildiklerini herkes görebilirdi.

Bu görüntüden hiçbir zaman kurtulamadım.

Ve sonra, ilk gün, kardeşim Troilos.

Onun ölümle nasıl karşılaştığını aklımda tutmamak için her zaman çaba gösterdim. Ve bütün bu savaştan aklımda daha keskin yer eden bir başka şey yok. Kendim katledilmeden az önce, şimdi bile; ve korku, korku, korku zorluyor beni düşünmeye – şimdi bile kardeşim Troilos'un uğursuz ölümüne ait her ayrıntıyı hatırlıyorum ve bütün bu savaş boyunca başka hiçbir ölümü görmesem de yeter bu. Gururlu, krala sadık, cesur, Hektor'un yeminine güvenerek –kumsallarımıza tek bir Yunan ayak basmayacak– şehrin dışında, Apollon Tapınağı'nda kaldım, içinden ta sahile kadar her yer görülebilirdi. "Görülebilirdi" diyorum, aslında "görülebilir" demeliyim. Tapınağa zarar verilmedi. Hiçbir Yunan şaşırıp da Apollon'un kutsal mekânına saldırmaz. Her kim şimdi orada duruyorsa bir zamanlar Troya'nın hükmettiği yıkıntılar, cesetler, savaş gereçleri yığılı sahili görür; arkasını döndüğünde ise yıkılmış şehri. Yardım et Kybele.

Marpessa uyuyor. Çocuklar uyuyorlar.

Yardım et Kybele.

Sonradan alışkanlık haline gelen şey o zaman başladı: Durdum ve gördüm. Aralarında Panthous'un da bulunduğu diğer rahipler panik içinde Troya'ya doğru kaçarken ben orada durdum. Herophile, yaşlı, kösele yanaklı, katı rahibe, dehşetten tapınağın içlerine kaçarken. Ben orada durdum. Deri giysisi içinde kardeşim Karanlık Bulut Hektor'un, gemilerden gelen, durgun suyu yararak Troya'nın sahilini ele geçirmeye çalışan ilk Yunanları nasıl düşürdüğünü gördüm. İlk gelenleri izleyenleri de benim Troyalılarım vurdular. Hektor haklı mı çıkacaktı? Sessiz ve yeterince uzağımda insan kuklalarının düştüğünü görüyordum. Tek bir zafer kıvılcımı

dahi yoktu yüreğimde. Sonra açıkça bambaşka bir şey yaşanmaya başladı, bunu gördüm ben.

Bir Yunan birliği, sımsıkı birbirine yapışmış, zırhlı ve çepeçevre kalkanlarıyla bir duvar gibi, duyulmadık bir ulumayla sahile hücum etti. En dıştakiler, herhalde böyle hesaplanmıştı, yorgun düşmüş Troyalılar tarafından öldürüldüler. Ortadakileri vurmak içinse bizimkilerin çok fazla sayıda olması gerekirdi. Çekirdek, olması gerektiği gibi, sahile ulaştı ve çekirdeğin çekirdeği: Yunan kahraman Akhilleus. Herkes düşse bile o geçmeliydi. Ve geçti de. Bu böyle yapılır işte, diye ihtilaç içinde kendi kendime söylendiğimi duydum, hepsi birisi için. Şimdi ne olacak? Diğer Yunanların üstlendiği Hektor'un üstüne gitmedi Akhilleus kurnazca. İyi eğitilmiş adamları tarafından avın avcının önüne sürülmesi gibi önüne sürülen genç Troilos'u seçti. Bu iş böyle yapılır. Yüreğim gümbürdemeye başladı. Troilos durdu. Hasmına karşı pozisyon aldı, savaştı. Hem de tüm kurallara uyarak, öğrendiği gibi, soylular soylularla nasıl çarpışırsa. Çocukluğundan beri başarılı olduğu savaş oyunlarındaki kurallara sadakatle uyuyordu. Troilos! Tir tir titriyordum. Her adımını önceden biliyordum. Boynunun her dönüşünü, gövdesiyle çizdiği her figürü. Fakat Akhilleus. Hayvan Akhilleus oğlanın teklifini kabul etmedi. Belki de anlamadı. Akhilleus iki eliyle kavradığı kılıcını başının üzerinde yükselterek kardeşimin tepesine indirdi. Bütün kurallar tuzla buz olmuştu sonsuza kadar. Bu iş böyle yapılır.

Troilos, kardeşim, düştü. Hayvan Akhilleus üstündeydi. Buna inanmak istemedim, ardından hemen inandım, böyle ne kadar çok çelişkiye düşmüştüm kendimle. Eğer doğru görüyorsam, Akhilleus yerde yatanı boğazlıyordu. Benim, bizim kavrayışımızı aşan bir şeyler oluyordu. Görebilen, ilk gününde gördü: Biz bu savaşı kaybediyoruz. Bu sefer haykırmadım. Delirmedim. Öyle kaldım. Fark etmeden kırdım elimde tuttuğum kil çanağı.

En kötüsü, daha gelecekti, gelecek. Hafif zırhıyla Troilos, bir kez daha ayağa kalktı, Akhilleus'un ellerinden kurtulmuştu, koştu – tanrılar! Nasıl da koşabiliyordu! – Önce amaçsız kaçtı, sonra – ben el salladım, bağırdım – yönünü buldu, bana doğru, tapınağa doğru koştu. Kurtuldu. Savaşı kaybediyoruz, ama bu kardeş, o an bana en sevgili görünen, kurtulmuştu. Ona doğru koştum, koluna girdim, can çekişen, yıkılan Troilos'u tapınağın içlerine, güvenlikte olduğu tanrı heykelinin önüne götürdüm. Artık dikkate almam gerekmeyen, geri püskürtülmüş Akhilleus soluyarak yaklaşıyordu. Soluk alamayan kardeşimin miğferini çıkarmam, göğüs zırhını açmam gerekti, daha önce ve daha sonra asla ağladığını görmediğim yaşlı rahibe Herophile bana yardım ediyordu. Ellerim uçuşuyordu. Yaşayan kaybedilmemiş demektir. Benim için de kaybedilmemiş. Sana bakacağım kardeşim, seveceğim, nihayet tanıyacağım seni. Briseis mutlu olacak, dedim kulağına.

Sonra hayvan Akhilleus geldi. Katil kapısında durduğunda kararan tapınağın içindeki ayak sesleri. Ne istiyordu bu insan? Silahlı olarak ne arıyordu tapınağın içinde? En dehşetli an: Anlamıştım. Sonra güldü. Başımdaki her tel saç dimdik oldu ve kardeşimin gözlerine katışıksız korku sindi. Kendimi onun üzerine attım ve sanki bir hiçmişim gibi uzağa itildim. Hangi sıfatla yaklaşıyordu bu düşman kardeşime? Katil olarak mı? Baştan çıkarmak amacıyla mı? Böyle bir şey olabilir miydi: Katilin ve âşığın şehveti aynı kişide miydi? İnsanlar arasında böyle bir şeye tahammül edilebilir miydi? Kurbanın donup kalan bakışları. Şimdi arkadan gördüğüm avcısının salınarak yaklaşması, kızışmış bir hayvan. Troilos'u, delikanlıyı omuzlarından kavrayıp okşayan –zırhını benim çıkardığım talihsize, savunmasıza– dokunan. Gülerek, her şey gülerek. Boğazına sarılan. Gırtlağını sıkan. Kardeşimin boynunda o kalın, kısa parmaklı, kıllı el. Bastıran, bastıran. Ben, katilin damarlarının sicim gibi fırladığı koluna asılı kalırken

kardeşimin yuvalarından fırlayan gözleri. Ve Akhilleus'un yüzünde haz. Çıplak, iğrenç erkeksi haz. Eğer böyle bir şey olabildiyse, her şey mümkündür. Ölüm sessizliği. Silkelenip atıldım, hiçbir şey hissetmedim. Ve düşman, canavar, Apollon heykelinin önünde kılıcını kaldırdı ve kardeşimin başını gövdesinden ayırdı. Her zaman kurbanlık hayvanlarımızın gövdesinden akan kanla beslenen sunak yerinde şimdi insan kanı fışkırıyordu. Kurban Troilos. Kasap iğrenç ve keyifli, uluyarak kaçtı. Hayvan Akhilleus. Uzun zaman hiçbir şey hissetmeyen ben.

Sonra temas. Hayatta ilk kez, yuvasında olduğunu hisseden yanağımı saran el. Ve tanıdığım bir bakış. Aineias.

Önceden olan her şey solgun bir anı, eksik bir özlem. Aineias gerçekti ve gerçeğe sadık, gerçeğe âşık olan ben ona tutunmak istiyordum. Şu zamanda burada yapacağı bir şeyin kalmadığını, gideceğini söyledi. Git, dedim. Ah, kaybolmasını biliyordu. Onu çağırmadım, onu izlemedim ve ondan haber almaya çalışmadım. Dağlarda olduğu söyleniyordu. Kimileri küçümseyerek yüzlerini buruşturuyordu. Onu savunmuyordum. Ondan söz etmiyordum. Gövdemin ve ruhumun her zerresiyle onunlaydım. Onunlayım. Aineias. Yaşa. Sende bulduğum destekten ödün vermeyeceğim. Önceleri beni anlamadın, öfkeyle denize fırlattın yılanlı yüzüğü. Fakat o noktaya gelmedik daha. Seninle yapacağımız konuşma sonra gelecek. Ona ihtiyacım olduğu zaman. Evet, ona ihtiyacım olacak.

Troilos'un ölümünün tanığı olarak kurulda konuşmak için ısrar ettim. Savaşın derhal sona erdirilmesini istedim. Ama nasıl? diye şaşkın sordu erkekler. Helena'ya ilişkin gerçeği söyleyerek, dedim. Kurbanlarla. Altın, eşya, ne isterlerse vererek. Tek çekip gitsinler. Varlıklarının pis kokusu uzaklaşsın. Talep edeceklerini kabul etmek: Yani Paris'in Helena'yı kaçırmakla hepimiz için kutsal olanı, konuk hukukunu çiğnediğini kabul etmek. Yunanlar, bu olayı büyük

bir soygun ve büyük bir kalleşlik olarak algılamış olmalılar. Paris'in yaptığını, karılarına, çocuklarına, kölelerine böyle anlatıyorlar. Ve hakları var. Son verin bu savaşa.

Olgun yaştaki kudretli adamlar ölü gibi sarardılar. Delirmiş, diye fısıldadıklarını duydum. Ve Kral Priamos, babam, yavaşça, ürkütücü bir tavırla, ayağa kalktı ve sonra ondan hiçbir zaman duymadığım bir haykırışla haykırdı. Kendi kızı! Burada, Troya'nın kurulu önünde, düşman adına konuşacak herkesten önce o mu olmalıydı? Açıkça ve ortalıkta, yüksek sesle, burada, tapınakta ve sokakta Troya için konuşacağı yerde. Ben Troya için konuşuyorum baba, dedim daha alçak bir sesle. Titrememi engelleyemiyordum. Kral yumruklarını sallayarak bağırdı: Troilos'un, kardeşimin ölümünü o kadar çabuk mu unutmuştum! Çıkarın bu insanı burdan. Benim çocuğum değil artık o. Yine eller, korkunun kokusu. Oradan götürüldüm.

Panthous'tan duydum, kurulda bir de Troya'nın sokaklarında dolanan kehanet söz konusu edilmiş: Eğer Troilos 20 yaşında ölmüş olsaydı kazanılabilirdi Troya Savaşı. Ancak herkes, öldüğünde 17 yaşında olduğunu biliyordu. Eumelos, bu söylentilerin ardında kâhin Kalkhas'ın, hain Kalkhas'ın olduğunu iddia ediyordu. O zaman hemen bir fermanla Troilos'u ölümünden sonra 20 yaşında ilan etmeyi teklif ettim, dedi Panthous bana. Ve Eumelos, Troilos'un Akhilleus onu öldürdüğünde on yedi yaşında olduğunu söyleyecek herkesin cezalandırılmasını önererek teklifi tamamlamış. Önce beni cezalandırmanız gerekir, dedim. – Ee, ne olmuş? dedi Panthous. Hem niye olmasın ki, Kassandra?

O zaman ilk kez buz gibi bir esinti yaladı beni.

Fakat Kral Priamos savunmaya geçmişti. Hayır, demişti, ölen oğlunu bir de yalanlarla taciz etmek? Hayır. Buna izin veremezdi. Ölülerin kutsal olduğu böyle zamanlar vardı, en azından bizde ve ben bu zamanları biliyorum. Yeni zamanın ise ne yaşayanlara ne de ölülere saygısı vardı. Bunu kavra-

mam için bir süre geçmesi gerekti. Daha düşman gelmeden kalenin içine sızmıştı. Nasıl bilmiyorum, her çatlaktan sızıyordu. Ve bizdeki adı Eumelos'tu.

İşin kolayına kaçtığımı söyledi Yunan Panthous. Bulanık öğütler arkasına saklanma tarzı benim için artık tahammül edilmez olmuştu, yine de onun durumunu anlayamazdım; bir Yunanın. Bir keresinde öfkeyle onu Eumelos'a gammazlayacağımı mı düşündüğünü sordum. Bunu nasıl bilebilirim ki, dedi ve gülümsedi. Ayrıca, beni neyle suçlayabilirsin ki. İkimiz de biliyorduk: Eumelos'un nedenlere ihtiyacı yoktu. Tabii ki, yıllar sonra Panthous'u ele geçirdi, kadınlar vasıtasıyla. Kör, kör olmalıyım, oyununun ardında yatan korkuyu görmediğim için.

Artık zaman kalmadığı için kendi kendini suçlamak yetmiyor. Beni kör eden neydi, bunu sormalıyım daha. Utandırıcı olan, yanıtın uzun zamandır bende olduğuna neredeyse güvenle inanışım.

İnmeliyim artık. Üzerinde oturduğum söğüt liflerinden örülü döşek sert. Bir teselli, söğütler bizim nehrimizin kıyısında yetişti, Skamandros'ta. Skamandros'a Oinone götürürdü beni, savaş başladıktan sonra sonbaharda, söğüt toplamaya. Döşeğimi onlardan yapmalıymışım. Arzuyu köreltirler, demişti Oinone ciddiyetle. – Seni Hekabe mi gönderdi? – Arisbe, diye yanıtladı. Arisbe. Ne biliyordu bu kadın hakkımda? Ben de, dedi Oinone, Paris'in uzaklarda olduğu bütün aylar boyunca söğüt döşekte yattım. Aineias'ın adını hiçbir zaman anmadı. Yabancı kadının mahvettiği Paris'le ilgili ürkek şikâyetlerini dinliyordum, aklım dağınık. Arisbe'nin benimle ilgili planları neydi? Beni uyarmak mı istiyordu? Beni terbiye etmek mi istiyordu? Öfkeyle ağlayarak yatıyordum söğütlerin üstünde. Söğütlerin faydası yoktu. Dayanılmaz bir şekilde aşkı özlüyordum, yalnız tek bir kişinin dindirebileceği bir özlem, düşlerim

burada kuşkuya yer bırakmıyordu. Bir keresinde, eğittiğim ve bana hayran, gencecik bir rahibi, neredeyse benden beklendiği üzere yanıma, yatağıma aldım. Onun ateşini söndürdüm, kendim soğuk kaldım ve Aineias'ı düşledim. Gövdeme dikkat etmeye başladım, düşlerin yönlendirmesine kapılacağı kimin aklına gelirdi?

İki kez daha söğütle alışverişim olduğu aklıma geliyor: Söğüt liflerinden örülmüş kafeste tek başıma otururken, bir ışık huzmeciğinin dahi sızmayacağı kadar sık örülmüştü ve sonraları kadınlarla birlikte mağaralardaki söğüt dallarının üstüne Kybele için domuz yavruları bırakırken. O zamanlar tanrılardan kurtulmuştum artık. Söğüt, son durağım. Ellerim, ben fark etmeden ince bir dalı örgüden çözmeye başladı. Dal kırık, ama neredeyse kıpırdamıyor bile. Şimdi daha dikkatli, onu çekmeye ve silkmeye devam etmek istiyorum. Onu yerinden koparmak istiyorum. Aşağı inmek zorunda kaldığımda onu yanıma almak istiyorum.

Şimdi karısı Agamemnon'u katlediyor.

Şimdi hemen, sıra bana gelecek.

Bildiğim şeye inanamadığımı fark ettim.

Bu böyleydi, her zaman böyle olacak.

Bu kadar zor geleceğini bilmiyordum, bir keresinde Myrina'nın, Aineias'ın, benim, hepimizin iz bırakmadan yiteceğimiz endişesine kapılmış olduğumda bile. Bunu Aineias'a söylemiştim. Sustu. Teselli edilememesi teselli etmişti beni. Birbirimizi son kez gördüğümüzde bana yüzüğünü vermek istemişti, şu yılanlı yüzüğü. Gözlerimle reddettim. Kayalardan denize fırlattı onu. Yüzüğün güneşte çizdiği yay yüreğimi dağladı. Bize dair böylesi önemli şeyleri hiç kimse öğrenemeyecek. Troya'nın ateşinde sertleşen levhacıkların yazıcıları, sarayın muhasebesini, buğdayı, testileri, silahları, esirleri aktardılar. Acıdan, mutluluktan, sevgiden iz yok. Seçilmiş bir felaket gibi geliyor bu bana.

Marpessa ikizlere bir şarkı söylüyor. Bu şarkıyı benim gibi o da, sütanne Parthena'dan, annesinden öğrenmişti. Çocuk uyuduğunda, diyordu, uçar ruhu, o güzel kuş, gümüş zeytine ve sonra yavaşça günbatımına doğru. Ruh, güzel kuş. Bazen bir tüyün teması gibi hafif, bazen güçlü ve acıtan devinimlerini duyuyordum göğsümde. Savaş erkeklerin göğsüne el atıp kuşu öldürdü. Ancak savaş benim ruhuma da el attığında "hayır" dedim. Aklıma gelmesi tuhaf: İçerimde ruhumun devinimleri, çocuklarımın gövdemdeki devinimlerini andırıyor, hafif bir kıpırdanış, hafifçe kendini hissettiriş, düşteki gibi. Bu hafif düş devinimini ilk kez hissettiğimde, en derinlere kadar sarstı beni, dayatılmış bir babanın çocuklarına sevgi duymamı engelleyen seti yıktı içimde, bir gözyaşı seli halinde çatlattı. Kalın gövdesiyle Agamemnon kırmızı halının üzerinde gürültüyle sarayın kapısı ardında yiterken son kez baktım çocuklarıma. Artık bir daha göremem onları. Marpessa gizliyor çocukları.

Onlar aracılığıyla, onlar uğruna babamı kaybettiğimi söylemek de mümkün. Kral Priamos, kendisine itaat etmeyen bir kızına karşı üç yönteme sahipti: Onu deli ilan edebilirdi. Onu hapsettirebilirdi. Onu istemediği bir evliliğe zorlayabilirdi. Bu sonuncusu, her şeye rağmen, işitilmemiş bir şeydi. Özgür bir adamın kızı Troya'da hiçbir zaman evliliğe zorlanmamıştı. Olabilecek son şeydi bu. Beni ödül olarak istediği bilinmesine rağmen, babam Eurypylos'u ve Mysialılardan oluşan ordusunu yardıma çağırdığında, şunu herkes anlayabilirdi: Troya yitirilmişti. Artık benim, Kraliçe Hekabe'nin, talihsiz Polyksene'nin, bütün kız kardeşlerimin, Troya'nın bütün kadınlarının içine, zaferini istediğimiz Troya'dan nefret etmemiz gerektiği ikilemi serpilmişti.

Ne kadar çok erkek kardeş, o kadar çok tasa. Ne kadar çok kız kardeş, o kadar çok dehşet. Hekabe'nin korkunç üretkenliğine lanet olsun.

Troilos'u, Paris'i, Hektor'u düşündüğümde yüreğim kanıyor. Polyksene'yi düşünürsem, hiddete meylediyorum. Nefretimden başka hiçbir şey benden öteye yaşamasa. Mezarımdan nefret yetişse, nefretten bir ağaç, fısıldayan: Akhilleus, hayvan; Akhilleus, hayvan. Bu ağacı kesseler, yeniden yetişirdi. Ona boy verdirtmeseler, her ot mesajını devralırdı: Akhilleus, hayvan; Akhilleus, hayvan. Ve Akhilleus'un şanına türkü söyleme cesaretini bulan her ozan, anında acılar içinde ölürdü. Ardında bırakacağı dünya ile hayvanın arasında bir küçümseme ve unutuluş uçurumu. Apollon, varsan eğer, sağla bunu. Yoksa beyhude yaşamış olurum.

Fakat, savaş meydanındakilerin, savaşı tanımayanların yalanlarına nasıl yavaş yavaş inandıklarını görüyordum, çünkü gururları okşanıyordu. Her şey bir diğeriyle anlaşmaya öylesine hazır ki, sık sık insan doğasını küçümsemeye meylettim. Dağlardaki kadınlar kibri sürüp çıkardılar içimden. Sözlerle değil, farklılıklarıyla, hayal bile edemeyeceğim şekilde doğalarının dizginini ele geçirerek. Eğer daha zamanım varsa, bedenimden söz etmeliyim.

Troilos'un ölümünden sonra Briseis, Kalkhas'ın kızı, neredeyse aklını yitirdi. Ne kadar çok kadının haykırışını işittim bu yıllarda – Troilos'u gömdüğümüzde Briseis'in çığlıkları kanımızı dondurdu. Uzun zaman kimseyi konuşturmadı kendisiyle, kendisi de tek kelime söylemedi. İlk söylediği, ona babası Kalkhas'ın mesajını ilettiğimde alçak bir sesle dediği "evet"ti. Eğer kral onaylarsa, öbür taraftaki sadakatsiz babasına gitmek istiyordu. Kral, bendeki izlenime göre, tamamen müsterihti bunu tereddütsüz onaylarken. Kuşkusuz, yasta olan bir kızın yanı, kendisini seven babasının yanıydı. Kral Priamos'un böylesi bir yas içindeki birinin varlığından hiç de istemeyerek vazgeçtiğini sanmıyorum. Sarayda, Briseis'in yasının maneviyat bozucu oldu-

ğunu fısıldadıklarını çoktandır duyuyordum. Ama Eumelos her şeye karşın hiddetlenmişti. Nasıl olur da kral bir kan bağını saraya olan bağlılıktan daha önemli tutabilir, diye soruyordu hainçe. Şüphesiz, demişti Priamos; o yaşlıydı ve ben onu seviyordum. Başka ne olacaktı ki? Ve kurulda öyle lanetler yağdırması bana olan bağlılığını göstermiyor muydu? Hayır: Babamı, iyi Kral Priamos'u bir yabancı olarak kendimden uzaklaştırmam için bana daha sert davranmaları gerekiyordu.

Yunanların kampına ben gittim Briseis'le birlikte, yanında arkadaş olarak, herkes makul bulmuş görünüyordu bunu –Eumelos dışında herkes– erkek kardeşlerimden ikisi ve beş savaşçıyla birlikte gittik, hepsi silahsızdı. Troyalılardan hiçbiri, babasına giden Troyalı bir kadının onur verici bir refakatçi kafilesine layık olduğundan kuşku duymuyordu. Ama Yunanlar neredeyse korku dolu bir şaşkınlık içindeydiler! Kalkhas, kızını temkinli, ama içtenlikle selamladıktan sonra bu yadırgatıcı karşılamanın nedenini açıkladı bana. Yunanlardan bir teki bile asla silahsız olarak düşman kampına gitmezdi. Ama böyle bir durumda, verilmiş sözümüz var diye bağırdım. Kâhin Kalkhas gülümsedi. Söz! Bu düşünce tarzını değiştir, Kassandra. Ne kadar çabuk olursa o kadar iyi. Eğer onları korkutmamış olsaydım, senin silahsız kardeşlerini katlederlerdi. – Korkutmak – Neyle? – Silahsız bir savaşçının bizde sahip olduğu büyünün gücüyle, hele bir kadına refakat ediyorsa. – Bizde mi, Kalkhas? – Biz Troyalılar da, Kassandra. – Hayatımda ilk kez sıla özlemiyle kavrulmuş bir adam gördüm.

Denizin kıyısında duruyorduk, dalgalar ayaklarımızı yalıyordu. Yunanların sahil boyunca bize karşı çektikleri tahta seddin arkasında muazzam miktarlarda silah; mızrak, kargı, kılıç, kalkan yığını olduğunu gördüm. Kalkhas bakışımı anladı ve yanıtladı: Siz kaybettiniz. Ağzını aramak

istiyordum. Helena'yı Menelaos'a geri verebilirdik, dedim. Yine o acılı gülümseyişiyle gülümsedi: Gerçekten yapabilir miydiniz bunu?

Bir şok: Biliyordu. Burada çalımlı çalımlı dolaşıp ağzı açık Briseis'e ve bana bakanların hepsi biliyor muydu bunu? Soğukkanlı Menelaos, dikkatle beni izleyen Odysseus, derhal nefretimi uyandıran Agamemnon. Argoslu Diomedes, ağaç gibi uzun bir herif. Orada durmuş, gözlerini dikmiş bakıyorlardı. Burada yalnızca Kalkhas'ın anladığı dilimizde, Troya'da kadınlara böyle bakmazlar, dedim. Söylediğine bak, diye yanıtladı kıpırtısız. Alışın buna. – Ve sen Briseis'i buraya getirtiyorsun? Bunların arasına? – Yaşaması lazım, dedi Kalkhas. Hayatını kurtarması. Daha fazlası değil. Ne pahasına olursa olsun yaşaması.

Şimdi biliyordum artık, Kalkhas'ın niçin Yunanların yanında olduğunu. Hayır, Kalkhas, dedim, ne pahasına olursa olsun. Hayır.

Bugün farklı düşünüyorum. Öylesine sakindim o zaman. Şimdiyse içimde her şey altüst. O korkunç kadından hayatımı bağışlamasını rica edeceğim. Önünde yerlere atacağım kendimi. Klytaimnestra, hapset beni sonsuza değin karanlık zindanlarına. Ölmememi sağla yalnızca. Ama, sana yalvarıyorum: Bana bir yazıcı gönder ya da daha iyisi, keskin belleği, güçlü sesi olan genç köle kadınlardan birini. Benden duyduğu her şeyi kızına aktarmasına izin ver. Kızının kendi kızına ve onun da kendi kızına... Ki büyük kahramanlık destanlarının yanı sıra bu küçük akarsu da zahmetle ulaşsın günün birinde yaşayacak olan o çok uzaklardaki, belki de daha mutlu insanlara.

Peki ben buna inanabilir miyim, bir gün için bile olsun?

Vur beni Klytaimnestra. Öldür beni. Çabuk ol.

İç kalede içiyorlar. İşitmiyor olmayı çok istediğim vahşi gürültü kabarıyor şimdi. Böyle alacaklar beni, üstelik bir de sarhoş olacaklar.

O sıralar, Briseis'i kaderine terk ettiğimizde kahraman Akhilleus'u görememiştik. O Briseis'in kaderiydi, bir yere gizlenmiş bize bakıyordu. Nasıl yüreğim yanıyordu Briseis'i kucaklarken. Kıpırtısız bir yüzle, hayatında ilk kez gördüğü Diomedes'e yaslanmış duruyordu. Yarma herif. Benim ince çocuksu kardeşim Troilos geldi gözlerimin önüne. Briseis! dedim yavaşça, ne istiyorsun? Beni seviyor, diye karşılık verdi. Beni sevdiğini söylüyor. – Görüyordum: Kölelere yaptıkları gibi atmıştı elini Briseis'in omzuna. Çevremizde Yunan erkekler, gürültülü erkek kahkahaları atıyorlardı. Yunanların sevgisine karşı tiksindirici bir korku bürüdü içimi.

Fakat Akhilleus neredeydi? İçimi oyan adını sorduğumda Kalkhas'ın nihayet teslim olduğunu gördüm. O zaman maske yırtıldı, bildik Troyalı dikildi karşıma, çocukluk yıllarımın dostu, babamın zeki, ölçülü akıl hocası. Beni kenara çekti, içinde onu boğan bir sırrı açıkça bana teslim ederek Yunanlarda uyandırdığı öfkeye aldırmadı. Evet, Akhilleus. Onun da sorunu buydu. Akhilleus'un bir tanrıçanın oğlu olduğunu söylediklerini anlattı Kalkhas. Akhilleus da Yunanlar da bunu iddia ediyorlardı. Thetis'ti tanrıçanın adı. Biz rahipler kendi aramızda bu konuda bir karar vermek istemiyorduk. Akhilleus bol miktarda savaş malzemesi ve şarap dağıttı, söylencenin yayılması için. Bundan kuşku duyacak olanı cezalarla tehdit etti – cezalandırmasını kendisi kadar iyi bilen bir başkası olmadığını da bilmelerini istedi. – Öyle ki, Kalkhas'ın şimdi bana anlattıkları rahatlıkla ölümüne neden olabilirdi. Aslında: Savaşın başlayacağı sıralarda –Odysseus ve Menelaos, kendilerine katılacak Yunanları topluyorlardı, Kalkhas, pazarlıklarda hazır bulunmuştu ve o zamandan beri, Yunan olmanın ne anlama geldiğini biliyordu– Akhilleus'a gitmişlerdi. Yurdunda değildi, yoktu, çok uzaklardaydı, yolculuktaydı, böyle söylemişti annesi,

tanrıça ya da değil. İnsanları ve belli bir noktaya kadar kendini de tanıyan Odysseus –ender bir şey– hemen kuşkulanmıştı. Kalkhas'ı ve Helena'yı kaybettiği için bütün Yunanların gizli gizli küçümsedikleri Menelaos'u kadının yanında bırakmış, sezgilerini izleyerek Akhilleus'u tenhalarda bir odada, bir başka genç erkekle birlikte yatakta bulmuştu. Ve deneyimli, uzak görüşlü Odysseus, kendini çılgın gibi göstererek birliklerin kumandasını almaktan kurtulmak istediği için –nasıl! Bunu bilmiyorduk! Evet, ne biliyorduk ki düşmanımız hakkında!– kendisi kanını akıtırken bir başkasının kurtulmasını istemediği için, Akhilleus'u kelimenin tam anlamıyla ensesinden tutup savaşa sürmüştü. Bunu yaptığına pişman olmuş olabilir. Çünkü Akhilleus herkesin peşine düşüyordu: Asıl istediği olan delikanlıların, herkes gibi olduğunu kanıtlamak için kızların. Savaşta bir canavardı, korkak olmadığını herkes görsün diye, kıyımlardan sonra ise ne yapacağını bilemiyordu. Ve bu adama, kâhin Kalkhas sonradan kızını vermek zorunda kalmıştı. Belki de bir kadını, barbarların arasında en barbar olanın koruyabileceğini sanmıştı. Troya'nın düşüşünden sonra Yunanların kampından geçirildiğimizde Briseis'i bir daha gördüm. Bir insanın görebileceği bütün dehşeti görmüş olduğuma inanıyordum. Ne söylediğimi biliyorum: Briseis'in yüzü hepsini geride bırakıyordu.

Hayvan Akhilleus bin kere ölmüş olsa. Ben hepsine tanıklık etmiş olsam.

Toprak külünü dışarı püskürtse.

Çok yorgunum.

Çok uzaklarda kalan o gün, Yunanların kampından Briseis'siz geri döndüğümüzde, çok uzun süre, çok çok uzaklarda kalmışım gibi bir duygu içindeydim. Orada, yüksek duvarlar arkasında Troyam, sevgili kentim duruyordu. Saldırı hedefi. Av. Bakışımı değiştirmişti bir tanrı. Bir anda Yu-

nanların işine yarayabilecek tüm zayıf yanları gördüm. Hiç, hiçbir zaman Akhilleus gibi biri sokaklarımızdan geçmeyecek diye yemin ettim kendi kendime. Bütün günlerimin sonuncusu olan bugüne kadar, hayatımda hiçbir zaman o günkü gibi Troyalı hissetmedim kendimi. Diğerleri de, bunu görüyordum, aynı duygular içindeydi. Böylece eve geldik, Skai Kapısı'na. Orada muhafızlar çıktı önümüze. Bizi kapıda küçük, karanlık, kötü kokan bir odaya götürdüler. Dalkavuk, gösterişçi bir yazıcıya her birimizin adını dikte ettiler Eumelos'un adamları, herkesin tanıdığı ben ve kardeşlerim de adlarımızı söylemek zorunda kaldık. Kahkahalarım sert bir tavırla susturuldu. Nereye gitmiştik? Demek düşmana. Peki hangi amaçla.

Gözlerime inanamadım. Erkekler, kardeşlerim, kralın oğulları da aranıyordu, cep cep, dikiş dikiş. Düşmanın elinde kalmamak için her duruma karşı yanıma aldığım bıçağı bana ilk dokunanın göğsüne dayadım. Orada, dedim acıyla, orada buna ihtiyacım olmamıştı.

Ne demek istiyordum bununla? Krala sadık bir Troyalıyı düşmanla mı karşılaştırıyordum? Benimle böyle konuşmaya cesaret edeni, çirkin gövdeli, ilerde yağlanacağını ele veren tombulu tanıyordum. Daha önce de bir kere bana el sürmeyi denemişti. Düşünüp taşınıp buz gibi konuştum: Bana dokunan bıçağı yer. Bir köpek gibi yarı sürünerek geri çekildi. Ah evet, tanıyordum onu. Babamın birinci yazıcısı. – Eumelos'un adamı mı? Kentimin hali neydi? Bizi, sokaklarında sürülen küçük grubu görmeyen Troyalılarımın hali neydi? Bakıp görmemek kolaydı, bunu görüyordum. Gözlerini bulamıyordum. Soğukça enselerine bakıyordum. Her zaman bu kadar korkak mıydılar? Korkak enseli bir halk, böyle bir şey olur muydu? Soruyu, sanki bir tesadüf eseri bizi sarayın kapısında bekleyen Eumelos'a sordum. Aklını karıştırmıştım. Yardımcısına çıkıştı: Bunlara yapılır mı ama! Ayırt et-

mesini bilmek lazım. Dönek Briseis'i tanıyan, hatta onunla arkadaş olan herkesten kuşkulanmamız gerekmiyor. Fakat Kassandra'nın abartarak, her zamanki gibi, korkaklık olarak nitelediği şey ya yalnızca krala sadakatse? Serbestsiniz, kuşkusuz.

Priamos, barışta geçerli olan her şeyin savaşta yürürlükten kaldırıldığını açıkladı. Burada hakkında konuşulanların bir daha asla geri dönmeyeceği kesin olan Briseis'e bir zararı dokunamazdı tabii. Oysa bize yararlı olacaktı bu. – Ne anlamda? – Briseis olayında düşünceler ne denli farklılaşırsa. – Tanrı aşkına. Mevcut olmayan bir olayda hangi düşünceler farklılaşacaktı ki. Kasıtlı olarak uydurulmuş bir olayda. – Hem ne zararı var. Herkes karşısında açıkça üstünde konuşulan şey gerçektir de. – Evet. Helena kadar gerçek olabilir.

O zaman beni ikinci kez yanından kovdu Priamos. Artık alışkanlık olmaya başlamıştı bu, sağır mıydım yoksa ben? Sanırım evet. Sanırım, belli bir anlamda, evet. Bunu yaşadım, ama yine de kendime bir açıklamasını yapmak hâlâ zor geliyor. Gerçeğe duyulan bir parçacık isteğin, bir parça cesaretin, dünyadaki bütün yanlış anlamaları ortadan kaldıracağına hâlâ inanıyordum. Doğru olana doğru, doğru olmayana yanlış demek: En az şeyi istemekti bu diye düşünüyordum ve verdiğimiz savaşta bizi her yalandan, her yarı gerçekten daha çok destekleyecek olan da buydu. Çünkü bütün savaşı ve bütün hayatımızı –çünkü savaş hayatımız değil miydi!– bir yalanın rastlantıları üzerine kurmak olacak şey değil, diye düşünüyordum. Varlığımızın zengin içeriğinin yıkıcı bir iddiaya indirgenmesi ihtimal dışı –şöyle böyle anımsıyorum– diye düşünüyordum. Yapmamız gereken, Troyalı geleneğimize dayanmaktı. Bu neydi ama? Onu oluşturan neydi? Böyle düşünüyordum şunu kavrayıncaya kadar: Kendi uydurduğumuz Helena'da artık sahip olma-

dığımız her şeyi savunmaktaydık. Bulanıklaştıkça bir o kadar gerçek olarak tanımlamak zorunda kaldığımız her şeyi. Öyle ki, sonunda, sözcüklerin, tavırların, törenlerin ve suskunlukların ortasından, içinde evimizdeymişçesine yaşamamız, kendimizi rahat hissetmemiz gereken bir başka Troya, bir hayalet şehir doğdu. Bunu gören, tek başıma ben miydim? Ateşle sayıklar gibi isimleri tek tek aklımdan geçirdim. Babam. Konuşmak mümkün değil artık. Gittikçe daha fazla içine kapanan annem. Arisbe. Sütanne Parthena. Sen, Marpessa. Bu noktada bir şey beni, sizin dünyanıza hazırlıksız bakmaktan alıkoydu, bir şey vardı, gizli bir korku. Daha çok acı çekiyor, ama bulunduğum yerde kalıyordum. Kız ve erkek kardeşlerimin, bastıkları zemin sanki sağlammış gibi kuşkusuzca hareket ettikleri yerde. Yaşlı, kösele yanaklı rahibe Herophile'nin tanrımız Apollon'un silahlarımızı desteklemesi için hararetle adaklar adadığı yerde. Kral kızının, rahibenin, kral evinden, inançlarından duyduğu kuşkuyu hizmetkârına ve süttannesine taşıması imkânsızdı. Görüş alanımın kıyısında, gölgeler gibi duruyordunuz, Marpessa. Gölgelere dönüşüyordunuz. Gerçekdışı bir hal alıyordunuz. Eumelos sarayının emirlerini gerçek olarak kabul ettiğim ölçüde benim de olduğum gibi. Bu arada saraya herkesten daha çok yardımı dokunan, en iyi düşmanımız Akhilleus'tu.

Ben ve hepimiz gözlerimizi, vahşi adamlarıyla İda Dağı civarındaki topraklara –Aineias'ın bulunduğu yere!– hücum eden, köyleri yağmalayan, erkekleri katleden, kadınların ırzına geçen, koyunları, keçileri kesen, tarlaları ziyan eden kudurmuş caninin cinayetlerine çevirmiştik. Aineias! Korkudan aklım gidiyordu. Bir ay sonra kendilerini kurtarmayı başaran Dardanyalıların başında kaleye geldi. Herkes haykırıyor ve ağlıyordu, en güzel günümdü benim. Her zaman böyleydi bu, ne zaman ikimiz aynı havayı solu-

sak, bedenimin kılıfına yaşam yeniden hücum ederdi. Yeniden görürdüm güneşi, ayı ve yıldızları, zeytin ağaçlarının rüzgârda gümüş ışıltılarını, gün battığında denizin metalik eflatun parıltısını, akşama karşı surlarda durduğumda ovanın kahverengi ve mavinin bütün tonlarında değişen rengini. Kekik tarlalarının kokusu geliyordu yukarıya, havanın ne kadar yumuşak olduğunu hissediyordum. Aineias yaşıyordu. Onu görmeme gerek yoktu, bana gelene kadar bekleyebilirdim. Kurula çağrılmıştı, Troya'nın sokaklarında canlı, neredeyse sevinçli bir dalgalanma vardı. Biri tarafından uydurulmuş olmayan ve duyanın anında benimsediği sözler dolanıyordu ortada: Eğer Hektor kolumuzsa, Aineias da ruhudur Troya'nın. Tüm sunaklarda onun onuruna şükran ateşleri yanıyordu. Bu ters bir durum ama, dediğini duydum Aineias'ın, başrahibemiz Herophile'ye. Yurdumuzun kırılıp geçirilmesine izin verdikleri için mi teşekkür ediyorsunuz tanrılara! – Sen kurtulduğun için teşekkür ediyoruz Aineias, dedi Herophile. – Saçmalık. Ortalığı yakıp yıkan düşmandan kurtuldum ben. – Sunak ateşini söndürelim mi? Daha da mı kızdıralım tanrıları? – Bence hava hoş. – Aineias'ın tapınaktan çıktığını gördüm. Tartışma kimsenin dikkatini çekmedi. Kurbanlar akın akın geldi, görevimin gerektirdiği üzere törenlere katılıyordum, el hareketleri, işaretler, anlamsız sözcükler. Geceleyin Aineias, aşağıda, kente sığınanlara ayrılan barınaklarda kaldı. Ben, uyanık yatıyor ve Aineias'ın, yaşlı ve katı başrahibe Herophile'yle beni bir mi tuttuğu sorusuyla eziyet ediyordum kendime. Bizi ayıran şeyi, kendim –ve onun– için taşıyordum. Bunun dışarda kalan biri için çok az şey ifade etmesine şaşırdım sonradan. Öylesine gurur duyduğum farklılığın, içimde saklı tuttuğum itiraz hakkı karşısında erimesine şaşırdım. Bu onun için, Aineias için yeterli olamazdı. Benim için yeterli miydi peki?

Rüyasız geçen uzun, sıkıcı bir zamandan sonra, nihayet gece bir düş gördüm. Bu, hemen anlamlı bulduğum, pek anlamadığım, ama unutmadığım düşlerdendi. Tek başıma, tanımadığım bir kentte yürüyordum, Troya değildi bu, ama önceden görmüş olduğum tek kent Troya'ydı. Düşümdeki kent çok daha büyük ve genişti. Gece olduğunu biliyordum; ancak ay ve güneş aynı anda gökyüzündeydiler ve üstünlük mücadelesi içindeydiler. Kim tarafından bilmiyorum, hakem olarak çağrılmıştım oraya: İki gök cisminden hangisinin daha aydınlık parlayabileceği konusunda. Bu yarışta ters olan bir şey vardı, ama ne kadar kendimi zorlasam da bunun ne olduğunu bulamıyordum. Ta ki sonunda cesaretim kırılmış, sıkıntılı bir sesle, herkes en aydınlık parlayanın güneş olduğunu bilir ve görür deyinceye dek, "Phoibos Apollon!" diye haykırdı muzaffer bir ses ve aynı anda sevgili ay kadın Selene'nin yakınarak ufukta aşağı kaydığını gördüm korkuyla. Beni aşan bir yargıydı bu, ama sadece olanı söylediğim için nasıl suçlu olabilirdim.

Bu soruyla uyandım. Zorlama bir gülüşle, üstünkörü Marpessa'ya anlattım düşümü. O sustu. Kaç gün sürdü benden uzaklaşması. Sonra geldi, daha koyulaşmış, derinleşmiş gibi görünen gözlerini çevirdi bana ve şöyle konuştu: Düşünde en önemli olan, Kassandra, senin tamamen yanlış bir soruya yine de bir yanıt bulmak için gösterdiğin çabaydı. Yeri geldiğinde bunu anımsamalısın.

Kim söylüyor bunu? Kime anlattın düşümü?

Arisbe'ye, diye yanıtladı Marpessa, bu çok doğal bir şeymiş gibi ve ben sustum. Gizli gizli, düşümün ona, Arisbe'ye anlatılacağını mı ummuştum? Benim düşlerimin sorumlusu o muydu? Yanıtın bu sorularla çoktan verildiğini biliyordum ve içimde, savaşın ilk aylarının yol açtığı donukluktan sonra bir kıpırdanma hissediyordum. Yine ilkbahar geliyordu, Yunanlar uzun zamandan beri saldırmamışlardı; kalenin dışına çıktım, Skamandros kıyısında bir tepede

oturdum. Ne demekti bu: Güneş aydan daha aydınlık. Ayın daha aydınlık olmak gibi bir işlevi mi vardı? Bu soruları kim getiriyordu bana? Bu durumda, eğer Arisbe'yi doğru anlıyorsam, soruları geri çevirmeye hakkım vardı, hatta yükümlüydüm buna. Bir çember, beni saranların en dışındaki, çatladı, düştü üzerimden, diğerleri kaldı. Bir soluklanıştı bu, uzuvların rahatlaması, tenin tazelenmesiydi.

Yeni ay çıktığında Aineias geldi. Marpessa'nın görevi olduğu üzere odamın önündeki bölmede uyumayışı tuhaftı. Sadece bir an gördüm Aineias'ın yüzünü, kapının yanında yağ haznesi içinde yüzen ışığı söndürürken. İşaretimiz, yanağımdaki eli, elindeki yanağımdı, öyle de kaldı. Birbirimize neredeyse isimlerimizden başka bir şey söylemiyorduk, daha güzel bir aşk şiirini hiçbir zaman işitmedim. Aineias Kassandra. Kassandra Aineias. Benim saflığımla onun çekingenliği karşılaştığında bedenlerimiz çıldırdı. Dudaklarının sorularına bedenimin yanıtlarını, onun kokusunun bana hangi duyarlıkları bahşedeceğini aklımdan bile geçiremezdim. Ve gırtlağımdan çıkabilecek bütün o sesleri de.

Ancak Troya'nın ruhu Troya'da kalmamalıydı. Ertesi sabah, çok erkenden, bir grup silahlı adamla –kendi adamlarını, Dardanyalıları yanına almak için mücadele vermesi gerekmişti– malları Karadeniz sahillerine götürecek gemiye bindi; uzun bir zaman başka gemi gönderilmeyecekti. Sanıyorum ki –onu anlıyordum, hayır anlamıyordum– Aineias kalmaktansa gitmeyi istedi. Her şeye rağmen onu ve Eumelos'u aynı masada düşünmek zordu. Babama güven, diye tembihledi sıkı sıkı. Uzun aylar boyunca yitti yanımdan. Daha ağır geçiyor gibiydi zaman, yalnızca katılmak zorunda olduğum büyük ayinlerle ve teselliye fazlasıyla ihtiyacı olan halkın akın ettiği, kehanetlerin bildirildiği törenlerle bölünen zaman, zihnimde ancak solgun ve müphem bir iz bırakıyordu. Kardeşim Helenos ve Poseidon rahibi Laokoon –onurlu bir adam– en sevilen kâhinlerdi, yine de yay-

dıklarının boş laf olduğunu kendimden gizleyemiyordum. Daha ziyade benim isteksizliğim karşısında şaşıran Helenos, ısmarlama kehanetlerin olduğunu yadsımaya çalışmıyordu. Kim tarafından ısmarlanmış? Bu durumda: Saray tarafından, tapınak tarafından. Beni tedirgin eden neydi? Bu her zaman böyle olmuştu, kâhinler kendilerini görevlendirenlerin ve neredeyse tanrılar kadar tanrısal olanların ağzından konuşurlardı. Ne kadar enderdir –bunu en iyi benim bilmem gerekirdi– bir tanrının kendini küçülterek bizim ağzımızdan konuşması. Ama, tanrılardan akıl sorma ihtiyacını o kadar sık hissediyorduk ki. O halde, Helenos, Yunanların şehri en zayıf kapı olan Skai Kapısı'ndan bile hiçbir zaman alamayacaklarını söylediğinde, kime zararı olacaktı bunun. Ayrıca tarafsız konuşursak, gerçekten inanıyordu buna Helenos ve söyledikleri istenen etkiyi yapmış, Skai Kapısı'ndaki muhafızların daha da dikkatli olmasını sağlamıştı. Ya da Laokoon. Son kurbanın iç organlarından, ancak kraliyet ahırının on iki beyaz atından onunun Yunanların eline geçmesi halinde Troya için tehlike söz konusu olabileceğini okumuştu. Olacak şey değildi bu. Yine de kalenin içindeki sağ kanat –kraliyet ahırının bulunduğu yer– şimdi olağanüstü bir emniyet altına alınmıştı. Bütün bunlarda karşı çıkacağım ne vardı tanrı aşkına.

Hiçbir şey, diyebiliyordum sadece. Nasıl açıklamalıyım bunu? Helenos havai bir insandı ama sahtekâr değildi. Yaşıtım olan, yakışıklı Helenos karşısında her zaman severek aşağıdan aldım, üstündü benden. Neydi onu üstün kılan? Duyduğu inanç, kuşkusuz. Tanrılara mı inanıyordu? Hayır. Tanrılardan zorla sözlerini koparıp almakta haklı olduğumuza, iki kez haklı. Dünyanın aynen kendisinin haber verdiği gibi olduğunu söylerken iyi niyetle davranıyordu. Hiç kimse onu kuşkuya düşüremedi. Onda, Panthous'un ağız kıvrımına bu arada kazınmış olan o gülümsemenin gölgesi-

ni bile görmedim hiçbir zaman. Gördüğü sevgiyi, insanların çoğunlukla yapmaktan hoşlandıkları gibi kabulleniyordu; önemsemeden, olması gereken buymuşçasına kendisine ya da gördüğü sevgiye gereksiz yere yüklenmeden. Dikkati çekecek kadar iyi anlaşıyordu Hektor'la ve bir gün şaşırtıcı bir biçimde onun, Troya'nın şanını bütün çağlar boyunca temsil edeceğini bildirdi. Savaşın başından beri Hektor'un karısı olan sadık, evcil, gösterişsiz bir insan olan Andromakhe, gözlerini kanatasıya ağladı. Herkeste alışkanlık haline geldiği üzere, rüyalarını anlatmak için bana koştu. Fakat, dedi bana Andromakhe, Hektor düşünde, bir dişi köpeğin sıcak rahminden korkunç bir darlığı aşarak dünyaya getirildiğini ve anında, yalanan ve korunan küçük köpekçik olmaktan çıkıp bir aslana karşı dövüşen ve –yakıcı güneşin altında!– aslan tarafından alt edilip parçalanan yırtıcı bir erkek domuza dönüşmek zorunda kaldığını görmüş. Andromakhe, kocasının gözyaşları içinde uyandığını itiraf etti bana. Kahramanlaştırılacak insan değildi o. Tanrı aşkına Hekabe'den ricada bulunmalıydım Hektor için, en sevgili oğlu olduğunu herkes biliyordu.

Benim en büyük ağabeyim ne kadar da çocuk kalmıştı. Ona hanım evladı gibi davranan ve çocuk bırakan Hekabe'ye öfke duyuyor ve Hektor için kendini öne atmasını haklı ve yerinde görüyordum. Ankhises'i, Aineias'ın çok sevgili babasını Hekabe'nin yanında bulmak beni çok şaşırttı. Hiç kuşku yoktu, teselli bulmak için çağırtmıştı onu yanına annem Hekabe, Hektor için hiç ama hiçbir şey yapamadığından, Hektor'la İlk Kahraman yaratılıyordu. Hektor, "Karanlık Bulut"! Kardeşlerim arasında, savaşta öne atılmaya ondan daha uygun olan başkaları vardı. Ancak Eumelos, kraliçeyi en sevgili oğluyla vurmak istiyordu. Kendisini kahraman olarak ispat edemezse Hektor ve onunla birlikte annesi, kente alay konusu olacaklardı.

Kendisinden beklendiği gibi savaşa en önde atıldığında ise er veya geç düşecekti. Lanet olası Eumelos. Hekabe bana baktı ve konuştu: Lanet olası savaş. Susuyorduk, üçümüz de. Böylece, çok kişinin katıldığı bu suskunlukla karşı çıkışın başladığını öğrendim.

Ankhises. Ankhises burada olsaydı. Yanımda olsaydı, her şeye katlanabilirdim. Ne olursa olsun, herhangi bir şeyin katlanılmaz olduğu korkusuna izin vermezdi o. Evet, katlanılmaz şeyler olabilir. Ama daha yaşamadan korkmak niye! Niçin hayatı karmaşıklaştırmadan yaşamayalım ve mümkünse neşeyle. Neşe, ona uygun düşen sözcük buydu ve bunun nereden kaynaklandığını giderek anlıyordum: İnsanları anlayabiliyordu, öncelikle de kendisini ve bundan keyif duyuyordu, Panthous gibi nefret değil. Ankhises özgür bir insandı; hayır, Ankhises özgür bir insan. Kendi kötülüğünü isteyenler hakkında bile tarafsız düşünür. Örneğin Eumelos. Eumelos hakkında tarafsızca ve neşeyle konuşmak kesinlikle aklıma gelmezdi. Ondan korkmak ya da nefret etmek değil, onu anlamak ve onun için acıma duyabilmek. Eumelos'un kadını olmadığını düşünün bir kere en azından, demişti Ankhises. Evet – siz kadınlar bunun bir erkek için ne anlama geldiğini bilmezsiniz. Kendisiyle yatmaları için köle kadınlara baskı yapmak zorunda kalmasının. Bu durumundan duyduğunuz kötücül sevinci sezmesinin. Onun gibi bir adam çevresinde olup bitenleri mutlaka sezer. Tabii ki o da, hepimiz gibi, bir zamanlar kendisini iyi hissetmiş olduğu yere dönmek istiyor sadece: Yani eteklerinizin altına. Siz ise bunu yaptırmıyorsunuz ona. O zaman öç alıyor, bu kadar basit. Sizden biraz karşılık bulsa, iyileşir, kim bilir.

Nasıl da üstüne gitmiştik Ankhises'in. Yoksunluktan kaynaklanan kötülük mü? Hastalık ha? Demek iyileşebilir, öyle mi? Pekâlâ, bu Eumelos için geçerli değil belki, diye

kabul etmişti sonunda. Yine de şunda ısrar etti: Bu insan Troya'nın bir ürünü, tıpkı –nasıl desek– Kral Priamos gibi. Ankhises en dehşetli şeyleri gülerek dile getiriyordu, ama burada çok ileri gitmişti. Eumelos, diye bağırdım, sakat bir gelişim, kaza gibi bir şey, tanrıların bir dikkatsizliği, eğer varsa böyle bir şey. Tanrılar varsa. Oysa Priamos... Oysa Priamos, dedi Ankhises duygusuz bir sesle, Eumelos'a kendi görevlerini devretmekten başka bir şey yapmıyor. Yalan mı? Bu da mı sakat bir gelişimin ürünü? – Elbette. – Bir rastlantı o halde?

Söylenecek ne vardı ki? Ah, Priamos ve Eumelos'un birbirine ihtiyacı olan bir çift olduğunu kabul etmek nasıl da tüylerimi diken diken etmişti. Haftalarca uzak durdum Ankhises'ten, ta ki saray muhafızlığı Kraliçe Hekabe'nin kurul toplantılarına katılmasını engelleyinceye kadar. Şimdi, diye düşündüm bunu duyduğumda, şimdi altüst olacak sarayın dengesi ve yalnızca korkuyla değil, aynı zamanda kendimi kaptırmış olarak, artık kaçınılmaz hale gelen değişiklikleri heyecanla bekleyişime kendim şaşırdım. Hiçbir şey olmadı. Nefes nefese koştuğum Ankhises'in kulübesinde, görmeden, diye anlatıyordu annem Hekabe; bütün erkeklerin onu görmeden yanından geçerek kurula gittiklerini anlattı. Beni görmediler, oğlum Hektor da görmedi, dedi acıyla Hekabe. Yoluna çıktım. Bakışlarımla ölçtüm onu, nasıl bakabildiğimi bilirsiniz. Anlasana anne, dedi. Seni korumak istiyorlar. Artık, savaşın ortasında, kurulda konuşulması gerekenler kadın işi değil.

Kuşkusuz, dedi Ankhises: Çocuk işi olmaya başladılar artık.

Kendisini sıkan ne varsa onunla konuşuyordu şimdi Kraliçe Hekabe. Annemi ve Aineias'ın babasını böyle içli-dışlı görmek bana pek tekin gelmiyordu. Ama Hekabe'ye hak veriyordum: Her şey kolaylaşıyordu Ankhises'le, He-

kabe'ye değer veriyordu, kralın karısı olmasaydı bile verdiği değerin azalmayacağı görülüyordu. Bana ise çok sevilen ve önem verilen bir kız evlat gibi yaklaşıyordu, ancak ben kendim sözünü etmezsem oğlu Aineias'ın adını hiç anmıyordu. Neşesi gibi inceliğinin de dokunulmazlığı vardı. Yalnızca hareketli yüzüyle değil, yüksek, çıplak başıyla da duygularını dile getirebiliyordu. Onu babası gibi seven Oinone "Ağzı gülüyor, ama alnı kederli," derdi. Ya da ellerine bakmak gerekirdi, hemen her zaman bir parça ağacı işleyen veya en azından ona dokunan ellerine; bu arada gözleri, bu ağaç parçasında hangi özelliğin ya da biçimin gizli olduğunu anlamak için birdenbire dikkat kesilebilirdi. Hiçbir zaman kestirmedi bir ağacı, önceden onunla uzun uzun konuşmadan, önceden kendisinden aldığı bir tohum ya da sürgünü toprağa vererek yaşamının devamını sağlamadan. Ahşap ve ağaçlar üstüne bilinebilecek ne varsa hepsini biliyordu. Birlikte çömelmiş konuşurken yonttuğu ve sonradan bir nişane gibi hediye ettiği şekiller birbirimizi tanımak için birer işaret olmuştu aramızda. Bir eve girip de Ankhises'in bir yontusunu görürsen, insan veya hayvan, orada açık açık konuşabileceğini, her durumda, çok sakıncalı da olsa, yardım isteyebileceğini anlardın. Böylece, Yunanlar Amazonları kesmeye başladıklarında, Myrina'yı ve bazı yoldaşlarını, ön odasında Ankhises'imizin ağaçtan bir domuzunun, keçisinin ya da danasının durduğu kulübelerde saklayabildik. Kadınlar tek kelime etmeden onları ateşin yanına oturtuyor, üzerlerine bir giysi parçası atıyor, yanaklarını isle karartıyor, kadın işlerini hiç tanımayan ellerine bir çıkrık, bir kaşık tutuşturuyor, hatta en küçük çocuklarını döşekten alıp takip altındaki bu yabancıların kucağına oturtuyorlardı. Ankhises'in yontularından verdiği hiçbir aile, bizi düş kırıklığına uğratmadı, insanları tanıyordu. Dardanya Kapısı önündeki incir ağacının altındaki kulübesine de ancak ona uygun

insanlar geliyordu. Yine de herkesle konuşurdu, kendisini ziyaret etmek isteyen herhangi bir kimseyi geri çevirdiği görülmemişti. Briseis'i götürdüğümüzde Eumelos'un üstlerimizi aratan genç subayını, Andron'u da kabul etmişti. Bu benim sınırlarımı aşıyordu; Ankhises'in kendisini görmek için saraya gelmesine yol açmamak için onu sık sık kendi ziyaret eden Hekabe, Oinone, sütanne Parthena, Marpessa, hatta Arisbe bile bu adama orada rastlamalı mıydılar! Niçin olmasın, dedi Ankhises kılı kıpırdamadan. Başka yerde olacağına burada olsun. Konuşsana onunla. Neye mal olur ki senin için? Ölmedikçe hiçbir insanı yitirilmiş kabul etmemeli. Söylediklerini onaylamaksızın utandım. Görebildiğim kadarıyla tanrılarla bir alışverişi yoktu. Buna karşın insanlara inanıyordu. Söz konusu insan olduğunda, hepimizden daha genç oluveriyordu. Onun yanında, yaprak değiştiren ulu incirin altında başlamıştı hayatımızın özgür, içtenlikli bölümü; savaşın ortasında, bütünüyle korunmasız, giderek çoğalan tepeden tırnağa silahlılar sürüsünün ortasında. Bu arada gördüğüne inanamayan gözlerimin karşısında, sarayın sonsuza kadar süreceğini sanmış olduğum düzeni değişmekteydi, bir nehrin kendisiyle birlikte sürüklediği küçük odun parçalarının, saman çöplerinin ve otların daha güçlü olan akıntıya kapılması gibi. Güçlü olan akıntı kralın takımıydı, benim, kızının dahil olmadığı. Kralın adamları, gruplar halinde dolaşan, birlikte olduklarında düşündüklerini yüksek sesle söyleyen, kendilerini sürekli olarak saldırıya uğramış hisseden, kesinlikle yüksek sesle ortaya atılmış olmayan suçlamalar karşısında kendilerini savunmaları gerektiğine inanan ve bu tatsız davranışlarına uygun dili üreten işgüzar adamlar, ozanlar, yazıcılar bulan genç insanlardı. Kullandıkları kavramlardan biri "görünüşü kurtarmak"tı. Bir diğeri "tepki vermemek". Ankhises gülmekten ölüyordu. Ne demek ki bu! diye bağırdı. Sanki

insan görünüşü kurtaramazmış gibi. Ya da fark etmeden, her zaman gösterdiklerinin kendi asıl yüzleri olmadığını ele veriyorlar. Budalalar.

Gerçekten de. Her şey kolaylaşıyordu Ankhises'le. Çünkü incir ağacının yanından ne zaman uzaklaşsam, sıkıntıya düşüyordum ya da bana öyle geliyordu. Varlığımın bir bölümü, neşeli, dostça, önyargısız olan yanım orada kalıyordu, iç kalenin dışında, "onlar"la. Ankhises'in etrafındaki insanlara "onlar" diyordum, "biz" değil, biz dememe izin yoktu henüz. Kullanabildiğim sürece kullandığım "biz", müphem, sallantılı ve kırılgandı. Bu biz, babamı da içeriyordu, ama beni içeriyor muydu? Yine de babam Kral Priamos'suz bir Troya olamazdı benim için. Krala sadık, itaatkâr, uzlaşma saplantısına kapılmış yanım, her akşam zorla kaleye dönüyordu. Tutunduğum "biz" şeffaflaşıyor, zayıflıyor ve giderek belirsizleşiyordu, kendi benimi de hissedemez oluyordum bu yüzden. Ve bu arada diğerleri için kim olduğumun bilinmemesi kesinlikle söz konusu değildi, benim ne olduğum onlar için malumdu ve kesinlikle belirlenmişti, bir kâhin ve düş yorumcusu. Bir makam. Gelecekle ilgili kaygıların, kendi güçsüzlüklerinin altında ezildiklerinde bana geliyorlardı. Sevgili kardeşim Polyksene başlamıştı bunu yapmaya, sonra onu kız arkadaşları izlediler, onları onların kız arkadaşları. Bütün Troya düş görüyor ve düşlerini bana aktarıyordu.

Evet. Evet. Evet. Şimdi kendi kendime Polyksene'den söz edeceğim. Klytaimnestra beni yirmi kere öldürse bile giderilmesi mümkün olmayan o suçtan. Aineias ve benim aramdaki son isim Polyksene idi, aramızdaki son, belki de yegâne yanlış anlama. Polyksene yüzünden kendisiyle gitmediğimi düşünüyordu Aineias ve kalsam da artık ölmüş olan kız kardeşime bir yararım olmayacağına inandırmaya çalışıyordu beni. Ama bildiğim bir şey varsa o da buydu.

Onunla gitmeyi reddedişim üzerine –ki geçmişe değil geleceğe dönüktü nedeni– konuşacak zamanımız yoktu. Aineias yaşıyor. Öldüğümü öğrenecek, eğer sevdiğim insansa, niçin kendisini değil de kalmayı, tutsaklığı ve ölümü yeğlediğimi öğrenmeye çalışacak. Ölümüm pahasına reddetmek zorunda olduğum şeyin ne olduğunu belki bensiz de kavrayacak: Benimsemediğim bir rolü zorla oynamak zorunda kalmak.

Polyksene: Onun adı söz konusuysa, her zamanki gibi kaçamaklar, saptırmalar. O ötekiydi. Benim olamayacağım gibiydi. Bende olmayan her şeye sahipti. Benim için "güzel" diyorlardı, biliyorum, hatta "en güzel", fakat bu arada ciddiyetlerini koruyorlardı. O geçtiğindeyse hepsi gülümsüyordu; başrahip, köle ya da aptal mutfak yamağı bile. Onun kişiliği için bir sözcük arıyorum, başka türlü yapamam, yerine oturan bir kavramın, yani sözcüklerin, her kişiliği, her olayı saptayacağına, hatta öne çıkaracağına olan inancım beni aşıyor. Ama Polyksene söz konusu olduğunda elim kolum bağlanıyor. Onda farklı unsurlar bir araya gelmişti; cana yakınlık, yumuşaklık ve direnç; evet, hatta sertlik, onun varlığında kışkırtıcı, ama aynı zamanda çekici bir çelişki vardı, insanın ona zarar vermek pahasına dokunmak, korumak ya da çekip ondan almak istediği bir çelişki. O zamanlar hiç girmediğim çevrelerden arkadaşları vardı, araya mesafe koymazdı, kendi yazdığı şarkıları söylerdi onlarla. İyiydi o ve aynı zamanda kendisinin değil ama benim içimi gören kötücül göze de sahipti. Evet. Onu benimsemek kendimi yadsımamı gerektirdi, kolaylık göstermedi bana. Rahibe olduğumdan beri, o suskunluk yılından beri, sarayın âdetleri kız kardeşler için neyi gerektiriyorsa, öyle davranıyorduk birbirimize. Ne var ki ikimiz de biliyorduk yüz yüze gelmek, yüzleşmek zorunda olduğumuzu. Ve her birimizin bunu bildiğini de biliyorduk.

Her şeye karşın korktum sonradan. O, başka kimse kalmamış gibi o, Polyksene geldi bana düşlerini anlatmaya. Ve ne düşler. Çözümü olanaksız düğümler. Ve başka kimse kalmamış gibi ben yorumlamak durumundaydım onları. Bu sadece benden nefret etmesine yol açacaktı, zaten o da bunu ister görünüyordu. Dizginsiz, irdeleyen ve talepkâr bir bakışla anlatıyordu düşlerini bana. Kollarını, yaşadığı pislik çukurunun içinden kendisini deli divane eden bir ışık cismine doğru uzattığını görmüştü düşünde. Kim bu talihli, diye sordum, işi şakaya boğmak istercesine. Bir adı var mı? Evet, dedi Polyksene soğuk bir sesle: Andron.

Andron. Eumelos'un subayı. Dilim tutulmuştu. Lanet olası kâhinlik. Evet, dedim. İnsan düşünde neler görmez ki. Gün boyunca en son gördüğünü düşünde de görürsün. Bir anlamı yok bunun Polyksene. Pislik çukurundansa söz etmedim. O da etmedi. Hayal kırıklığına uğrayarak gitti. Tekrar geldi. Düşünde kendisini, uyanıkken nefret ettiği Eumelos'un subayı Andron'la en alçaltıcı şekilde birleşirken görmüştü. Ne oluyordu ona? Eh kardeşim dedim, mümkün olduğunca rahat olmaya çalışarak. Bence senin bir erkeğe ihtiyacın var. – Bir erkeğim var, dedi. Bir şey vermiyor bana. Kendi kendine işkence ediyordu. Nihayet benden öç alacakmışçasına nefret dolu, kendisinin söyleyemediği şeyi ifade etmemi istedi: İçinde, kendisinin de tanımadığı bir şeyin, bu kendini beğenmiş oğlancık için onu yanıp tutuşmaya zorladığını. Eumelos'un yanında haysiyetsiz bir hizmet görmekten başka hiçbir yolla adından söz ettirmeyi başaramayacak olan bu hiç için. Eumelos'tan tiksindiğini söyledi. Başlangıçta ona yardım etmiş olduğumu söyleyemem. Onun bağladığı düğümü gevşetmek yerine, anlayışsızlığımla daha da sıkılaştırıyordum. Kız kardeşim Polyksene'nin nasıl olup da en büyük zevki ancak kendisini en derin düşkünlük çamuruna bulaştırınca duyduğunu bilmek istemi-

yordum. Polyksene'nin düşlerinin bende uyandırdığı, doğal olarak kendisinin de fark ettiği ve tahammül edemediği küçümseme duygusuna karşı yapabileceğim bir şey yoktu. Şu Andron'la gizli bir ilişki başlatmıştı. Olacak şey değildi. Kız kardeşler arasında kimse, hiçbir zaman duyduğu eğilimi gizleme gereğini hissetmemişti. Derin ve kuşkulu bir huzursuzlukla izliyordum saraydaki durumu, sanki biri tutup tersine döndürmüşçesine öbür yüzünü gösteriyordu şimdi, sefih bir yüz. Olayların nasıl bir başka merkezde toplanan başka bir denge kazandığını gösteriyordu. Ve bunun altında gömülen kurbanlardan biriydi Polyksene.

Fakat, o zamanlar kavrayamadığım ve kavramak istemediğim, bazılarının kurban olmaya dışardan değil, kendi içlerinden hazırlanışlarıydı. İçimde her şey buna karşı ayaklanıyordu. Neden?

Şimdi gerçekten sessizlik hâkim oldu birden. Ölümün öncesindeki bu sessizlik için sonsuza değin müteşekkirim. Hiçbir şey düşünmek zorunda kalmayacak kadar benliğimi dolduran bu an için. Bu kuş için, sessiz ve uzak, gökyüzünü aşan ve neredeyse fark edilmez biçimde onu değiştiren, ama gökyüzünü tümüyle tanıyan gözüm yanılmaz: Akşam böyle başlıyor.

Zaman azalıyor. Bilmem gereken ne kaldı daha?

Kendi kendimi küçümsememek için Polyksene'yi küçümsemek zorunda kalmıştım. Olacak şey değil. Ama biliyorum, böyle bu. Eğer insanın ancak ölümden önce öğrenebileceklerini öğrenmek için değilse, ne için yaşıyorum başka? Sanırım Polyksene, tüm ölçülerin ötesinde, korkunç bir biçimde yıkıma uğradı çünkü kralın en sevdiği kızı o değil, bendim. Çünkü bu, benim gereğinden çok uzun yaşamama yol açan cümleydi. Cümle, doğru olmak zorundaydı. Dokunulmazlığı vardı. Kime açacaktı başka gizlerini, kâhin kız kardeşine değil de? Ne yararı olacak ona, ne yararı var bana, o zamanlar zayıflığımın eseri olarak bulduğum şu

cümleyi tekrarlamanın: Ben de bir insanım yalnızca. Ne demek bu "yalnızca"? Aşırı zorlanmaktaydım, bu doğruydu. O, Polyksene, benden çok fazla şey beklemişti, kendisinden çok fazla şey beklendiği için. Sözü uzatmayayım, Andron'la yatarken düşünde Kral Priamos'u görmeye başlamıştı. Önceleri nadir, ama sürekli aynı şekilde, sonraları daha sık, her gecenin sonunda. Onun taşıyabileceğinin üstündeydi bu, çaresizliği içinde bana geldi yeniden. Düşünde babası ona karşı zor kullanıyordu. Polyksene ağlıyordu. Düşleri karşısında kimsenin yapabileceği bir şey yoktu, ama sır tutmasını bilmek mümkündü. Bunu ona ima ettim. Sanırım hiddetten titriyordum. Polyksene yıkıldı. Ona baktım ve susmasını sağladım. Aineias'ı kabul edemediğim ve onun da kendiliğinden gelmediği zamanlardı. Ankhises'i ziyaret etmekten vazgeçtim. İçimde beni yiyen ve yöneten bir hayvan gizliydi, sonraları bunun adını buldum: Panik. Yalnızca tapınak civarında huzur bulabiliyordum.

Kendimi hararetle, dışarıdan böyle görünmeliydim, ayinlere verdim, rahibelik tekniklerimi mükemmelleştirdim, genç rahibelere koroda konuşmayı öğrettim, ki kolay bir iş değildi, büyük tören günlerindeki kutsal havanın, rahiplerin inananlar kitlesinden ayrılığının, büyük oyunda yönetici rolde olmanın keyfini çıkardım; basit insanların gözlerindeki hayranlığın ve inançlı ürkekliğin; görevimin bana sağladığı üstünlüğün keyfini çıkardım. Buna ihtiyacım vardı; aralarında bulunmaya, ama etkilenmeden. Çünkü tanrılara inanmaktan vazgeçmiştim bu arada.

Beni dikkatle gözleyen Panthous dışında kimse fark etmedi bunu. Ne zamandan itibaren kendimi inançsız olarak nitelemem gerektiğini bilemiyordum. Bu bir korku, bir ikrar gibi bir şey olsaydı, anımsayabilirdim. Ama inanç yavaş yavaş süzülüp gidiyordu benden, bazen bir hastalığın süzülüp gitmesi gibi, sonra günün birinde, sağlıklıyım artık, dersin kendine. Hastalık içinde tutunacak zemin bulamaz

artık. İnanç için de bu geçerli. İnanca zemin teşkil edecek ne kalmıştı ki. Aklıma gelen ilk şey umut, ikincisi korkuydu. Umut terk etmişti beni, korku hâlâ tanıdıktı. Fakat tek başına korku tutamaz tanrıları, tanrılar çok mağrurdurlar, onları sevmek de gerekir: Umudu olmayansa sevmez onları. O zamanlar değişmeye başlamıştı çehrem. Aineias yoktu, her zamanki gibi bir yerlere göndermişlerdi onu. İçimde olup bitenleri herhangi bir kimseye anlatmanın anlamsız olduğunu düşünüyordum. Bu savaşı kazanmak zorundaydık ve ben, kral kızı, giderek daha az inanıyordum buna. Saplanıp kalmıştım. Kiminle konuşacaktım ki bunu.

Bir de, görünüşe bakılırsa savaşın seyri beni haksız çıkarıyordu. Troya dayanıyordu. Bu fazla büyük bir laf, çünkü bir süre için düşme tehlikesi söz konusu olmamıştı. Yunanlar adaları ve uzağımızdaki sahil kentlerini talan ediyorlardı. Sağlam tahta barikatların ardında sadece birkaç gemi, çadır ve az sayıda muhafız bırakıyorlardı – imha edemeyeceğimiz kadar güçlü, bize saldıramayacak kadar zayıf. Umudumu yok eden, bu duruma alışılması oldu. Düşman kapısının önünde pusudayken bir Troyalı nasıl gülebilirdi? Ve güneş. Sürekli güneş. Phoibos Apollon, karanlık parıltısıyla, görkemli. Hep aynı yerler, aralarında ömrümün geçtiği. Tapınak. Tapınak korusu, bu yıl cansız, her zaman bahçelerimizi sulayan Skamandros kurumuş. Balçıktan kulübem, döşeğim, sandalye ve masa – tapınak hizmetlerinin beni o bölgeye bağladığı zamanlarki barınağım. Kaleye giden yol, hafif yokuş yukarı, refakatimde her zaman iki muhafız, beni iki adım mesafeyle izleyen ve ben yasakladığım için benimle hiç konuşmayan. Surlardaki kapı. Muhafızların seslenişi, her seferinde bir başka aptalca parola, yukarıdakiler tarafından budalaca yanıtlanan. Kahrolsun düşman! – Onu yok edelim! Bu tür şeyler. Sonra muhafız subayının bizi göz hapsine alışı. Kapının açılacağının işareti. Saraya giden hep aynı sıkıcı yol, evlerin ve işliklerin önünde hep aynı yüzler. Ve saraya

girdiğimde, hep aynı mekânlara açılan her zaman aynı koridorlar, yalnızca rastladığım insanlar giderek daha yabancı görünüyorlardı bana. Bir tutsak olduğumu nasıl gözden kaçırdığımı bugüne kadar hâlâ anlayabilmiş değilim. Zorunluluk altında çalıştığımı, tutsaklar nasıl çalışırsa. Uzuvlarımın artık kendiliğinden hareket etmediklerini; yürümenin, nefes almanın, şarkı söylemenin keyfini yitirdiğimi. Bunların hepsi için uzun vadeli bir karara ihtiyaç duyuyordum. Ayağa kalk! diye buyuruyordum kendime. Yürü şimdi! Ve hepsi nasıl da yoruyordu beni. Sevmediğim görevlerim içimdeki tüm sevinci yiyip bitiriyordu. Yalnızca düşman için değil, benim için de Troya zapt edilmez olmuştu.

Bu donuk bakışın içinden görüntüler geçiyordu. Çoğu isimsiz – isimleri hemen unuttuğum ve yenilerini öğrenmekte zorluk çektiğim zamanlardı. Birdenbire bir yığın ihtiyar insan çıkmıştı ortaya, ihtiyar erkekler. Onlara sarayın diğer zamanlarda ıssız uzanan koridorlarında rastlıyordum; mumyalar, kölelerin zar zor sürüklediği yarı kötürümler. Kurula gidiyorlardı. Sonra normalde birliklerin arasında olan erkek kardeşlerimi gördüm; Karanlık Bulut Hektor'u, her zaman benimle konuşan, nasıl olduğumu, kadınların, çok sevdiği Andromakhe'nin nasıl olduğunu öğrenmek isteyen, hepimizin güvenliğini dileyen Hektor'u. Ve Paris'i, ezik, eğreti gülümseyen, benliğinin bir kılıfı halinde yalnızca, ama her zamankinden keskin. Gaddarca davrandığını anlattılar bana – Yunanlara karşı değil; Troyalılara karşı, tehlikeli bir insan. Bir hatanın ardından diğerini tamir etmek zorunda kaldı, ömrü boyunca. Onu gözden çıkarmak gerekiyordu. (Evet, o zamanlar, karşılaştığım insanları, henüz ne olduğunu bilmediğim bir ihtimale karşı sınıflandırmaya başlamıştım: Bunu hesaba katabilirim, bunu değil. Ne için? Bunu bilmek istemiyordum. Sonradan, fazla yanılmamış olduğum ortaya çıktı.)

Ve Kral Priamos, babam. Bir olay başlı başına, benim için bir olay. Kırılganlaşıyordu. Tabiri buydu. Kralı temsil

etmek zorunda kaldığı ölçüde ufalanıyordu Kral Priamos. Büyük şenlikler sırasında Hekabe'nin yanında, şimdi onunkinden yükseğe alınmış olan yerinde kıpırtısız oturuyor ve kendisini öven şarkıları dinliyordu. Onu ve Troya'nın kahramanlıklarını öven şarkıları. Yeni ozanlar yetişmişti ya da eskiler, hâlâ tahammül görüyorlarsa eğer, güftelerini değiştirmişlerdi. Yenileri şatafatlı, çığırtkanca ve dalkavukçaydı, olacak şey değildi bunu yalnızca benim fark etmem. Çevreme bakıyordum; donuk suratlar. Kendilerini tutuyorlardı. İhtiyacımız var mıydı buna? Evet, diyordu, başkası olmadığı için yine zaman zaman konuştuğum Panthous. Bana bütün tapınakların başrahiplerine gönderilen son talimattan söz etti: Bütün törenlerin ağırlığı, ölen kahramanlardan yaşayan kahramanlara kaydırılacaktı. Sarsıldım. Bizim özduygumuz, inancımız, ölen kahramanların yüceltilmesine dayanıyordu. "Sonsuz" ve "ezeli" dediğimiz zaman onlara dayanıyorduk. Ulaşılmaz kabul ettiğimiz ululukları yaşantımızı sadeleştiriyordu. – Sorun buydu. Ancak ölümlerinden sonra ünlenmeyi umut edebilen mütevazı kahramanların, hiç de mütevazı olmayan Yunanlar karşısında, uygun hasımlar olduklarına inanıyor musun? diye sordu Panthous. Yaşayan kahramanlar için değil de ölenler için methiyeler düzmek ve böylece kaç kişinin ölmüş olduğunu teslim etmek akıllıca bir şey mi sence? – Fakat, dedim, bizi bir arada tutan temele düşüncesizce dokunmanın çok daha tehlikeli olduğunu görmüyor musunuz! – Ve tam da sen söylüyorsun bunu, Kassandra, dedi Panthous. Kendin hiçbir şeye inanmıyorsun. Tıpkı Eumelos ve her şeyde parmağı olan adamları gibi. Ya da farklılık nerede?

Soğuk bir tavırla haddini bildirdim. Yunan Troyalıyı mı kınamak istiyordu? Panthous'a ya da kendime onun haksız olduğunu nasıl kanıtlayabilirdim. Gece uyumadım. Baş ağrıları başladı. Hem inandığım neydi ki?

Şimdi, duyabilirsen eğer, duy Aineias. Sonuna varmadık henüz. Sana açıklamalıyım daha. Hayır, o zamanlarki tutumuna ilişkin hiçbir kaygı kalıntısı yok içimde, kendin oradayken bile, yanımda yattığında bile senin kendini çekmiş oluşunu, bunu anlıyorum, benim budalaca yeminlerimi artık dinleyemeyişini, şu bıktırıcı cümleyi: Ben de onların istediğini istiyorum! Yalnızca: Niçin karşı çıkmadın bana? Bu cümleyi, açıkça giriştiğimiz ilk gerçek ve çetin çatışmada Eumelos karşısında söyleyecek kadar kendimi unutmama niçin izin verdin?

Zavallı kardeşimiz Lykaon'un Akhilleus'a tutsak düşmesinden ve çok değerli bir bronz küp karşılığında Lemnos'un kindar kralına satılmasından –Kral Priamos'un altında ezildiği bir hakaret– sonraydı. Ve düşmanın bu utanç verici cüretkârlığına verilecek yanıtı bilen tek bir kişi vardı sanki kalede; Eumelos'tu bu adam. Dizginleri iyice sıkılaştırdı. O zamana kadar sadece kral evine dahil olanları ve memurları boğmuş olan güvenlik ağını bütün Troya'ya yaydı, şimdi herkes içindeydi. Karanlık bastıktan sonra iç kale kilit altına alınıyordu. Eumelos'un her emrinde, insanların üstünün arandığı sıkı denetimler getirildi. Denetim görevlileri için özel yetkiler.

Eumelos, dedim, mümkün değil bu. (Mümkün olduğunu tabii ki biliyordum.) – Peki niçin? diye sordu buz gibi bir nezaketle. – Böyle, Yunanlardan çok kendimize zarar vereceğimiz için. – Senden bunu bir kez daha duymak isterim, dedi. – O an korku bürüdü içimi. Eumelos, diye bağırdım yalvarırcasına, hâlâ utanıyorum bu yüzden: Fakat inanmalısın bana! Siz ne istiyorsanız benim istediğim de o sadece.

Sımsıkı birbirine yapıştırdı dudaklarını. Onu kazanmama imkân yoktu. Resmiyetle konuştu: Harika. O halde aldığımız önlemleri destekleyeceksin. – Bir budala gibi bıraktı beni orada. İktidarının doruğuna yaklaşmaktaydı.

Nasıl olup da bu denli zavallılaşmıştım. Eumelos'la –Eumelos'la!– günler geceler boyu süren bir iç diyaloğa kaptıracak kadar kendimi. Bu noktaya kadar varmıştı iş. Onu, Eumelos'u ikna etmek istiyordum. Ama hangi konuda! diye sormuştun bana Aineias, dilsizleşip kalmıştım. Sadece kendimizi kurtarmak için Akhilleus gibi olmamız gerekmediği konusunda, diyebilirim bugün. Kendimizi kurtarmak için Yunanlar gibi davranmak zorunda olduğumuzun hâlâ kanıtlanmadığını söyleyebilirim. Kanıtlanmış olsaydı bile! Kendi tarzımıza, kendi yasamıza göre yaşamak, salt yaşamaktan daha önemli değil miydi? Ama ben bunu kime anlatmak istiyordum? Ve doğru muydu zaten? Hayatta kalmak daha önemli değil miydi? Her şeyden önemlisi. Önemli olan tek şey. O halde Eumelos en uygun adam mıydı?

Ama ya soru çoktan başka bir biçim almışsa, yani şöyle: Hem düşmanın tavrını benimsemek hem de buna rağmen yok olmak?

Dinle, Aineias. Ah, anlasana beni. Bir kez daha kaldıramazdım bunu. Bazı günler yatağımda kalıyordum, biraz keçi sütü içiyor, pencereleri kapattırıp beynimi kemiren hayvanın aklına varlığımı getirmemek için hareketsiz yatıyordum. Marpessa, usulca oradan oraya dolaşıyordu; yalnız onun yapabildiği kadar yumuşak, alnımı, boynumu ovan Oinone'yi getiriyordu. Oinone'nin elleri artık soğuktu. Kış mı geliyordu?

Evet, kış geldi. Troya kapıları önünde büyük sonbahar pazarı kurulmuştu, bir pazar hayaleti. Satıcı kılığına girmiş Eumelos'un adamları, arada, hareketsiz, gerçek satıcılar. Alıcı kılığına girmiş Eumelos'un adamları, aralarında korkudan çaresiz, biz alıcılar. Kim neyi oynuyordu? Kuvvetli ekipler halinde, güvensiz, küstah Yunanlar. Kalabalıkta sıkışmış sürüklenirken, bir kuyumcu tezgâhında çok pahalı ve çok güzel bir kolyeyi gözünü bile kırpmadan satın alan Aga-

memnon'un yanında buldum kendimi tesadüfen. Ve aynısından bir tane daha alıp bana uzattı: Güzel değil mi? – Çevremizde sonsuz bir ölüm sessizliği. Sakin, neredeyse dostça konuştum: Evet, çok güzel, Agamemnon. – Beni tanıyorsun, dedi Agamemnon. – Nasıl tanımam ki. – Uzun zaman tuhaf bir biçimde baktı bana, bakışlarına bir anlam veremedim. Sonra yavaşça, sadece benim için anlaşılır biçimde konuştu: Bunu kızıma armağan edebilmek için hayatımı verirdim. O yok artık. Bir bakıma sana benziyordu. Sen al bunu. – Sonra takıyı bana verdi ve çabucak uzaklaştı.

Benim insanlarımdan hiçbiri asla bu takıya değinmedi. Zaman zaman taktım onu, hâlâ boynumda şimdi. Az önce diğer eşini Klytaimnestra'nın boynunda gördüm, o da kendisininkinin aynısını benim boynumda gördü. Aynı jestle ellerimiz takıya uzandı, birbirimize baktık, birbirimizi anladık, yalnızca kadınların birbirlerini anladıkları gibi.

Laf arasında sormuştum Panthous'a: Hangi kızı? – İphigeneia, dedi. – Peki doğru mu, onun hakkında anlatılanlar? – Evet, onu kurban etti. Emri ona sizin Kalkhas verdi.

Telaşla ve aptalca pazarlık ediyorlardı. İnanılmayacak olana inanıyorlardı. Yapmak istemediklerini yapıyor ve kendilerine acıyarak kurbanlarının yasını tutuyorlardı.

Yine bu korku.

Uzaklardaki topraklarımızdan gelen birlikler iç kaleye varmışlardı, şimdi sokaklarda sık sık kara ve esmer yüzler görülüyordu, her yanda kamp ateşinin çevresine çömelmiş savaşçılar vardı, kadınlarımız için yalnız başına yola düşmek tekin bir şey olmaktan çıkmıştı birdenbire. Doğru gözlemlendiğinde –ancak hiç kimse böyle görmeye cesaret edemiyordu– her iki tarafın erkekleri de kadınlarımıza karşı ittifak içine girmiş gibiydi. Kadınlar, cesaretlerini yitirmiş, evlerin kışlık bölümlerine, korlanan ateşin başına, çocuklarının yanına çekiliyorlardı. Tapınakta, çalınan hayatlarının yerine tanrımız Apollon'un geçmesini bekledikleri için hiç de hoşu-

ma gitmeyen bir hararetle yakarıyorlardı. Artık dayanamıyordum. Rahibe elbisesinin koruyuculuğu altında yine Ankhises'e gittim. Uzun bir aradan sonra tekrar ona gittiğimde ziyaretlerime hiç ara vermemişim gibi olurdu hep, yine öyle oldu. Gerçi tanımadığım birkaç genç kadın hiçbir kırılganlık göstermeden, çok doğalmışçasına kalkıp gittiler, yine de acı vericiydi bu. O sıralar Ankhises şu büyük sepetleri örmeye başlamıştı, herkes bunu bir tuhaflık olarak görüyordu; fakat Aineias, yollarda olduğunuz şu dönem nerede saklayacaktınız erzakınızı, öylesine hafiflemiş olan babanı böyle bir sepet olmasaydı nasıl taşıyacaktın.

Böylece, sazları örmekten vazgeçmedi konuştuğumuz sürece. Her zaman kıyıda kalmış konulardan başlıyorduk konuşmaya. Her zaman, İda Dağı'nın o kanıma işleyen şarabını sunuyordu bana ve kendi pişirdiği arpa pidesinden. Eumelos'la olan konuşmayı kelimesi kelimesine anlattım ona.

O zaman ayağa fırladı, çıplak başını arkaya attı ve gülerek haykırdı: Evet! Buna inanırım! O hergele bunu istiyor!

O ne zaman gülse, onunla birlikte ben de gülerdim. Her şey kolaylaşmıştı şimdiden, ama en önemlisini daha anlatmamıştı Ankhises. Bana bir şey açıkladığı zamanlar "kızım" diye hitap ederdi. O halde, kızım, iyi dinle şimdi. Eski bir pabuç için diğer teki nasıl gerekliyse, Eumelos için de Akhilleus öyle. Ama bunun ardında ilkel bir manevra, Eumelos'un sana son derece adi bir masumiyetle aşıladığı bir düşünce hatası var. Ve bu ancak onun zayıf noktasına basmadığın sürece işler. Yani: Önce koşullarını yaratmak zorunda kaldığı şeyi varsayıyor: Savaş. Savaşın koşulları yaratıldığında ise bu savaşı veri kabul edip bundan tek bir çıkış yolu olduğunu varsayıyor: Zafer. Sonra ne yapabileceğini zaten düşman dikte ediyor. O zaman kapanın içindesin artık, çifte bela, Akhilleus ile Eumelos arasında seçim yapmak durumundasın. Akhilleus'un Eumelos'a ne kadar uygun düştüğünü gör-

müyor musun, kızım! O canavardan daha uygun bir hasım dileyemezdi kendine!

Evet, evet, görüyordum. Ankhises'e müteşekkirdim, geliştirmeyi bana bıraktığı düşünceleri bir sonucu ulaştırdım. Demek, daha "savaş" adını almadan, başlangıçta direnmek gerekirdi belaya karşı. Eumelos'un yükselmesine izin vermemek gerekirdi. Kim vermeyecekti peki? Kral. Babam Priamos. İkilemden kurtulamamıştım. Eumelos'un yerine Kral Priamos geçmişti. Ve ikilemin içinde korku çöreklenmişti.

Korkuyordum, Aineias. Hiçbir zaman inanmak istemediğin şey buydu. Korkunun bu türünü hiç tanımadın ki. Benim bir korku belleğim var. Bir duygu belleğim. Geri dönüşlerinde, olaylar hakkında beklediğin bilgileri sana veremediğim için ne kadar sık gülmüştün. Kim kimi hangi yöntemlerle öldürdü, hiyerarşide yükselen kim, düşen kim, kim kime âşık oldu, kim kimin kadınını elinden aldı – bunları başkalarına sormak zorunda kalırdın. Bunları ben de biliyordum tabii, sorun bu değildi. Olaylara fazla karışmayan biri daha fazlasını öğrenir. Yine de isteğim dışında belleğim bu olayları gerektiği kadar ciddiye almıyordu. Sanki gerçek değillermiş gibi. Yeterince gerçek değillermiş gibi. Sanki gölge olaylarmış gibi. Ya da nasıl açıklamalıyım sana. Bir örnek vereyim: Polyksene.

Ah, Aineias. Sanki gerçekmiş gibi karşımda görüyorum her çizgisini Polyksene'nin yüzünün, o yüzde talihsizlik yazılı – neden yalnızca bunu görüyorum. Ve içimde, durumunun kötüye gitmesinin kaçınılmaz olduğu korkusunu uyandıran sesinin her perdesini duyuyorum. Bu içimde öylesine sık, onun ellerini tutarak gördüklerimi yüksek sesle haykırma dürtüsü uyandırdı ki. Kendimi nasıl zorla tuttum. Korkunun bu kesinliği karşısında kaslarım nasıl da gerildi. İkizlerin doğumunun neden o kadar zor olduğunu bana kimsenin anlat-

masına gerek yok. Kaslarım katılaşmıştı. Başka gerçeklerin, yalnızca benim için hissedilir biçimde, somut nesneler dünyamızın içine sızdığı o noktayı, bedenimle örtüyormuşum gibi bir duygu içindeydim. Birbirimizi anlamamızı sağlayan beş duyu, bunu niçin inkâr etmemiz gerektiğini kavramaya yetmiyordu.

Kelimeler. O deneyimle ilgili olarak aktarmaya çalıştığım her şey sözü dolandırmaktan ibaretti, hâlâ da öyle. İçimden konuşan şeyi tanımlayacak bir kavram bulunmadı henüz. Onun ağzıydım ben, isteğim dışı. Aklıma düşürdüklerine ses vermem için önce beni dize getirmesi gerekiyordu. Benim "gerçeği" söylediğimi, sizin buna kulak vermek istemediğinizi – bunları yayan düşmandı. Kötülükten değil, ötesini onlar da anlamıyorlardı. Yunanlar için gerçek ya da yalan, doğru ya da yanlış, zafer ya da yenilgi, dost ya da düşman, yaşam ya da ölüm vardır yalnızca. Görülebilir, işitilebilir, koklanabilir, dokunulabilir olmayan mevcut değildir. Katı ayrımları arasında ezdikleri diğeriydi, üçüncüsü, onların kanısına göre zaten mevcut olmayan, kendini kendi içinden sürekli yeniden üretmek gücünde olan, gülümseyen canlı, bölünmemiş olan, yaşamdaki can, candaki yaşam. Bir defasında Ankhises, kendini başkasının yerine koyabilme yetisine sahip olabilmek Yunanlar için demirin keşfinden daha önemli olurdu, demişti. İyi ve kötü gibi demirden kavramları yalnızca kendilerine ilişkin olarak değil, aksine, örneğin bizi de içerecek biçimde algılayabilmeleri daha önemli olacaktı kendileri için.

Bunlara ilişkin hiçbir şey aktarmayacak ozanları.

Peki ya onlar –ya da biz– bunları aktaracak olsaydık? Sonucu ne olurdu? Hiçbir şey. Ne yazık ki ve iyi ki hiçbir şey. Etkileme gücü olan türkü değil, emirdir. Benim cümlem değil bu, Penthesileia'nın cümlesi. Bendeki "çalım" olarak tanımladığı şeyi küçümsüyordu. Onların mızrakları karşı-

sında senin düşlerin! Uğursuz, talihsiz bir gülümseyişi vardı. Bunu ona kanıtlayabilmeyi ne kadar isterdim. Eğer mızraklar cephesinde herhangi bir hak var idiyse, haklı çıktığı söylenebilir. Çok geç, bir kez daha, çok geç kavradım; bu haksızlığı tüm gözler önünde en uç noktasına vardırmak için onun kendini, hayatını, bedenini ortaya koyduğunu çok geç kavradım. İçinde yaşadığı bir umutsuzluk uçurumuydu.

Bir gün, tam benim görevli olduğum sırada Hekabe ve Polyksene tapınağa geldiler. Her zamanki gibi Athena'ya, tapınağı şehrin içinde çok daha elverişli bir yerde bulunan koruyucu tanrıçamıza değil de, Apollon'a adakta bulunmak istemeleri tuhaftı. Adaklarının ne için olduğunu –tarlalarımızın ürünleri– bana söylemediler, sadece birbirleriyle mutabık olduklarını gördüm ve yüreğim sıkıştı. Tanrıdan bulundukları rica –bunu çok sonraları öğrendim– doğaya o kadar aykırıydı ki, bunu bir tanrıçaya değil, ancak bir erkek tanrıya aktarabilirlerdi: Apollon'dan istedikleri, gebe olduğundan korkan Polyksene'yi bu durumdan kurtarmasıydı. Hâlâ vazgeçemediği Andron'dan bir çocuğu olsun istemiyordu. İçinde yaşadığı ikilem niçin o anda, kırılganlığın yakaran ifadesi olarak belirdi yüzünde? Hayvan Akhilleus'un bu ifadeyi görmesi niçin gerekliydi? Akhilleus içeri girdiğinde soluğum tıkandı. Bu tapınağın –bence ne yazık ki– Yunanların da tanrılarına tapınabileceği tarafsız bir yer olarak kabul edilmesine karar verilmiş olmasına rağmen Akhilleus, burada, kardeşim Troilos'u öldürdüğünden beri Apollon'dan uzak durmuştu. Ve böylece, hayvan Akhilleus geldi ve kız kardeşim Polyksene'yi gördü ve ben her tarafa hâkim olan sunak yerinden onun Polyksene'yi gördüğünü gördüm. Kardeşimiz Troilos'a ne kadar da benziyordu. Akhilleus, iyi tanıdığım dehşet verici bakışlarıyla nasıl da yutuyordu onu. Polyksene, diye fısıldadım ve yere yığıldım sanırım. Kendime geldiğimde Herophile, kösele yanaklı ih-

tiyar, yanımda çömeliyordu. Kayıp o, Polyksene kayıp, dedim. – Ayağa kalk Kassandra, dedi Herophile. Kendine gel. Bırakma kendini. Düş görme zamanı değil şimdi. Akacak kan damarda durmaz. Olacağı önlemek bizim harcımız değil. Hadi büyütme olanları.

Tapınağımız birdenbire büyük ilgi gören bir yer haline gelmişti. Beklenen karşılaşmayı hazırlamak için ikinci dereceden aracılar burada buluşuyorlardı. Troyalı Hektor, Yunan kahramanı Akhilleus'la karşılaşacaktı. Her kelimenin rahatça işitilebildiği sunağın arkasındaki bölmede duruyordum. Duyduklarım bildiğim şeylerdi: Yunan kahramanı Akhilleus, Troya Prensesi Polyksene'yi istiyordu. Panthous'tan, Yunanlarda babaların ve ağabeylerin, kızlara, kız kardeşlere baskı uyguladıklarını öğrenen Hektor, görünürde Akhilleus'un isteğini kabul edecekti, kararlaştırılan buydu: Eğer Akhilleus, Yunan kampının planlarını bize verirse, Hektor kız kardeşini ona teslim edecekti. Kulaklarıma inanamıyordum. Troya daha önce hiçbir zaman hasmından kendi tarafına ihanet etmesini istememişti. Kızlarından hiçbirini böyle bir bedel karşılığında düşmana satmamıştı. Polyksene'nin öylesine bağlı olduğu şu Andron, Hektor'un arkasında hareketsiz duruyordu. Ve kutsal yerden korkmadığını kanıtlamış olan hayvan Akhilleus, bu ikisinin gırtlağına sarılmadı. İlk savaşçı çemberinin tapınağı nasıl sımsıkı kuşatmış olduğunu sezmiş miydi? Sanmam. Konuşulanlar üzerinde düşüneceğini söyledi. Ancak, Polyksene'yi bir kez daha görebilmesine izin vermelerini istiyordu. Kardeşimiz Hektor, tuhaftır ki, o anda buna yanaşmak istemedi. O zaman, berrak sesiyle Andron araya girdi. Neden olmasın ki! dediğini duydum. Ah, kız kardeşim, diye düşündüm, onu işitebilseydin, senin şu hiçbir şeye faydası olmayan yakışıklını. Polyksene'nin akşam Skai Kapısı yanında surların üzerinden kendisini gelecekteki sahibine göstermesi kararlaştırıldı.

Polyksene'den kendisini göstermemesini istedim yalvararak. Neden olmasın ki, dedi, Andron'un dediği gibi. Bunu yapmamak için bir gerekçesi yoktu. Bu kadarı fazlaydı ama! Yapmak için gerekçen var mı ki! Yoksa bu hayvanı seviyor musun? Bunu da mı yapacaktın? Ağzımdan kaçan bu cümleden dolayı kendimi hiçbir zaman affedemedim. Kız kardeşimi benden ulaşamayacağım kadar uzaklaştıran bu cümleden dolayı. Bunu hemen anladım, yüz ifadesi değişmişti, çok uzaklardaydı. Ben, panik içinde ellerine sarıldım, özür diledim, aklım başımdan gitmiş gibi konuşarak ikna etmeye çalıştım onu. Faydası yoktu. Akşam olduğunda, o yeni uzak gülümseyişiyle surların üzerinde duruyor ve aşağıya, hayvan Akhilleus'a bakıyordu. Öküz gibi dikmişti gözlerini Akhilleus. Neredeyse salyaları akacaktı. O zaman kız kardeşim Polyksene ağır ağır göğüslerini açtı, bu arada –her zamanki gibi uzak– bize bakıyordu: Sevgilisine, kardeşlerine. Ben, yalvarırcasına yanıtladım bakışını. Hey Hektor, diye böğürdü aşağıdan boğuk sesiyle hayvan Akhilleus. Duyuyor musun beni! Anlaşmamız geçerlidir.

Geçerliliğini gösterdi de. Kız kardeşim Polyksene, aylarca Troya'nın en hayranlık uyandıran kadını oldu. İstediği buydu. Kendi kendisini mahvederek yakınlarını cezalandırmak: Savaşın yol açtığı eylemler hilkat garibeleriydi. Polyksene, göğüslerini Yunana gösterdiği sırada Andron'un çocuğunu bir kan pıhtısı halinde düşürmüştü. Zafer duygusu içinde, utanmaksızın açıkladı bunu. Özgürdü, özgür. Hiç kimse, hiçbir şey tutamazdı onu.

Durum buydu.

Ankhises'e gittim. Orada karşılaştığım insanlar bu kez gitmediler. Tahminim doğruydu: Yunan kampından köle kadınlar burada bizim şehrimizin kadınlarıyla buluşuyorlardı. Ayrıca neden olmasın. Artık kolay kolay şaşırmıyordum. En azından öyle sanıyordum. Yine de şaşırttılar beni

sonradan. Akhilleus'un Yunanların yanında savaşı sürdürmeyi kesinlikle reddettiğini duyduk. Demek ki sözünü tutuyordu. Polyksene bakışlarını benden kaçırdı. Yunan kampında veba görülmüştü, bunu tanrı Apollon'un gönderdiğini iddia ediyordu kâhin Kalkhas. Büyük Agamemnon'un kendi mülkiyeti olarak kabul ettiği küçük bir köle kız, tesadüfen o da bir kâhin olan babasına geri verilmeliydi. Buna karşılık Agamemnon için bir ikame bulmak gerekiyordu: Briseis, bizim Briseis, onca zaman kendisini keyfince kullanmasına izin verilen Akhilleus'un elinden alınarak kuşkusuz babasının da katkısıyla büyük donanma kumandanı Agamemnon'a verildi. Köle kızlar, Agamemnon'un onu özel bir çadırda tuttuğunu söylüyorlardı. Yanına gitmiyordu, ne gece ne gündüz. Briseis'i ziyaret eden tek erkek, artık iyice yaşlanmış olan babası Kalkhas'tı. Briseis'in durumunun nasıl olduğunu sormaya cesaret ettiğimde, yanıt sadece uzun, dilsiz bir bakış oldu.

Buz kestim, bedenimin en son zerresine kadar dondum. Ankhises, ne durumda olduğumu anlamış gibiydi. Aineias geliyor, dedi alçak sesle. Biliyor muydun? O zaman kan hücum etti yüzüme sımsıcak. Aineias geliyordu. Gemisi kurtulmuştu. Yeniden hayata döndüm. Ne var ki Aineias sıkıntılıydı. Onu da savaşın içine çekmişlerdi iyice. Askeri destek umudu verdi bize. Yunanları oyalayarak zaman kazanmak gerekiyordu. Yunanlar ve bizim erkeklerimiz arasında ikili mücadeleler düzenlendi, aslında Yunanların kabul ettikleri kurallara uygun savaş müsabakalarıydı bunlar. Tüm Troya surların üzerinden Hektor'umuzla Büyük Aias arasındaki müsabakayı izledi, gerçek bir keyifti bu, çünkü Hektor'un sıkı antrenmanlarının işe yaradığını gördük. Karanlık Bulut Hektor herkesle boy ölçüşebilecek bir savaşçıydı. Hekabe bembeyaz bir yüzle uzaklaştı. İki kahraman silahlarını değiş tokuş ettiler, surların üstündeki budalalar da alkışladı-

lar. Uğursuzluk getiren silahlar. Aias'ın kılıç askısını hayvan Akhilleus, Hektor'u iç kalenin çevresinde sürüklerken onu bağlamak için kullandı. Ve Hektor'un kılıcını, Büyük Aias bir delilik nöbetinin pençesinde kendini öldürürken kullandı.

Her şey ellerimizin arasından kayıyor ve karşımıza dikiliyordu. O zaman onlara abartılı anlamlar yüklüyorduk. Hektor için nasıl büyük bir ihtişamla kılıç, mızrak, zırh ve kalkan hazırlanmıştı. Sadece en iyi değil, en güzel silahlara layıktı o. Bir keresinde ona silahların yapıldığı demircinin kapısında rastladım, havada ilkbahara benzer bir şeyler vardı. Eumelos'un peşimizdeki adamlarına aldırmadan yaklaştı bana. Bazen tek bir konuşma dahi yeterlidir. Bir süredir beni gözlediği anlaşıldı. Benden uzaklaşır gibi bir halin var kardeşim dedi, sesine hiçbir suçlayıcı tını katmadan. Ama nereye doğru uzaklaştığını biliyor musun? – Uzun zamandan beri hiçbir soru beni böyle etkilememişti. Hektor. Sevgili kardeşim. Artık çok fazla yaşamayacağını biliyordu. Bunu bildiğini biliyordum. Ne söyleyebilirdim? Troya'nın artık Troya olmadığını söyledim ona. Bununla nasıl baş edeceğimi bilemediğimi. Kendimi kapana kısılmış, yaralı bir hayvan gibi hissettiğimi, bir çıkış yolu göremediğimi söyledim. Ne zaman Hektor'u düşünsem o gün dayanmış olduğum duvarın kenarını sırtımda hissediyorum ve toprağa karışan at gübresi kokusunu duyuyorum. Kolunu omzuma attı, beni kendisine yaklaştırdı. Küçük kız kardeşim. Her zaman böyle dosdoğru. Her zaman yüksekten. Belki de böyle olmak zorundasın, seni böyle kabullenmemiz gerekiyor. Ne yazık, erkek değilsin. Savaşa katılabilirdin. İnan bana, böylesi daha iyi bazen. Hangisinden daha iyi? – Gülüştük.

Bunun dışında bakışlarımızla konuştuk. Birbirimizi sevdiğimizi söyledik. Vedalaşmak zorunda olduğumuzu. Erkek olmayı, sevgili Hektor bir daha hiçbir zaman iste-

medim. Sık sık, kadın olabildiğim için teşekkür ettim insanların cinsiyetini belirleyen güçlere. Senin, ikimizin de bildiği gibi, düşeceğin gün yanında olmak zorunda olmadığım için, en yakın arkadaşı Patroklos bizimkiler tarafından öldürüldükten sonra hayvan Akhilleus'un yine sanatını göstermeye başladığı kıyım meydanından uzak kalabildiğim için. Çelişkili haber! Polyksene'nin kurtulduğu anlamına gelmiyor muydu bu aynı zamanda? Oyunun dışında kaldığı anlamına? Akhilleus'un kölesi olan kız bozuk bir yüzle geldi Ankhises'e: Briseis'i, Briseis'imizi, hınç içindeki Akhilleus'un gönlünü almak için Agamemnon, kendi eliyle ona geri götürmüştü. Briseis'in durumu kötüydü. Kız ağlıyordu. Hayır, artık geri gitmeyecekti. Onunla ne istersek yapabilirdik. Arisbe, sevecen Oinone'ye bir işaret verdi. Saklanmak isteyen bu genç köle için mağaralardaki bağımsız hayat başladı. Bir sonraki yaz onu tekrar gördüm, başka bir insandı. Ve ben de hazırdım, içimde çaresizlik, acı ve kederle onca zamandır kıpırdanan o başka insan olmaya. İzin verdiğim ilk duygu uyanışı, Akhilleus'un kölesi olan kız Oinone'ye sıkıca sarılmış neresi olduğunu bilmediğim bir yere giderlerken duyduğum kıskançlık sızısıydı. Ya ben? Beni de kurtarın! diye bağıracaktım neredeyse arkalarından. Ama yaşamam öngörüleni henüz yaşamamıştım. Hektor'un savaş alanına gittiğini ve düştüğünü bildiğim, soğuk terler içinde söğüt döşeğimde geçirdiğim günü daha yaşamamıştım.

Olayın nasıl cereyan ettiğini bilmiyorum, bu konuda hiç kimse benimle konuşamadı, orada bulunan, ancak kendisi için endişe duymadığım Aineias bile. En derinlerde, içimin en derinlerinde, ruhla bedenin daha ayrışmadığı ve hiçbir sözcüğün ve düşüncenin erişmediği yerde Hektor'un savaşması, yaralanması, inatçı direnişi ve ölümüyle ilgili her şeyi öğrendim. Hektor'dum ben. Bunu söylemek fazla değil, çünkü onunla bağlantı içindeydim demek çok az olacak.

Hayvan Akhilleus, kılıcını ona, bana sapladı, yaralı bedenin(m)i, Aias'ın kılıç askısına dolayıp defalarca sürükledi kalenin çevresinde. Hektor'un ölüyken geldiği çiğ et yığını haline ben canlıyken geldim. Hissizleştim. Annemin çığlığı, babamın iniltisi: Uzakta. Priamos, cesedi vermesini rica etmeli miydi Akhilleus'tan? Neden olmasın ki. Babamın, beni hâlâ ben olsaydım sonsuza kadar etkileyecek biçimde geceleyin gidişi. Uyuyan Akhilleus'la karşılaştığında ona bir türlü saldıramayışı biraz olsun etkiledi beni. Sonra, kılım kıpırdamadan surların üzerinde, Skai Kapısı'nın yanındaki bildik yerde durdum yeniden. Aşağıda terazi. Bir kefesinde, bir zamanlar kardeşimiz Hektor olan çiğ et kütlesi, diğerinde Hektor'un katiline vermek için tüm altınımız. Savaşın en sert ya da en uç noktasıydı bu. İçimin soğukluğu. Ölü gibi yerde yatan Andromakhe. Ve Polyksene'nin duruma uygun düşen çehresi, kendi yıkımından duyulan haz. Nasıl küçümseyerek fırlattı bileziklerini ve boyun süslerini, Hektor'un cesedinin ağırlığından biraz daha eksik kalan altın yığınının üstüne. Büyük bir hızla öğreniyorduk. Ölüleri altınla tarttıklarını bilmezdik. Ancak başka türlüsü de mümkündü: Ölü bir erkeği canlı bir kadınla değiş tokuş etmek. Akhilleus, yukarıya doğru bağırarak söyledi bunu Priamos'a: Hey Kral! Güzel kızın Polyksene'yi ver bana, altının sana kalsın.

Polyksene'nin gülüşü. Ve kralın aceleyle Eumelos ve Andron'la konuştuktan sonra verdiği yanıt: Menelaos'u Helena'dan vazgeçmesi için ikna et, kızım Polyksene'yi al.

O günden itibaren rüya görmedim, kötü bir belirti. O gün ve onu takip eden gece, rüyaların, kötü olanlarının da ürediği o parçam tahrip oldu. Hayvan Akhilleus, dışımızdaki ve içimizdeki her geçidi kapalı tutuyordu. En sevdiği Patroklos'un cesedini yaktırdığı gece, hayvan Akhilleus tutsaklardan on ikisini, en soylularını kurban olarak kestirdi, aralarında da Hekabe ve Priamos'un iki oğlu. O gece tanrı-

lar bizi terk etti. Bir hayvanın çığlığı on iki kez. Annemin on iki kez etime gömülen tırnakları. Sonra on üç tane cenaze ateşi parladı, on iki küçük ve biri olağanüstü büyük, siyah gökyüzüne karşı korku veren kızıl kor. Sonra yanık et koktu, rüzgâr denizden esiyordu. Kor halindeki demir on iki kez içimizde, acının, sevginin, yaşamın, düşlerin geldiği yeri dağladı. İnsanı insan yapan adsız yumuşaklık. Hekabe benden çözüldüğü anda yaşlı bir kadındı, çöküк yanaklı, beyaz saçlı. Andromakhe, köşede titreyen bir yığın. Polyksene bir kılıç gibi keskin ve kararlı. Priamos, krallığın her türlü varlığından uzak, hasta bir ihtiyar.

Troya karanlıkta ölüm sessizliğiyle uzanıyordu. Savaşçılarımızdan bir grup, kardeşimiz Paris'in komutası altında Yunan tutsakların korkuyla titreyerek yan yana çömeldikleri iç kaledeki zindanlara daldı. Hizmetçi kızlardan biri beni çağırdı. Çürüme, dışkı ve ter kokan mahzene girdim. Titreşen sessizlikte Troyalılar ve tutsak Yunanlar karşı karşıya duruyorlardı, aralarında bir adımlık uçurum, uçurumun üzerinde Troyalıların keskin bıçakları. Aralarındaki o dar geçide girdim üzerimde rahibe giysim olmaksızın, Yunanların sıcak soluklarına ve Troyalıların soğuk bıçaklarına sürtünerek o mesafeyi bir duvardan diğerine adım adım kat ettim. Çıt yok. Ardımda Troyalıların bıçakları indi. Yunanlar ağlıyorlardı. Nasıl seviyordum memleketimin insanlarını.

Kapıda Paris önüme çıktı. Demek sen, rahibe, adamlarımın yapılana aynıyla karşılık vermelerine izin vermiyorsun.
– Hayır, dedim.

Bana kalan neredeyse tek sözcük buydu.

Panthous, sözcüklerin maddi sonuçlara yol açabilecekleri konusunda uyardı beni. Hayır'ın toparlayıcı, evet'in çözücü bir etkisi vardı. Nasıl oluyordu bu, niçin izin veriyordum, neden Aineias da bunca zaman uzak kalıyordu, Panthous yeniden yaklaştı bana. Birbirimize artık taham-

mül edememize rağmen. Nedensiz bir öfkeye kapılmama yetiyordu onu yalnızca görmem bile – zayıf, rahip esvapları içinde büzülmüş ve üzerinde o kocaman kafa. Hep o alaycı sırıtış. Korkunun kokusunu yayan insanları sevmiyordum. Panthous, küçümsemeyle karışık acımayı kaldıramıyordu. Ben fark etmeden ilkbahar gelmişti yine. Akşam Apollon Tapınağı'nın korusunda zeytinlerin altında duruyorduk. Panthous'un yalnızca tapınak civarında görünmesi dikkatimi çekmişti. Evet, dedi, o çalılıkların ardında vahşi bölge başlıyor. Tehlike. – Dikkatle inceledim onu. Hangi hayvana benziyordu şimdi. Tehlike içindeki bir kokarcaya. Korkudan dudakları dişlerinin üstünde tiksinmiş gibi gerilen ve bu arada köpekdişleri ortaya çıkan, korktuğu için saldırıya geçen bir kokarcaya. Kötü oldum. Gözümün önünden kovamadığım bir görüntüye takılıp kaldım. İnsanlar ellerinde sopalarla bir kokarcayı yuvasından çıkarıyor, tapınak civarından kovalayarak yamaçtan aşağıya sürüyor ve sopa darbeleriyle öldürüyorlar; tıslaya tıslaya can veriyor. Gözlerimdeki korkuyu gördü ve üstüme atıldı, bedeninin altında gömdü beni, kulağıma adımı heceledi, yardım etmem için yalvardı bana. Direnmekten vazgeçtim. Kendimi bıraktım ona. Yapamadı. Hayvan gibi tısladı öfke ve hayal kırıklığı içinde.

O gece Panthous'u da kurtarmış olduğum anlaşıldı, o da mahzendeki Yunan tutsakların arasındaydı. Bıçaklardan korkmamış olmamı bağışlayamıyordu. Beni ele geçiremeyeceksiniz, diye tısladı. Yunanlar da ele geçiremeyecek beni. Zehir dolu kapsülü gösterdi bana. Haklı çıktı. Bizim değil, Yunanların değil – Amazonların eline düştü.

Penthesileia'nın kadınları. Onları emin yollardan geçirip getirenin Aineias olduğu anlaşıldı. Beyaz tenli Aineias, kara saçları başından dört bir yana karmakarışık dağılan koyu tenli Penthesileia'nın yanında yürüyordu. Yanılıyor

muydum, yoksa Aineias'ın gerçekten gözü var mıydı onda? Sonra Myrina geliyordu, artık hiçbir amacı kalmayan uzun koşunun sonunda, nefes nefese, küçük kısrak. Her şeyiyle Penthesileia'ya bağlıydı o da. Troya'da ne arıyordu Penthesileia? Kavga arıyor, dediler; Aineias da bunu söyledi. Kadın olsun erkek olsun, kavga arayan herkese kapımızı açık tutacak hale geldik demek? Evet, dedi Aineias, o hale geldik. Kendi içinde sımsıkı kenetlenmiş bu küçük kadın ordusunu değerlendirirken çok dikkatli davranıyordu. İkimiz de sakıngan, yan yana uzanmış Penthesileia hakkında konuşuyorduk, delilikti bu. Yunanların tutsakları öldürdükleri geceye ilişkin tek kelime çıkmadı ağzımdan. Aineias sormadı. Ak, apak parlıyordu bedeni karanlıkta. Dokundu bana. Hiçbir kıpırdanma olmadı. Ağlıyordum. Aineias ağlıyordu. Bizim işimizi bitirmişlerdi. Umarsızlık içinde ayrıldık birbirimizden. Sevgili. Daha sonra, gerçekten ayrıldığımızda gözyaşı yoktu, teselli de. Sende hiddete benzer bir şeyler, bende kararlılık, birbirimizi anladık. Birbirimize ilişkin her şeyi halletmemiştik daha. Böyle ayrılmak, daha zor, daha kolay.

Bu sözcüklerin bizim için bir anlamı yok. Daha zor, daha kolay: Her şey katlanılmaz hale gelmişse, böyle ince ayrımlar nasıl yakalanabilir ki?

Bu da ne demek? Neler oluyor? Ne istiyor bu insanlar? Araba sürücüsü, anlaşılan gizlice, yaşlı adamları ve kocakarıları yanıma sokuyor; görünüşe bakılırsa bana büyük bir saygıyla yaklaşıyorlar, Mykene'li ihtiyarlar. Görüyor musun Marpessa? – Evet Kassandra, görüyorum. – Ne istediklerini seziyor musun? – Senin sezdiğin kadar. – İstemiyorum. – O zaman söyle onlara, ama yararı olmayacak. – Araba sürücümüz sözcülüğü üstleniyor. Benden kendi kentlerinin kaderini öğrenmek istiyorlar.

Zavallı insanlar.

Nasıl da benim Troyalılarıma benziyorlar.

Görüyor musun Aineias, sözünü ettiğim buydu: Tekrarlanış. Bunu istemiyorum artık. Senin kendini teslim ettiğin bu tekrarlanışı istemiyorum.

Onlara bilmediğimi söylesem, bana inanmayacaklar. Aslında herkesin görebileceği, gerçekten gördüğüm şeyi söylesem beni öldürecekler. Olabilecek en kötü şey değil bu, ancak kraliçeleri cezalandıracaktır onları bu yüzden. Ya da burada, son zamanlarda Troya'da olanın tersine, gözcülerim yok mu? Bu tutsaklığın içinde kendimi ifade etme özgürlüğüne mi sahibim? Sevgili düşmanlarım. Ben kimim ki, sizde aynı zamanda yaşayacak olanları değil, yalnızca galip gelenleri göreyim. Yaşam dediğimiz şeyin devam etmesi için yaşamak zorunda olanlar. Bu zavallı galipler öldürmüş oldukları herkes için yaşamak zorundalar.

Onlara şunu söylüyorum: Eğer galip gelmekten vazgeçebilirseniz, kentiniz varlığını sürdürecek.

Bir soruya izin ver, kâhin – (araba sürücüsü). – Sor. – Buna inanmıyorsun. –Neye? – Galip gelmekten vazgeçebileceğimize. – Bunu başarmış olan bir galip tanımıyorum. – Öyleyse, yengilerin birbirini izlemesi yok oluş demekse, yok oluş doğamıza katılmış bizim.

Sorular sorusu. Ne akıllı bir adam.

Biraz daha yaklaş sürücü. Dinle. Doğamızı tanıdığımıza inanmıyorum. Her şeyi bildiğimi sanmıyorum. Öyleyse, gelecekte, yengilerinin yerine yaşamı koyabilecek insanlar olabilir demektir.

Gelecekte, kâhin. Ben Mykene'yi soruyorum. Kendimi ve çocuklarımı. Kral soyunu soruyorum.

Sessiz kalıyorum. Mezbahadaki bir hayvan gibi kanayan cesedini görüyorum kralının. Bu sarsıyor beni. Sararan araba sürücüsü geri çekiliyor. Ona artık bir şey söylemeye gerek yok.

Şimdi hazırım.

Kimdi Penthesileia? Onu bütünüyle değerlendirememiş olduğum açık, onun da beni. Keskin gözleri ve keskin diliyle benim için biraz fazla sivriydi. Her çıkışı, her cümlesi, herkese yöneltilen bir meydan okuyuş gibiydi. Bizim aramızda müttefikler aradığı yoktu. Yalnızca Yunanlara karşı değil, bütün erkeklere karşı savaşıyordu. Priamos'un ondan korktuğunu görüyordum ve Eumelos çevresinde sıkı bir güvenlik kordonu oluşturmuştu. Ancak her koruyucu önlemden daha da aşılmaz biçimde onu saran, basit halkın Penthesileia'nın koşul kabul etmez kişiliği karşısında duyduğu ürpertiydi. Önümüzde bizi bekleyen şeyi, Penthesileia çoktan geride bırakmıştı. Bunu seziyorduk, ama çoğumuz bilmek istemiyordu. Penthesileia'nın tümünü de avcunda tuttuğu, küçük parmağının bir hareketiyle istediği gibi kızıştırıp sakinleştirebildiği kadınları, kölece yaşamaktansa savaşarak ölmeyi yeğliyorlardı. Yalnızca krallara özgü olan bir biçimde hükümrandı Penthesileia. Bu kadınlar kendi kocalarını katletmiş, diye fısıldıyordu dehşet içinde akıllı uslu Troyalılar. Tek göğüslü hilkat garibeleri bunlar, yayı daha iyi gerebilmek için bir göğüslerini küçük yaşta dağlıyorlarmış. Buna karşın kadınlar, bedenlerinin üst kısmı açıkta, güzel çıplak göğüsleri ve silahlarıyla göründüler Athena Tapınağı'nda. Artemis, dediler –Pallas Athena'yı böyle adlandırıyorlardı– kendisi mızrak taşıyor, silahsız gelmemizi istemez yanına. Rahipler bütün Troyalıları dışarı çıkarıp tapınağı vahşi ayinleri için savaşçı kadınlara terk ettiler. Bunlar severse öldürür, öldürmek için sever, demişti Panthous. Penthesileia ve Myrina'yla oldukça tuhaf bir biçimde Ankhises'in yanında karşılaştım. Normal olarak çevrelerinde erkeğe tahammülleri yoktu. Onlara kurnazca ve önyargısız yaklaşan Ankhises'i kabullenmişlerdi. Orada bulunan kadınların hepsini tanıyordum. Birbirleriyle tanışmak istediklerini söylediler.

Birçok noktada aynı görüşleri paylaştıkları anlaşıldı. "Onlar" diyorum, çünkü önceleri çekimser kaldım. Bizim yaşadığımız dünyanın her zaman daha insafsızca, daha çabuk sırt çevirmiş olduğuydu bize. Biz kadınlara, dedi Penthesileia. Biz insanlara, diye karşı çıktı ona Arisbe.

Penthesileia: Erkeklerin beklentileri yerine geliyor oldum olası.

Arisbe: Düşkünleşip kasaplaşmalarını, beklentilerinin yerine gelmesi olarak mı görüyorsun?

Penthesileia: Kasap onlar. Bu durumda hoşlarına gideni yapıyorlar.

Arisbe: Ya biz? Ya biz de kasaplaşacak olsak?

Penthesileia: O zaman yapmak zorunda olduğumuzu yapacağız. Ama hoşlanmayacağız bundan.

Arisbe: Farklılığımızı göstermek için onların yaptığını mı yapmalıyız!

Penthesileia: Evet.

Oinone: Öyle yaşamak mümkün değil.

Penthesileia: Yaşamak mümkün değil mi? Ölmek mümkün ama.

Hekabe: Çocuk. Sen her şeyin sona ermesini istiyorsun.

Penthesileia: İstediğim bu. Çünkü erkeklerin yaptıklarına son verecek bir başka yol bilmiyorum.

O zaman Yunanların kampından gelen genç köle onun yanına gitti, önünde diz çöktü ve Penthesileia'nın ellerini yüzüne koyup konuştu: Penthesileia, bize gel. – Size? Ne demek bu? – Dağlara. Ormana. Skamandros kıyısındaki mağaralara. Öldürmek ve ölmek arasında üçüncü bir şey var: Yaşamak.

Genç kölenin sözleri beni derinden etkiledi. Yaşıyorlardı demek. Bensiz. Kendilerini tanıyorlardı. "Genç köle" diye adlandırdığım kızın adı Killa'ydı. Görünüşe bakılırsa, Paris'in çevresinde bir daha asla rastlamadığım Oinone'yle beraberdiler, birbirlerine çok uyuyorlardı. Bana hizmet eden

Marpessa, o dünyada büyük bir hürmet görüyor gibiydi. Ah, aralarında olabilmek! Myrina'nın gözlerinde aynı derin özlem. Birbirimize bağışladığımız ilk içten bakıştı bu.

Penthesileia: Hayır. – Myrina'nın gözlerindeki kıvılcım hemen söndü. Şiddetle saldırdım Penthesileia'ya: Sen ölmek istiyorsun ve diğerlerini de seni izlemeye zorluyorsun.

Bu, pişmanlık duyduğum ikinci cümle.

Ne! diye haykırdı Penthesileia. Böyle mi konuşuyorsun benimle! Hem de sen: Senin ne olduğun belli değil!

Birbirimizin üstüne atılmamıza ramak kalmıştı.

Ve bunların hepsini unutmuştum bugüne kadar. Çünkü bir kadındaki ölüm tutkusunu kabullenmek istemiyordum. Çünkü daha önce kendisi hakkında bilinen her şey ölümüyle birlikte gömüldü gitti. Korkunun artık daha fazla artamayacağına inanmıştık, ama şimdi kabul etmemiz gerekir ki, insanın insana yapabileceği zulmün sınırı yok, acının doruğunu ararken bir diğerimizin iç organlarını deşmeye, kafatasını kırmaya muktediriz. "Biz" diyorum ve bu biz, ulaştığım bütün bizlerden daha fazla rahatsız etmeye devam ediyor beni. "Hayvan Akhilleus" demek, bu "biz"i söylemekten çok daha kolay.

Neden mi iç geçiriyorum? Marpessa oradaydı – sen, Marpessa, oradaydın, Myrina kanlı bir yığın halinde, bizim kurtuluşu bulduğumuz kulübenin kapısını tırnaklarken. Zifiri karanlıktı, o gece Troya'yı aydınlatan tek ateş yoktu, ölüler ancak ertesi sabah toplandı. Myrina'nın gövdesinde, inlemesine yol açmadan dokunabildiğimiz tek bir nokta kalmamıştı. Myrina önümüzde yatar ve biz kaynattığımız şifalı otlarla yaralarını silerken içinde saklandığımız kulübenin sahibi olan köylü kadının yüzü hâlâ gözlerimin önünde. Gözlerimizde, ikimizin gözlerinde Marpessa, yaş yoktu. Sonun çabuk gelmesini diliyordum. Yunanların, dağılan Amazonları aramak için bu kulübeye geleceklerini duyduğumuzda, yığınlarla eğrilmemiş yünü köşeye,

Myrina'nın üstüne dağlar gibi yığdık, yün yığını hafif nefesiyle kıpırdamıyordu bile. Kirli, yırtık elbiselerimizin içinde ateşin başına çömelmiştik, sebze ayıklamak için bir bıçağı bilediğimi ve içeri giren Yunanla bakışlarımızın aynı anda bıçağa çevrildiğini hâlâ hatırlıyorum. Sonra birbirimize baktık. Beni anlamıştı. Dokunmadı bana. Durumu kurtarmak için Ankhises'in yontmuş olduğu bir nişin içinde duran keçiyi aldı. Haftalar sonra, Myrina olanların bilincine vardığında, kurtulmuş olmasını bağışlayamadı. Penthesileia'nın adı dışında tek kelime söylemiyordu. Evet, o zamanlar bu adı aklımızdan geçirdiğimizde yaptığımız gibi yine iç geçiriyorum. Çatışma sırasında Myrina onun yanından ayrılmamıştı. Akhilleus Penthesileia'yı sıkıştırdığında, beş erkek tutmuştu Myrina'yı, cildindeki çürükleri gördüm. Myrina değil, diğer kadınlar anlattı bunları bize. Çarpışma sırasında Penthesileia'yla karşılaşan Akhilleus, şaşkınlıktan kendini kaybetmiş. Onunla oynamaya başlamış, Penthesileia ise saldırmış. Akhilleus sarsılmış; aklını kaçırdığını sanmış olmalı. Bir kadın – kılıçla karşısına çıkacak! Akhilleus'u kendisini ciddiye almak zorunda bırakması Penthesileia'nın son zaferiydi. Mücadeleleri uzun sürmüş, bütün Amazonları Penthesileia'nın etrafından sürmüşler. Akhilleus onu düşürmüş, tutsak almak istemiş, o zaman Penthesileia, hançerini dayayarak kendisini öldürmeye zorlamış Akhilleus'u. Şükürler olsun bunun için tanrılara, eğer bir şey için şükredeceksek.

Sonra olanları, sanki oradaymış gibi gözlerimin önüne getirebiliyorum. Yunan kahramanı Akhilleus, ölü kadının ırzına geçiyor. Canlısıyla sevişmeye muktedir olmayan adam, kurbanının üstüne atlayıp bir kere daha öldürüyor. Ve ben iç geçiriyorum. Niçin? O bir şey hissetmedi. Biz hissediyoruz, biz bütün kadınlar. Bu sirayet ederse ne olacak? Zorla galip mertebesine itelenmiş, zayıf erkekler kendilerini

algılayabilmek için olsun kurbanlara, bize ihtiyaç duyacaklar. Ne olacak o zaman? Akhilleus'un burada çok ileriye gittiğini Yunanlar bile hissediyordu. Ve onu cezalandırmak için daha da ileri gittiler: Ölüyü atlara bağlayıp tarlaların üzerinde sürükledikten sonra nehre fırlattılar, şimdi Akhilleus onun için ağlıyordu. Erkeği vurmak için kadını kullanmak.

Evet. Evet. Evet. Bir canavar iplerini koparmış kampı kasıp kavuruyordu. Penthesileia'nın cesedini taşıyan ve onu çıkardıkları nehirden hareket ettiklerinden beri giderek çoğalan grubun önünde koşuyordu belermiş gözleri, çirkin suratlarıyla Amazonlar, Troyalılar, hepsi de kadın. Yeryüzünde bulunmayan bir yere, deliliğe doğru yürüyen bir kadınlar alayı. Ortalıkta tek bir Yunan görünmüyordu. Tapınağa geldiklerinde –o sırada ben görevliydim– tanınacak halleri kalmamıştı. Cesedi taşıyanlar da onun kadar insanlıktan çıkmışlardı. Ağlayışlarından söz etmiyorum. Bitmişlerdi ve bunu biliyorlardı, ama bilmenin diyarı, bilgi tarafından silinip yok edilmişti. Bildikleri, dayanılmaz biçimde acıyan etlerindeydi –uluma!– saçlarında, dişlerinde, tırnaklarında, iliklerindeydi. Tüm ölçülerin üstünde acı çekiyorlardı ve böylesi bir acının kendi yasaları vardır. Buradan oluşan her şey, oluşmasına yol açan nedene yönelir; böyle konuştum sonra, kurulun önünde. O sırada, kadınların karşısında, cesedin karşısında bir ıstırap büyüdü içimde ve bir daha, ne olursa olsun terk etmedi beni. Gülmeyi yeniden öğrendim, inanılmayacak bir mucize, ancak ıstırap yerinde kaldı. Biz bitmiştik.

Penthesileia'yı bir söğüdün altına yatırdılar. Ağıtı benim başlatmam gerekiyordu. Bunu yaptım, alçak, kırık bir sesle. Bir daire oluşturan kadınlar tiz seslerle katıldılar. Sallanmaya başladılar. Sesleri yükseldi, kasları çekildi. Biri başını arkaya fırlattı, diğerleri onu izledi. Bedenler ihtilaçla kasılıyordu. Biri sallanarak çemberin içine girdi, cesedin yanında dans etmeye başladı, tepinerek, kollarını sallayıp sarsı-

larak. Çığlıklar kulakları sağır eden bir hal aldı. Çemberin içindeki kadın kontrolünü yitirmişti. Sonuna kadar açılan ağzından köpükler çıkıyordu. Diğer kadınlardan uzuvlarına egemen olamayan üçü beşi, en derin acının en yüksek zevkle buluştuğu noktaya varmıştı. Ritmin beni nasıl sardığını hissediyordum. Dans içimden yükselirken, artık hiçbir şeyin yararının olmadığı yerde her şeyi, hatta kendi kendimi bile feda etmek ve zamanın dışına çıkmak için inanılmaz bir arzu. Ayaklarım zamanı terk etmeyi yeğliyordu, ritim bunu istiyordu ve ben kendimi ritme tamamen terk etmek üzereydim. Varsın vahşet tekrar üzerimize kapansın. Varsın henüz yargısı verilmemiş, biçimlenmemiş, en ilkel nüve bizi yutsun. Dans et Kassandra, kıpırda! Evet, geliyorum. İçimdeki her şey onlara itiyordu beni.

Fakat o sırada talihsiz Panthous göründü. Kaybol! diye haykırdım ve benimle aynı anda bir Troyalı kadın bağırdı: Bir Yunan! Ritim parçalandı. Kafamdan keskin, ölümüne soğukkanlı planlar geçiyordu onu kurtarmak için. Kadınların dikkatini başka yere çekmek, adamı saklamak. Çok geç. Eumelos! Yok. Niçin? Kehanet yetisi! Apollon, bu anda rahibeni çaresiz bırakma ki rahibin kurtulsun. Kollarımı kaldırdım, gözlerimi kapayıp sesimin çıktığı kadar bağırdım: Apollon! Apollon!

Panthous kaçmaya davranmıştı bile. Orada durmuş olsaydı! Belki de kadınlar onu değil, beni takip edeceklerdi. Saniyeler boyu bir ölüm sessizliği. Sonra o çığlık, cinayet ve çaresizlik çığlığı. Beni çiğneyip geçtiler. Penthesileia'nın yanında yatıyordum ölü gibi. Kardeşim, duymadığın için kıskanıyorum seni. Ben duydum. Takip eden adımların gümbürtüsünü. Duruşunu. Tıslamayı, kokarca tıslamasını. Tahtanın ete çarpışını. Kırılan bir kafatasını. Ve sonra sessizlik. Penthesileia. Gel yerlerimizi değişelim. Ha canım. Ölümden daha tatlı bir şey yok. Gel, dost, omuz ver bana. Artık dayanamıyorum.

Çok hafif olduğumu söyledi sonradan Aineias. Hayır. Beni onca uzağa taşımak yormamıştı onu. Ona "dost" diye seslenmem ve bununla bambaşka birini kastetmem acı vermişti ona. Beni bir daha yalnız bırakmamaya yemin etti. Her zaman yeminini olabildiği ölçüde tuttu. Sonunda ben azat ettim onu bu yemininden.

Mağaralara, kadınların yanına böyle gittim, Aineias'ın kollarında. Seni buraya taşıyarak getirmek gerekti, diye şakalaşarak çıkıştılar sonradan bana kadınlar, başka türlü gelmiyordun.

Başka türlü olsa gitmez miydim? Gururdan mı? Bilmiyorum. Her şey bir kez daha tekrarlanır gibi değil miydi? Çılgınlığın o ilk zamanları? Döşeğim. Karanlık duvarlar. Pencere yerine kapıdan giren aydınlık bir ışık. Arisbe, ara sıra. Oinone, neredeyse her zaman. Onun elleri gibi eller dünyada başka hiç kimsede yoktur. Hayır, deli değildim, sakinleşmeye ihtiyacım vardı. Mezar huzuru olmayan huzura. Yaşayan huzura. Sevginin huzuruna.

Kendi içimde bütünüyle kaybolmamı engellemediler. Konuşmuyordum. Neredeyse hiç yemiyordum. Hemen hemen hiç kıpırdamıyordum. Önceleri uyumadım. Kafama iyice kazınmış olan görüntülere bıraktım kendimi. Zaman geçmesi gerek, dediğini duydum Arisbe'nin. Ne faydası olacaktı bu zamanın bana. Görüntüler silikleşti. Sanırım saatler boyu, Oinone hafif elleriyle alnımı ovdu. Anlamadığım, anlamama gerek olmayan mırıltısı eşliğinde. Uykuya dalıyordum. Aineias yanımda oturuyor, ateş yanıyordu, Marpessa'nın getirdiği çorba tanrılara layıktı. Kimse benden sakınmıyordu. Kimse benim yüzümden kendisini zorlamıyordu. Anlaşılan kendisi de orada yaşayan Ankhises, her zamanki gibi yüksek sesle konuşuyor, mağarayı kahkahalarıyla çınlatıyordu. Kırılganlaşan bedeniydi yalnızca, ruhu değil. Tartışacak birine ihtiyacı vardı, Arisbe'yi aranıyor, onunla çekişmeye başlıyor,

ama bana sesleniyordu. Borazan gibi sesi, sert at kılı gibi saçları, kırmızı damarlı yüzüyle Arisbe, ona bilgi veriyordu. Ateş duvarı yukarılara doğru aydınlatıyordu, nasıl taşlardı bunlar? Bunu söyledim ve sesimin o kadar doğal çıkışına kendim de şaştım: Nasıl taşlar bunlar? O zaman sesime çok uygun düşen bir sessizlik oluştu, sesim şimdi tam da onun için öngörülmüş olan mekânı bulmuştu.

Nasıl taşlardı bunlar? O gün ilk kez mi görüyordum onları? Yeterli ışığa kavuşmam için ateşe kuru çalılar attılar. Figürler mi? Evet. Düşünülmesi imkânsız zamanların öncesinde taşa oyulmuş. Kadınlar, doğru görüyorum. Evet. Ortada bir tanrıça, diğerleri ona adaklarını sunuyorlar. Şimdi tanıyorum onu. Taşın önünde çiçekler duruyor, şarap, arpa başakları. Killa derin bir saygıyla konuştu: Kybele. Arisbe'nin gülümsediğini gördüm.

Akşamları, diğerleri uyurken benim yanımda oturuyordu. Sakınmasızca, dostça ve tarafsız konuşuyorduk. Killa, dedi Arisbe, taşı adlandırma ihtiyacı duyuyor. Çoğunun ihtiyacı var buna. Artemis, Kybele, Athena vesaire. Nasıl istiyorlarsa öyle kabul edebilirler. Belki de giderek bu isimlere, kendileri bile fark etmeden, temsili anlamlar yüklemeye başlayacaklar. – Taşların başka bir anlamı olduğunu mu söylemek istiyorsun. – Tabii. Ahşap Apollon heykeline yakarıyor musun sen? – Uzun zamandan beri hayır. Ama resimler neyi temsil ediyor? – Bu sorulabilir. Bana öyle geliyor ki, içimizdeki farkına varmaya cesaret edemediğimiz şeyleri. Bu konuda düşündüklerimi çok az kişiyle konuşuyorum. Başkalarını yaralamanın ne gereği var ki. Ya da rahatsız etmenin. Zaman, zamanımız olsaydı.

Birden yüreğimin bana çok acı verdiğini fark ettim. Tekrar ayağa kalkacaktım, acının ulaştığı yeniden canlanmış yüreğimle, hemen yarın.

İnsanın kendi kendini göremediğini mi söylemek istiyorsun Arisbe? – Evet, öyle. Buna tahammülü yok insanın,

yabancı bir tasvire ihtiyacı var. – Ve bu hiçbir zaman değişmeyecek mi? Her zaman sadece aynı döngü mü olacak? Kendine yabancılık, putlar, nefret? – Bilmiyorum. Bildiğim tek şey zaman boşluklarının var olduğu. Şimdi burada bunlardan biri hâkim. Bunun boşa gitmesine izin vermemeliyiz.

Nihayet, "biz"ime kavuştum.

Onca rüyasız, çorak geceden sonra düş görmeye başladım. Renkler görüyordum. Kırmızı ve siyah, yaşam ve ölüm. İç içe geçiyorlardı, rüyada bile beklemiş olduğum gibi, çarpışmıyorlardı birbirleriyle. Biçimlerini sürekli değiştirerek inanılmaz güzelliklere ulaşabilen yeni desenler üretiyorlardı sürekli. Su gibi, deniz gibiydiler. Ortasında, rüyada hızla yaklaştığım –uçuyordum; evet, uçuyordum!– aydınlık bir ada vardı. Ne vardı adada? Nasıl bir yaratık? Bir insan mı? Bir hayvan mı? Geceleri yalnızca Aineias'ın parladığı gibi parlıyordu. Nasıl bir sevinç. Sonra düşüş, kayma, karanlık, uyanış. Annem Hekabe. Anne dedim, yine rüya görmeye başladım. – Kalk, benimle gel. Sana ihtiyaç var. Beni dinlemiyorlar.

Yani kalamayacak mıydım? Kendimi rahat hissettiğim yerde. Sağlıklı sayılabilir miydim ki! Killa bana sarılıp yalvardı: Kal ne olur! Arisbe'ye, Ankhises'e baktım. Evet, gitmek zorundaydım.

Hekabe beni doğruca kurula götürdü. Hayır. Yanlış. Eskiden kurulun toplandığı, şimdi Kral Priamos'un idaresinde komplocuların kafa kafaya verdiği salona götürdü beni. Bizi geri çevirdiler. Hekabe, bizi içeri almamalarından doğacak tüm sonuçlardan kendilerinin sorumlu olacaklarını bildirdi. Hepsinden önce de Kral Priamos'un. Haberci geri geldi. İçeri girebilirdik. Ama çok kısa olmalıydı. Zaman yoktu. Ne kadar geriye gidersem gideyim, kurulda önemli sorunlara ayıracak vakit hiç olmadı.

Önce hiçbir şey duyamadım, çünkü babamı görmüştüm. Çökmüş bir adam. Beni tanımış mıydı? Bunuyor muydu yavaş yavaş?

Sorun Polyksene'yle ilgiliydi. Hayır, Troya'yla. Hayır, hayvan Akhilleus'la. Polyksene, Akhilleus'u tapınağımıza çekecekti. Thymbra Apollon'unun tapınağına. Onunla evlenmek bahanesiyle. Olasılıkları kafamdan geçirdim. Evlenmek mi? Fakat – Endişeye gerek yok. Sadece görünürde. Aslında...

Kulaklarıma inanamıyordum. Aslında kardeşimiz Paris saklandığı tanrı heykelinin ardından birdenbire ortaya çıkacak! (Birdenbire ortaya çıkmak! Bunu Paris kendisi söylüyordu!) Ve yaralanabilir olduğu noktadan, topuğundan vuracaktı Akhilleus'u. Niçin özellikle topuğundan. – Akhilleus, hassas noktasını kardeşimiz Polyksene'ye söylemişti. – Ya Polyksene? – Oyuna katılıyordu tabii. O mu? dedi Paris, küstahça. O bunun için seviniyor bile.

Bunun anlamı, Polyksene'yi Akhilleus karşısında yem olarak kullanıyorsunuz.

Geniş bir sırıtış: Olayı kavradın. Tam da böyle. Akhilleus'un tapınağa ayakkabısız girmesi koşulunu öne sürecek Polyksene.

Dört bir yanda gülüşmeler.

Yalnız mı?

Ne sandın? Yalnız. Ve tapınağı canlı olarak terk etmeyecek.

Ya Polyksene? Onu orada yalnız mı bekleyecek?

Eğer Paris'i hesaba katmazsan, dedi Eumelos. Ve bizi tabii. Ama biz dışarda olacağız.

Ve Akhilleus, Polyksene'yi orada kucaklayacak o halde.

Görünürde. Yeterince dikkati dağıldığında –gülüşmeler– Paris'in oku onu bulacak.

Gülüşmeler.

Ve Polyksene bunu kabul etti mi?

Kabul etmek ne demek? İstekle bekliyor bunu. Gerçek bir Troyalı.

Ama niçin kendisi burada değil?

Burada söz konusu olan onu ilgilendirmeyen ayrıntılardı. Planın soğukkanlılıkla hazırlanması. Kadın olarak o her şeyi karıştırabilirdi.

Gözlerimi yumdum ve bütün sahneyi gördüm. Tüm ayrıntılarıyla. Polyksene'nin gülüşünü duydum. Polyksene'ye dolanıp kalacak cinayeti gördüm tapınakta – Akhilleus, bir ceset. Ah! Bu anı görmek için kim yanıp tutuşmaz ki!

Onu kullanıyorsunuz.

Kimi?

Polyksene'yi.

Fakat olayı kavrayacak durumda değil misin! Mesele o değil. Bizim sorunumuz Akhilleus.

Benim söylediğim de bu.

Burada o ana kadar susmuş olan babam konuştu: Sus, Kassandra. – Öfkeli, kötü. – Ben, baba, dedim.

"Baba" kelimesiyle yaklaşma bana artık. Çok uzun bir zaman rahat bıraktım seni. Pekâlâ, diyordum, hassas o. Tamam, dünyayı olduğu haliyle görmüyor. Bulutlarda geziyor birazcık. Kendini önemsiyor, kadınlar sever bunu. Aşırı gergin. Hep bir şeyler kuruyor. Ama ne hakkında, kızım? Bunu bana söyleyebilir misin? Her zaman burnu havada. Hiçbir zaman lafını esirgemezsin. Ve Troya için savaşanları küçümsersin. Durumumuzu gerçekten biliyor musun? Ve eğer sen şimdi, en kötü düşmanımız olan Akhilleus'u öldürme planını onaylamazsan – buna ne derim biliyor musun? Düşmanı korumak.

Çevremde, içimde öylesi bir sessizlik. Şimdiki gibi. Buradaki gibi.

Babam ayrıca tartışılan planı derhal onaylamamı, onaylamakla kalmayıp bu konuda susacağıma ve eğer gerçekleştirilirse, herkese karşı bu planı açıkça savunacağıma yemin etmemi istedi benden.

Demek ki, korkmuş olduğum, yine de beklenmedik an bu andı. Hazırlıksız değildim, peki neden o kadar zor oldu. Telaşla, büyük bir hızla haklı olabileceklerini düşündüm. Haklı olmak ne demek. En beter düşmanımızı öldürmek gibi bir görevin karşısında hakkın –Polyksene'nin hakkının, benim hakkımın– söz konusu bile olmayacağını düşündüm. Ya Polyksene? Mahvolacağına kuşku yoktu. Çoktan feda edilmişti o.

Şimdi, Kassandra. Makul davranacaksın, değil mi?

Hayır, dedim.

Onaylamıyor musun?

Hayır.

Ama susacaksın.

Hayır, dedim. Annem Hekabe, korkuyla kolumu kavradı. O anda ne olacağını biliyordu, ben de biliyordum. Kral konuştu: Tutun onu.

Yine beni tutan eller, çok sert değil, ancak beni götürecek kadar. Yine erkek elleri. Yüzlerin ya da kendinden geçişin getirdiği kurtuluş yok. Yarı yolda başımı çevirdim, bakışlarım Paris'e rastladı. Bunun sorumluluğunu üstlenmek istemiyordu, ama yapabileceği ne vardı ki. Helena olayındaki yanlışı yüzünden bütünüyle onların elinde değil miydi? Zayıf, kardeşim, zayıf. İradesizin biri. Uzlaşma düşkünü. Aynada kendine bak bir kere. – Bu son bakışla bütünüyle gördüm içini, o da gördü, ancak buna tahammülü yoktu onun. Diğerlerinden daha büyük bir acelecilikle, artık önü alınması mümkün olmayan o delice eylemi destekledi. Halk ve ordu Akhilleus'u dize getiren kişi olarak onu övgülerle kutlamalıydı. Paris, kahramanımız! Onulmaz durumda olan kendi kendini küçümseyişini azaltamazdı bu.

Beni, koyu karanlıkta ve büyük bir sessizlik içinde, her zaman ürkütücü ve uğursuz bulmuş olduğum bir yere götürdüler: Kahramanlar mezarlığına. Aramızdaki adı buydu ve çocukken cesaret denemelerimizi yapmak için kullanırdık orasını. Mezar uzak bir bölgede, kalenin çıkıntılı ve

terk edilmiş bir yerinde, surların hemen dibindeydi; bazen, kulaklarım olağanüstü keskinleştiğinde, devriyelerin adım seslerini duyabiliyordum. Orada, aşağıda olduğumu bilmiyorlardı, Eumelos'un beni oraya sürükleyen iki adamından (evet, Andron da yanımdaydı, güzel Andron) ve bana yemek getiren iki kaba kadından başka kimse bilmiyordu orada olduğumu. Bu kadınlara benzer tipleri daha önce Troya'da hiç görmemiştim. Birisi bunları, kendilerini bırakmış, batmış oldukları en aşağı tabakalardan özel olarak benim için çekip çıkarmış olmalıydı. Önce cezayı ağırlaştırmak için diye düşündüm ve kendimi saçma bir düşünceyi aklımdan geçirirken yakaladım: Eğer babam bunu bilseydi – içimde aklın sesi alaycılıkla yükselene kadar: Ne olacak o zaman? Buradan dışarı mı çıkacağım? Başka kadınlar mı gönderecekler? Daha iyi yemekler?

Hayır.

Ortasında zorlukla ayakta durabildiğim yuvarlak oyuğu saran söğüt örgüsünün üstünde aralıksız çalışmaya başladım, ilk saatten itibaren. Şimdi olduğu gibi ince, gevşek bir lif bulup örgüden ayırdım – ah! saatlere, belki günlere mal oldu – ve uğraştım – şimdi de bir saatten fazla bir zamandır yaptığım gibi (fakat şimdi içinde oturduğum söğüt kafes daha yeni, örgüsü çürüyüp birbirine yapışmış değil) – lifi örgüden tamamen ayırmak için uğraştım. Sanki tüm hayatım buna bağlıymışçasına büyük bir gayret içindeydim, içindeyim. Önceleri, bir talih eseri olarak uyuşturulmuş gibi ve duyarsız olduğum sıralarda (bunu yapamazlardı bana, bana değil, hem de babam), canlı canlı gömülmüş olduğumu düşünüyordum; çünkü nerede olduğumu bilmiyordum ve beni içeri soktukları deliği arkamdan özenle ördüklerini duymuştum. Üstüme hücum eden o pis koku. Böyle bir şey olmazdı. Neredeydim. Bir insanın açlıktan ölmesi için ne kadar zaman gerekliydi. Tozun içinde sürünüyordum,

toz ne demek, iğrenç bir küf. Hücrem yuvarlak mıydı? Yuvarlak ve örme söğüt dallarıyla kaplanmış, gündüz geceye, gece tekrar gündüze dönüştüğünde dahi ışık sızdırmadığından, belki de dıştan da kalın balçıkla sıvanmış. Böyle düşünüyordum. Ve haklıydım. Sonunda kemikleri buldum ve nerede olduğumu anladım. Birisi inler gibi fısıldıyordu: Şimdi yitirme aklını, şimdi değil. – Kendi sesim.

Aklımı yitirmedim.

Uzun bir zaman sonra o tırmalama sesi. Yere yakın bir yerde açılan o kapak – hiçbir şey görmüyordum ki! El yordamıyla buldum. – İçeri itilen, ellerimle yoklarken devirdiğim kâse (döktüğüm suydu!), sonra arpa pidesi. Ayrıca ilk kez o kadınlardan birinin iğrenç çığlığı.

Yeraltı buydu. Ancak ben gömülmemiştim. Açlıktan ölmeyecektim. Hayal kırıklığına mı uğramıştım?

Sadece yiyecekleri geri çevirmem yeterliydi.

Kolay olurdu bu. Belki de bunu yapmamı beklemişlerdi. İki üç gün sonra sanırım, yemeye başladım. Ve aradaki uzun zamanlarda –neredeyse hiç uyumuyordum– söğüdü çekiştirdim, eğdim, büktüm, parçaladım. Her şeyden daha güçlü olan bir şey de beni parçalıyordu. Uzun günler tek bir şey düşündüm: Bir zaman gelecek her şey geride kalacaktı.

Ne ama.

Hâlâ hatırlıyorum: Birdenbire dondum, uzun zaman kıpırdamadım, kavradığım şeyden yıldırımla çarpılmış gibi: Acıydı bu.

Tanıdığımı sandığım acıydı o. Şimdi anlıyorum: O zamana kadar acı bana neredeyse dokunmamıştı bile. Bir kayanın altında ezilen kişi, nasıl kayayı görmez de yalnızca çarpmanın şiddetini hissederse, "baba" diye adlandırmış olduğum ne varsa, tümünü yitirmenin acısı beni öyle tehdit ediyordu ezmekle. Acıyı tanımlayabilmiş olmak, bana bir parça nefes aldırdı. Günün birinde geçip gitmek zorunday-

dı. Hiçbir şey sonsuza kadar kalamazdı. Rahatlama demek fazla bile olsa, ikinci rahatlatıcı soluk buydu. Kendisi her şey olduğu için artık acıtmayan bir acı vardır. Hava. Toprak. Su. Her lokma. Ve her soluk, her hareket. Hayır tanımlanamaz bu. Hiçbir zaman konuşmadım üzerinde. Hiç kimse de sormadı.

Söğüt. Şimdi çözdüm. Şimdi elimde tutuyorum onu. Artık fazla sürmeyecek. Söğüdü saklıyorum. Kimse bulamayacak onu. Onu kestikleri ağaç Skamandros kıyılarında yetişirdi. Acıdan kurtulduğumda konuşmaya başladım. Beslediğim farelerle. Bir oyukta yaşayan ve uyuduğumda boynuma sarılan yılanla. Ve söğüt dalını kopardığımda örgüde açılan minicik delikten sızan ışık huzmesiyle. O ışık noktacığı gündüzü bana geri getirdi. Ve kadınlarla konuşuyordum, hiç bilmedikleri bir şeydi bu. Ben tüm ölçülerin ötesinde bir ayrıcalığa sahip, üstlerinde, sarayda dolaşırken, Troya birer pislik gibi fırlatıp atmıştı onları. Zarar vermekten duydukları kaba sevinç anlaşılır bir şeydi. Beni yaralayamadıklarını fark ettim. Onlar da fark ettiler bunu. Ah, ne kelimeler öğrettiler bana. Her geçen gün daha büyük bir hırsla bekler olduğum berbat yemeği delikten uzatabilmek için karınlarının üzerinde sürünerek hareket ettikleri geçitten bana tükürüyorlardı. Beni anlayıp anlamadıklarını bilmiyordum. Adlarını sordum. Kulak tırmalayan kahkahalar. Kendi adımı söyledim. Alaycı bağrışmalar. Sesi beni yanıltmıyorsa, daha genç olanı, su kabıma tükürdü. Hayvan seviyesine indirilmiş her insanın o yoldan geri dönecek durumda olmadığını kavramak zorunda kaldım. Kadınlar eskisinden daha tehlikeli bir hale geldiler. Onlardan korkmaya başladım.

Günün birinde, kapak yemek saatinin dışında tırmalandı. Boşu boşuna kadınların bağrışmasını bekledim. Kibar bir erkek sesiydi –olacak şey değil!– benimle konuşan.

Andron. Güzel Andron. Al, Kassandra. Sanki sarayda sofra başında karşılaşmışız gibi. Gel. Al bunu. Ne veriyordu bana. Sert, keskin bir şey. Parmaklarım uçar gibi yokladılar. Tanıyor muydum bu nesneyi? Ah, zaferle dalgalanan o güzel ses. Evet: Bu Akhilleus'un kılıcının kınıydı. Buna ancak sahibini öldürdükten sonra ulaşmak mümkündü. Evet: Her şey plana göre yürümüştü. Evet: Yunan kahramanı Akhilleus ölmüştü.

Ya Polyksene? Lütfen! Polyksene!

Kısa, çok kısaca: O yaşıyor.

Kapak düştü, yalnız kaldım, şimdi en zoru başlıyordu.

Hayvan Akhilleus ölmüştü. Baskın başarılı olmuştu. Eğer bana kalsaydı, hayvan daha yaşıyor olacaktı. Haklı çıkmışlardı. Hak başarılı olanındır. Haklı olmadığımı başından beri bilmiyor muydum zaten? Evet. O halde onları onaylamayacak kadar gururlu olduğum için mi kendimi hapsettirmiştim?

Şimdi zamanım vardı. Kelime kelime, adım adım, düşünce düşünce bir daha gözden geçirebilirdim olayı. On defa, yüz defa durdum Priamos'un önünde, benden talep ettiği onay karşısında evet demeyi denedim yüzlerce kez. Her defasında yine hayır dedim. İçimden, sesimden, gövdemden başka yanıt çıkmıyordu. Kabul ediyor musun? Hayır. Ama susacaksın. Hayır. Hayır. Hayır. Hayır.

Onlar haklıydı, benim payıma düşense hayır demekti.

Nihayet, nihayet sustu bu sesler. Bir keresinde kafesimin içinde sevinçten ağladım. Kadınlardan genç olanı arpa pidesinin üzerinde, isim daha zihnimde oluşmadan parmaklarımın hemen tanıdığı bir şey itti içeriye: Ankhises! Tahta! Onun hayvanlarından biri. Bir koyun mu? Bir kuzucuk mu? Sonra dışarda gördüm: Bu, küçük bir attı. Myrina göndermişti. Nasıl bilmiyorum, genç bekçi kadını ikna etmişti. Ayrıca, kadın o zamandan sonra bir daha havlamadı

bana. Ah, küçük tahta parçasının karşısında yemeği unuttum. Nerede olduğumu biliyorlardı. Beni unutmamışlardı. Yaşayacak ve onlarla olacaktım. Artık önlenemez durumda olan gerçekleşene, Troya çökene kadar bir daha yitirmeyecektik birbirimizi.

Öyle de oldu. Dışarı çıktığımda ışığa tahammül edemediğimden uzun süre ellerim gözlerimin önünde dolaştım ve en iyisi mağaralarda yaşamaktı. Yanımdan ayrılmayan Myrina hep ışığa bakmaya zorladı beni. Son görüşmemize kadar Penthesileia'dan, onun kendi yarasından hiç söz etmedik. Myrina'yı çıplak gördüm. Her yanı yara izleriyle kaplıydı. Benim tenimse pürüzsüzdü, şimdiye kadar, son ana kadar. İşlerinin ehli olduklarını umarım, o zaman tek bir kesik yeter. Öyle bir dönemdeydim ki, yalnızca bir kadın dokunabilirdi bana. Aineias gelip yanımda oturuyor, başımın üzerindeki havayı okşuyordu. Onu kendi canımdan çok seviyordum. Savaşta ruhsal ya da bedensel olarak sakatlanmış olan bazı genç erkekler gibi bizim yanımızda yaşamıyordu. Yanımıza hayalet gibi geliyorlardı ve bizim dolu yaşantımız, rengi, kanı, isteği onlara geri veriyordu. Gözlerimi kapadığımda görüntüler beliriyor. Değişen ışık altında İda Dağı. Mağaralarıyla yamaçları. Skamandros, kıyıları. Bizim için dünya buydu, daha güzel bir yer olamazdı. Mevsimler. Ağaçların kokusu. Ve varoluşumuzun bağımsızlığı, her yeni gün yeni bir sevinç. İç kale buraya kadar ulaşamıyordu. Aynı zamanda hem düşmanla hem bizimle mücadele edemiyorlardı. Bizi bırakıyorlar, yetiştirdiğimiz meyveleri, dokuduğumuz kumaşları alıyorlardı. Yaşantımız yoksuldu. Çok fazla şarkı söylediğimizi hatırlıyorum. Arisbe'nin, duvardaki tanrıça figürünün canlı gibi durduğu mağarasında ateşin başında bol bol konuşuyorduk akşamları. Killa ve diğer kadınlar tanrıçaya yakarıyor, sunular bırakıyorlardı. Kimse engellemiyordu onları. Umudu güçlü olanlara bil-

diğimiz şeyi, artık yitirilmiş olduğumuzu söylemiyorduk. Ancak, hiçbir zaman karanlık temelini yitirmeyen coşkumuz zorlama değildi. Öğrenmekten vazgeçmiyorduk. Herkes bildiği özel bir şeyi başkasına aktarıyordu. Ben çömlek yapmasını öğrendim, kilden kaplar. Üstlerini boyamak için bir desen, siyah ve kırmızı. Birbirimize rüyalarımızı anlatıyorduk, rüyaların bu kadar çok şey ifade etmelerine şaşırıyorduk çoğumuz. Sık sık, aslında en çok, bizden sonra gelecekler üzerinde konuşuyorduk. Nasıl olacaklardı. Bizi tanıyacaklardı mıydı? Bizim kaçırdıklarımızı yakalayabilecek, yanlış yaptıklarımızı düzeltebilecekler miydi? Onlara nasıl bir mesaj bırakabiliriz diye kafa patlatıyorduk, ama yazıyı bilmiyorduk. Mağaralara insanlar, hayvanlar çizdik, kendimizi çizdik, Yunanların gelmesinden önce sımsıkı kapattık mağaraları. Ellerimizi yan yana yumuşak kile bastırıyor ve gülerek, kendimizi ölümsüzleştirmek adını veriyorduk buna. Herkesin kendiliğinden bir diğerine dokunduğu ve böylece onu tanıdığı bir dokunma şenliği oluşuyordu bundan. Kırılgandık. Zamanımız sınırlı olduğundan, ikincil olan için israf etmiyorduk. Sanki dünyanın tüm zamanı bize bahşedilmiş gibi oynayarak aslolana, kendimize yaklaştık. İki yaz ve iki kış boyunca.

İlk kış, zaman zaman gelip sessizce yanımızda oturan Hekabe, Polyksene'yi yolladı bize. Aklını yitirmişti. Korkudan delirmişti. Çevresinde yalnızca yumuşak şeylere tahammül edebildiğini anladık, hafif temaslar, loş ışık, alçak sesler. Akhilleus'un tapınakta ölürken, Odysseus'tan, Yunanların zaferinden sonra kendisine ihanet eden Polyksene'yi mezarının başında kurban etmesi için söz aldığını öğrenmiştik. Polyksene'nin yüzü harap olmuştu, eğer uzaktan bir flüt sesi duyarsa gülümseyebiliyordu ancak.

İlk ilkbaharda Priamos beni çağırttı. Gittim ve Troya'nın sokaklarında kimsenin beni tanımadığını fark ettim.

Bu işime geldi. Olan bitene tek kelimeyle değinmeyen babam yeni bir ittifak olasılığından söz etti soğuk bir tavırla. Neydi adı: Eurypylos. Taze birlikleriyle küçümsenmeyecek biri. Fakat bizimle savaşacaksa karısı olmamı istiyordu.

Bir süre sustuk, sonra kral düşüncemi öğrenmek istedi. Neden olmasın, dedim. Zayıflık göstererek ağladı babam. Öfkeli halini tercih ederdim. Eurypylos geldi, ondan kötüleri de vardı. Benimle kaldığı gecenin ertesinde, Yunanların şehri bir türlü alamamanın utancıyla giriştikleri çatışmalardan birinde vuruldu. Tekrar Skamandros'a döndüm, kısa yokluğuma ilişkin tek kelime etmedi kimse. Savaşın son yılında Troya'da neredeyse hiç hamile kadın yoktu. Birçoğu karnıma imrenerek, acıyarak, kederle bakıyordu. İkizler dünyaya geldiklerinde – doğum zor oldu, Arisbe'nin mağarasında yatıyordum, bir kez tanrıçaya haykırdım: Kybele yardım et! – anneleri çoktu. Ve Aineias babalarıydı.

Yaşanması gereken her şeyi yaşadım.

Marpessa iki elini birden sırtıma dayıyor. Evet, biliyorum. Birazdan gelecekler. Bir kez daha o ışığı görmek istiyorum. Aineias'la her fırsat bulduğumuzda birlikte izlediğimiz o ışığı: Güneşin batmasından önceki anın ışığını. Nesnelerin içlerinden dışarı aydınlık vermeye başladığı ve kendi renklerini öne çıkardıkları andaki ışığı. Geceden önce kendilerini bir kez daha kanıtlamak için, derdi Aineias. Son kalan ışığı ve sıcaklığı da akıtmak ve sonra karanlığı ve soğuğu sindirmek için, derdim ben. Benzetmelerle konuştuğumuzu fark edince kendimizi tutamaz, gülerdik. Karanlığın öncesindeki zamanları böyle yaşadık. Savaş, artık kıpırdanmaktan âciz, ağır ve donuk, yaralı bir ejderha gibi kentimizin üzerine çökmüştü. İlk kıpırtısının bizi ezmesi kaçınılmazdı. Birdenbire, tek bir an içinde, güneşimiz batabilirdi. Hareketini sayılı olan günlerimizin her birinde özen ve sevgiyle izledik. Skamandros'taki kadınlardan her birinin, ki birbi-

rimizden çok farklıydık, bir şeyleri denemekte olduğumuzu hissetmesi beni şaşırtıyordu. Ve bunun ne kadar zamana sahip olduğumuzla ilgisi olmadığını. Ya da kasvetli şehirde kalmaya devam eden –anlaşılır bir şeydi bu– Troyalılarımızın çoğunu ikna edip edemeyişimizle. Kendimizi örnek olarak görmüyorduk. En büyük ayrıcalığa sahip olduğumuz, tüm zamanı zapt etmiş karanlık güne ince bir gelecek çizgisi katabildiğimiz için müteşekkirdik. Bunun mümkün olduğunu bize sürekli hatırlatmaktan yorulmayan, gözle görülür biçimde güçten düşen ve artık sepetlerini öremeyen, sık sık uzanmak zorunda kalan, ama aklın bedenden üstün olduğunu kanıtlamayı amaçlayan bilgileri bize aktarmaya devam eden, Koca Anne dediği Arisbe'yle (Arisbe daha da irileşmiş, ağırlaşmıştı, artık yürüyerek varamadığı mesafelere borazansı sesiyle ulaşıyordu) yine kavga eden Ankhises'ti sanırım mağaralardaki yaşantımızı koşulsuz, kedersiz ve endişesiz, yürekten seven. Bir düşü gerçekleştiren ve biz gençlere, iki ayağımız yere basarken nasıl hayal kurulacağını öğreten Ankhises'ti.

Sonra bunlar geride kaldı. Bir öğle vakti günün sıcak saatlerini sık sık gölgesinde geçirdiğim servinin altında, her şeyin umarsız olduğu düşüncesiyle uyandım. Ne kadar umarsızdı her şey. Sözcük tekrar tekrar geldi ve her seferinde içimdeki uçurumu yardı.

Sonra Oinone'ye bir haberci geldi: Paris yaralanmıştı. Onu çağırıyordu. Kendisini kurtarmasını istiyordu. Oinone'nin sepetini otlarla, sargılar ve bitki özleriyle hazırlayışını izledik. Başını zorlukla taşıyan güzel, beyaz boynu eğikti. Paris, etrafında bir yığın kadına ihtiyaç duyduğunda onu kendinden uzaklaştırmıştı. Bu adamın yüzünden içine bir keder işlemişti, kendisi adına değil, Paris adına: Oinone, onun geçirdiği değişikliği hiçbir zaman kullanmadı. Doğa gibi, değişimi içinde hep aynı kaldı. Geri döndüğünde ya-

bancı gibiydi. Paris ölmüştü. Tapınağın hekimleri onu çok geç çağırtmışlardı. Yaranın iltihaplanmasından ölmüştü acılar çekerek. O donuk bakışın isabet ettiği biri daha, diye düşündüm. Ben, kardeşi olarak Paris'in cenaze törenine gitmeliydim. Bunu yaptım, Troya'yı tekrar görmek istiyordum ve karşımda bir mezar buldum. Ve bütün sakinleri, her ölüde kasvetli bir ihtişamla kendilerini gömmek için yaşayan ölü gömücülerdi. Rahiplerin giderek detaylandırdıkları ve titizlikle yerine getirilmesi gereken defin kaideleri günlük yaşamı tüketiyordu. Hayaletler bir hayaleti taşıyordu mezara. Daha gerçekdışı bir şeyi hiç görmemiştim. Ve en dehşet verici olanı, çökmüş bedenini erguvan kaftana gizlemiş, dört güçlü kuvvetli herif tarafından alayın önünde taşınan kralın görüntüsüydü.

Bitmişti. Akşam, surların üstünde Aineias'la konuştuktan sonra birbirimizden ayrılmıştık. Myrina benden hiç ayrılmıyordu artık. Son günlerinde Troya'nın üstündeki ışığın solgun olduğu, bir yanılsamaydı mutlaka. Yüzler solgundu. Sözlerimiz müphem.

Bekliyorduk.

Çöküş çabuk geldi. Savaşın sonu başlangıcına değerdi, alçakça bir yalan bu. Ve benim Troyalılarım gördüklerine inandılar, bildiklerine değil. Yunanlar geri çekilecekti! Ve o şeyi, Athena'ya adandığı düşüncesiyle bütün rahiplerinin aceleyle "at" diye tanımladıkları o ucubeyi surların önünde terk ettiklerine inandılar. Demek bir "at"tı o nesne. Niçin o kadar büyük? Kim bilir? Yenilgiye uğratılan düşmanın şehrimizi koruyan Pallas Athena karşısında duyduğu derin saygı kadar büyük.

Atı içeri alın.

Bu kadarı fazlaydı, kulaklarıma inanamıyordum. Önce nesnel davranarak denedim: Görmüyor musunuz, at kapılarımızın hiçbirinden sığmayacak kadar büyük.

O zaman surları açarız.

Beni neredeyse unutmuş olmalarının cezasını şimdi çekiyordum. Benim adımın yarattığı ürküntü çoktan solmuştu. Yunanlar yeniden yüklediler onu bana. Bağırışlarım karşısında gülüyordu Troyalılar. Deli bu. Haydi, yıkın surları! Alın artık atı içeriye! Bu zafer işaretini aralarında görme çabası diğer her dürtüden daha şiddetliydi. Çılgınca bir sarhoşluk içinde putlarını şehre sokan bu insanlar zafer kazananlara benzemiyorlardı. Olabilecek en kötü şeyden korkuyordum, Yunanların planını adım adım kavradığımdan değil, Troyalıların dizginsiz taşkınlığını gördüğüm için. Bağırdım, yalvardım, ant verdim, diller döktüm. Babama gitmedim, ona ulaşmak mümkün değildi.

Eumelos. Yine onun karşısına çıktım. Zaman zaman unutulan, bu nedenle süreklilik kazanan yüzüne baktım. İfadesiz. Katı. Laf anlamaz. Bana inanmış bile olsa Troyalılara karşı çıkmayacaktı. Belki de canını almalarına izin vermeyecekti. Kurtardı da canını. Ve Yunanlar ondan faydalanacaklardır. Nereye varsak, o hep orada olur. Ve bizi aşıp devam edecektir.

Şimdi anlıyordum tanrının beni neye mahkûm ettiğini: Gerçeği söyleyeceksin, ama hiç kimse inanmayacak sana. Bana inanması gereken, ama hiçbir şeye inanamadığı için bunu yapamayan o hiç kimse duruyordu orada. İnanmaya muktedir olmayan bir hiç kimse.

O zaman tanrı Apollon'u lanetledim.

Gece olanları Yunanlar kendi yöntemleriyle anlatacaklardır. Önce Myrina. Sonra vurulan vurulana. Sokaklarımızda kan dereleri aktı ve Troya'dan yükselen çığlık kulaklarıma kazındı, o günden beri gece gündüz duydum o çığlığı. Şimdi ondan kurtaracaklar beni. Daha sonra, tanrılar karşısında duydukları korkunun zorlamasıyla Küçük Aias'ın Athena heykeli önünde ırzıma geçtiğinin doğru olup olmadığını sorduklarında hiçbir şey söylemedim. Tanrıçanın yanında

değildi. Yüksek sesle bağıran ve şarkı söyleyen Polyksene'yi saklamaya çalıştığımız kahramanlar mezarlığında oldu. Hekabe'yle ben ağzına kıtık tıkadık. Yunanlar, en büyük kahramanları hayvan Akhilleus adına onu arıyorlardı. Ve erkek arkadaşı güzel Andron ele verdiği için buldular da. İstemeden olduğunu haykırdı Andron, onu ölümle tehdit ederlerken başka ne yapabilirdi ki? Kahkahayla gülerek öldürdü onu Küçük Aias. Birdenbire Polyksene'nin aklı başına gelmişti. Öldür beni kardeşim, diye yalvardı sessizce. Ah, ben talihsiz. Aineias'ın son görüştüğümüzde bana verdiği hançeri kibirle fırlatıp atmıştım. Kendim için değil, kız kardeşim için kullanabilirdim onu. Polyksene'yi sürükleyerek götürürlerken Aias üstümdeydi. Ve sımsıkı tuttukları Hekabe, o zamana kadar hiç duymadığım beddualar yağdırıyordu. Küçük Aias benimle işini bitirdikten sonra, köpeğin biri, diye bağırdı. Troya kraliçesi uluyan bir dişi köpek.

Evet. Böyle oldu.

Ve şimdi ışık geliyor.

Aineias'la surların üstünde durup son kez ışığı seyrettiğimizde aramızda kavga çıkmıştı. Şu ana kadar bunu düşünmekten kaçındım. Beni hiçbir zaman zorlamayan, her zaman kabullenen, bende hiçbir şeyi bükmek ya da değiştirmek istemeyen Aineias, onunla gitmemde ısrar etti. Bunu bana buyurmak istedi. Kendimi engellenemez bir çöküşe terk etmem saçmalıktı. Çocuklarımızı almalıydım –çocuklarımız dedi!– ve şehri terk etmeliydim. Bir grup Troyalı buna hazırdı ve en kötüleri değildi onlar. Kumanyaları hazır ve silahlıydılar. Ve kendilerini kurtarmaya kararlıydılar. Herhangi bir yerde yeni bir Troya kuracak, baştan başlayacaklardı. Bağlılığıma saygı duyuyordu. Ama yetmişti artık.

Beni yanlış anlıyorsun, dedim tereddütle. Troya yüzünden kalmam gerekmiyor, bana ihtiyacı yok Troya'nın. Aksine, bizim için kalmalıyım. Senin için ve kendim için.

Aineias. Sevgili. Beni anladın, bunu itiraf etmeden çok önce anladın. Durum açıktı: Sağ kalmayı başaracak olanların hepsine yeni efendiler yasalarını dayatacaklar. Onlardan kaçmaya yetecek kadar büyük değil dünya. Senin Aineias, başka seçimin yoktu: Birkaç yüz kişiyi ölümden kurtarmak zorundaydın. Önderiydin onların. Yakında, çok yakında sen de bir kahraman olmak zorunda kalacaksın.

Evet! diye haykırdın. Sonra? – Gözlerinde beni anlamış olduğunu gördüm. Bir kahramanı sevemem ben. Bir heykele dönüştüğünü görmek istemiyorum.

Sevgili. Bunun başına gelmeyeceğini söylemedin bana. Ya da: Seni bundan koruyabileceğimi. Kahramanlara ihtiyacı olan bir çağın karşısına çıkarabileceğimiz hiçbir şey yok, benim kadar sen de biliyordun bunu. Yılanlı yüzüğü denize fırlattın. Uzaklara, çok uzaklara gitmek zorunda kalacaksın ve önünde ne olduğunu bilmeyeceksin.

Ben geride kalıyorum.

Acı, bize birbirimizi hatırlatsın. Sonradan karşılaştığımızda ondan tanıyacağız birbirimizi, bir sonra varsa eğer.

Işık söndü. Sönüyor.

Geliyorlar.

Burada oldu. Bu taş aslanlar baktılar ona. Işık değişirken kıpırdanıyorlar sanki.

Modern Klasikler Dizisi - 143

Doğu Alman yazar Christa Wolf, 1980 yılında eşi Gerhard Wolf'la birlikte Yunanistan'ı ziyaret etmişti. Yazarın 1982'de Frankfurt'taki Johann Wolfgang von Goethe Üniversitesi'nde verdiği bir dizi konferans büyük ilgi çekmişti. Bu konferanslardan beşinci ve sonuncusu elinizdeki romanın taslağıydı. Yazar Yunanistan gezileri ve araştırmalarının sonucunda ortaya çıkan romanında, Troya'nın düşüşünü geleceği görme gücü hor görülüp küçümsenen bir kadının, kâhin Kassandra'nın bakış açısından yeniden anlatır. Bu talihsiz kadın etkileyici monoloğunda ataerkilliğe ve savaşın yol açtığı yıkıma odaklanır. Gelecekte uğranacak felaketleri önceden gören, ancak kehanetlerine kimseyi inandıramayan Kassandra'nın dramı, çağımızın uzak görüşlü ve bilinçli insanının yazgısını akla getirir.



CHRISTA WOLF (1929-2011): Landsberg an der Warthe kentinde (bugün Polonya topraklarında bulunan Gorzow Wielkopolski) doğan Christa Wolf, Germanistik öğrenimini Jena ve Leipzig'de tamamladı. Berlin Alman Yazarlar Birliği'nde bilimsel danışman olarak çalıştı. *Neue Deutsche Literatur* dergisinde lektör, redaktör, daha sonra da baş redaktör olarak görev aldı. Çağdaş edebiyat antolojilerinin hazırlanmasına katkıda bulundu, sayısız deneme kaleme aldı.

1962 yılından itibaren serbest yazar olarak çalışan Christa Wolf'un başlıca eserleri arasında *Der geteilte Himmel* (1963; Bölünmüş Cennet), *Nachdenken über Christa T.* (1968; Christa T.'yi Arayış), *Medea. Stimmen* (1996; Medea. Sesler) ve *Kein Ort. Nirgends* (1973; Hiçbir Yer) bulunmaktadır. Aldığı çeşitli ödüller arasında Heinrich Mann Ödülü (1963), Georg Büchner Ödülü (1980), Geschwister Scholl Ödülü (1987) ve Leipzig'de tüm yapıtları için verilen Alman Kitap Ödülü (2002) de bulunmaktadır.

9 786257 999397

THG 0068002 RCH

14 TL